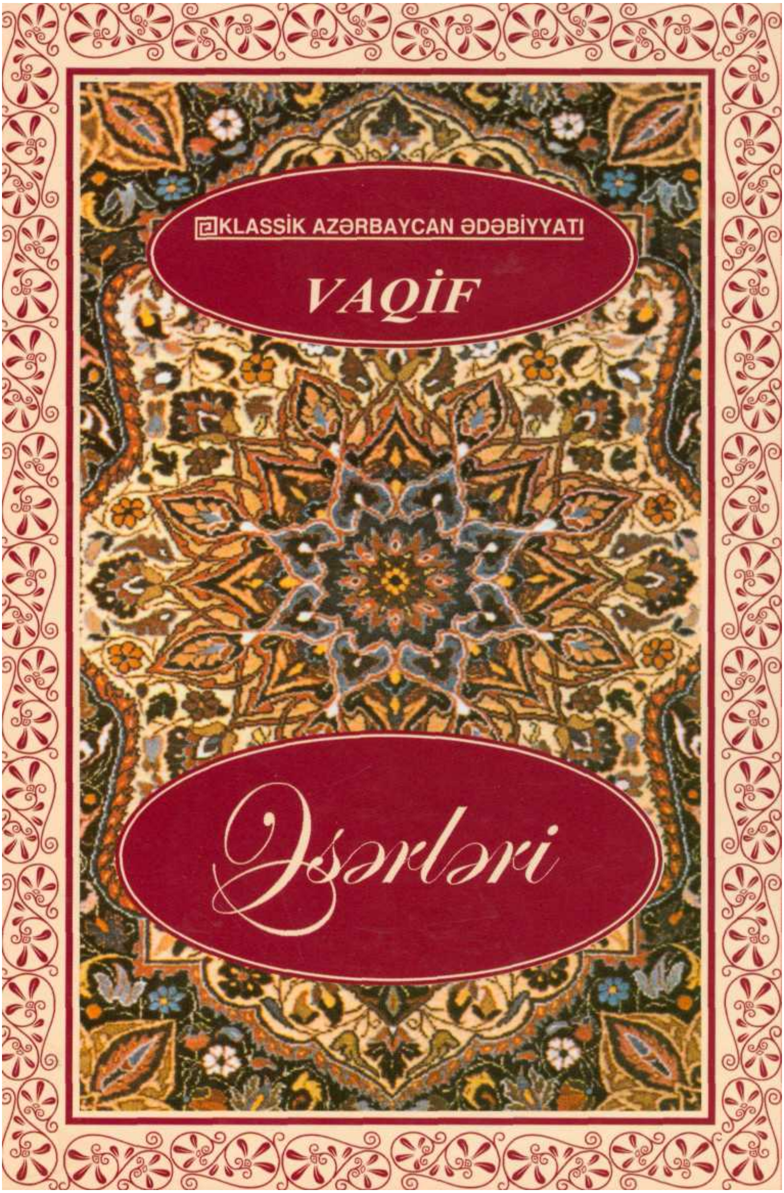

KLASSİK AZƏRBAYCAN ƏDƏBİYYATI
VAQİF
Əsərləri

MOLLA PƏNAH VAQİF

ƏSƏRLƏRİ

"ŞƏRQ-QƏRB"

BAKI-2004

*Bu kitab "**Molla Pənah Vaqif. Əsərləri**" (Bakı, Azərnəşr, 1968) nəşri əsasında təkrar nəşrə hazırlanmışdır*

Tərtib edəni və ön sözün müəllifi: Həmid Araslı

894.3611 - dc 21
AZE

Molla Pənah Vaqif. Əsərləri. Bakı, "Şərq-Qərb", 2004, 264 səh.

XVIII əsr Azərbaycan ədəbiyyatının ən görkəmli nümayəndəsi, heç şübhəsiz, Molla Pənah Vaqifdir. Vaqif yaradıcılığı ilə xalq şerinin təsiri yazılı ədəbiyyatımızda üstünlük qazanır. Vaqif poeziyası əsrin ziddiyyətlərini, sevinc və kədərini daha parlaq ifadə etdiyi üçün bütünlükdə Azərbaycan milli ədəbiyyatının bu dövrünü Vaqif əsri adlandırmaq olar. Zamanın qabaqcıl ideyalarının, zövqü və əhvali-ruhiyyəsinin ən yaxşı ifadəçisi olan Vaqif şeri ilə ədəbiyyatımızda yeni mərhələ başlayır. Əlyazmalar əsasında, cünglərdən istifadə edilməklə tərtib olunmuş bu kitabda böyük şairin qoşma, təcnis, qəzəl, müxəmməs və s.-dən ibarət əsərləri toplanmışdır.

ISBN 9952-418-01-6

Azərbaycan Respublikasının Prezidenti
İLHAM ƏLİYEVİN
"Azərbaycan dilində latın qrafikası ilə kütləvi nəşrlərin həyata keçirilməsi haqqında"
12 yanvar 2004-cü il tarixli sərəncamı ilə nəşr olunur və ölkə kitabxanalarına hədiyyə edilir

ŞERİMİZİN FƏXRİ

Gözəl şeir öz təravətini heç bir zaman itirmir. Əsrlər keçir, nəsillər birbirini əvəz edir, əsil sənət əsəri olan şeirlər həmişə dodaqlarda səslənir, ürəklərə təsir edir, dillərdə əzbər olaraq yaşayır. Belə şeirlərin tərif və təbliğə ehtiyacı yoxdur. Onlar cap olunmasalar da, öz ömürlərini ecazkar bir qüdrətlə uzadırlar. Elə bil sözlərin sehrkar quruluşu onlara yeni həyat və qüvvət verir. Əsrlərin imtahanından çıxıb unudulmayan belə əsərlər klassik irsimizin ən gözəl nümunələridirlər. Molla Pənah Vaqif də (1717-1797) öz təravətini əsrlərcə yaşadan klassik şerimizin ölməz nümunələrini yaratmış sənətkarlardan biridir.

Vaqif öz ədəbi və siyasi fəaliyyətilə xalqla bağlı mütərəqqi şəxsiyyətlərdən biri olduğu kimi, Azərbaycan ədəbiyyatının yeni istiqamətdə inkişafına kömək etmiş qüdrətli bir sənətkardır.

Vaqif 1717-ci ildə Qazax mahalının Qıraq Salahlı kəndində anadan olmuşdur. Şairin əsl adı Pənah, atasının adı isə Mehdi ağadır. Lakin sonralar Vaqif məktəbdar olduğu üçün Molla Pənah adı ilə xalq arasında tanınır.

1759-cu ildə Gürcüstan sərhəddində baş verən qarışıqlıqlar nəticəsində Qazax mahalının bir neçə ailəsi kimi Vaqifin ailəsi də doğma yurdlarını tərk edib Qarabağ xanlıqlarına köçməyə məcbur olur. Vaqif burada da məktəbdar kimi calışır. O, məktəbdə çalışdığı vaxt, eyni zamanda şeirlər də yazaraq yavaş-yavaş məşhurlaşır. Bu dövrün məhsulu olan əsərlərində şairin maddi və mənəvi sıxıntıları da öz əksini tapmışdır. Bu cəhətdən “Bayram oldu” qoşmasını misal göstərmək olar.

Vaqif sonra Şuşa şəhərinə köçərək, orada məktəb açıb köhnə peşəsini davam etdirir. Lakin bu zaman Vaqifin şairlik şöhrəti hər tərəfə yayılmış idi.

İstedadlı şair eyni zamanda hazırcavab, savadlı bir alim kimi də şöhrətlənmişdi.

Şairin şöhrətini eşidən Qarabağ hökmdarı İbrahim xan onu saraya dəvət edib, eşik ağası, yəni daxili işlər üzrə vəzir təyin edir. Lakin Vaqif az bir müddət ərzində öz ağıl və istedadı ilə böyük nüfuz qazanır, xanlığın bütün daxili və xarici işlərini öz əlinə alır və təxminən 27 il müddətində sarayın ən mötəbər adamlarından biri kimi tanınır. Tarixi məxəzlərdən Vaqifin Qarabağ xanlığının möhkəmlənməsi uğrunda çalışan bacarıqlı bir dövlət xadimi olması anlaşılır. Xüsusən xanlığın mərkəzi şəhərinin abadlaşdırılmasında və təmiri işlərində onun böyük rolu olmuşdur.

Məlumdur ki, Vaqif dövründə Azərbaycan bir sıra xanlıqlara ayrılırdı. Vaqif bacarıqlı bir dövlət xadimi kimi bu parçalanmanın ölkənin mədəni-

iqtisadi inkişafına ciddi maneə olduğunu anlayır və var qüvvəsi ilə xanlıqları birləşdirməyə can atırdı. Lakin bu mümkün olmadığı şəraitdə ölkənin təhlükəsizliyini təmin etmək üçün şair Rusiya ilə olan əlaqələri daha da möhkəmlətməyə başlayır. Bu zaman Irandan Ağa Məhəmməd şah Qacar tərəfindən gözlənilən təhlükəni hiss edən Vaqif ölkəni müdafiəyə hazırlaşır, bu məqsədlə qonşu dövlətlərlə ittifaq bağlayır, Rusiya ilə siyasi əlaqələri möhkəmləndirirdi.

Məhz Vaqifin belə bir siyasi fəaliyyəti nəticəsi olaraq Qarabağ xanlığı Şuşa qalasını Qacarın hücumundan müdafiə edib qoruya bilir.

Lakin Qarabağ xanlığı Qacarın ikinci hücumunu dəf etməyə müvəffəq ola bilmir. Buna həm Rusiya ordularının uzaqlaşması, həm də ölkədə baş verən fəlakət imkan vermir. 1797-ci ildə Şuşa qalasını işğal edən Qacar Vaqifi də zindana saldırır. Lakin Vaqif, Qacarın öldürülməsi ilə əlaqədar olaraq həbsdən qurtarır. Bu münasibətlə yazılan “Ey Vidadi, gərdişi-dövrani-kəcrəftarə bax” misrası ilə başlayan qəzəlində şair həmin məsələyə toxunmuşdur.

Ağa Məhəmməd şah Qacarın məğlubiyyətindən sonra İbrahim xanın qardaşı oğlu Məhəmməd bəy Çavanşir xanlığı öz əlinə alır. Təzə Qarabağ xanı əmisinin bütün yaxın adamları kimi Vaqifə də pis münasibət bəsləyir və onu öldürmək üçün bəhanə axtarır. Bu zaman Vaqifin vəziyyəti daha da ağırlaşır.

Şairin “Görmədim” müxəmməsi də onun keçirdiyi belə ağır zamanlarda qələmə alınmışdır. Nəhayət , Vaqif İbrahim xanın dalısınca qasid göndərib yazdığı məktubda xandan tez qayıtmasını xahiş edir. Lakin məktubu aparan qasid tutulur və Vaqifin xana yazdığı həmin məktub ələ keçir. Məhəmməd bəy Çavanşir 1797-ci ildə şairi oğlu Əli ağa ilə birlikdə Şuşa şəhərində öldürtdürür. Bütün həyatını xalqla, vətənə xidmət işinə sərf etmiş, xalqıyla yaxından bağlı bir yaradıçılığa malik şairin həyat yolu belə faciə ilə bitir. Vaqif edam edildikdən sonra onun evi talan olunur. Bütün bunlar Vaqif irsinin bizə qədər gəlib çatmamasına səbəb olur. Talan zamanı şairin əsərlərinin çox hissəsi itib-batmış , divan və əlyazmaları məhv olmuşdur. Lakin xalq sevimli şairinin şeirlərini hafizələrində yaşatmış, müxtəlif vasitələrlə Vaqifin əsərlərinin müəyyən qismini mühafizə etməyə müvəffəq ola bilmişdir. Vaqif yaradıcılığının hafizələrdə qalan və ədəbiyyat maraqlıları tərəfindən köçürülüb saxlanılan ayrı-ayrı nümunələri bizə çata bilmişdir.

Vaqif yaradıcılığı lirik poeziyanın artıq müəyyən inkişaf yolu keçib formalaşmaqda olduğu bir dövrə təsadüf edir. Vaqif isə formalaşmaqda olan lirik şeri yeni realist inkişaf yoluna salaraq, onu xalq ruhuna, xalq zövqünə yaxınlaşdırmış, özünə qədərki fərqli bir yolla istiqamətləndirmişdir.

Vaqif yaradıcılığı ilə Azərbayçan şeri tarixində yeni bir dövr başlanır. Vaqif lirikası ilə poeziyada yeni bir səhifə açılır, poeziyamızda nikbin bir əhvali-ruhiyyə, həyati və dünyəvi gözəlliyə pərəstiş hissləri qüvvətlənir. Realist şerin ilk nümunələri onun adı ilə bağlıdır.

Vaqif yüksək zövq, incə hisslər, dərin və nikbin duyğular şairidir. Onun yaradıcılığında məhəbbət lirikası əsas yer tutur. Klassik şerimizin əsas mövzusu olan gözəllik şairin lirik qoşmalarında yeni bir məna, yeni bir təravət kəsb edir. Aşıq şerimizdən gələn yüksək dünyəvilik Vaqif lirikasında istiqamətverici rol oynayır. Onun qələmə aldığı gözəllər bütün xarici məlahəti və daxili zənginliyi ilə təsvir edilir.

Vaqif, qoşmalarının mühüm hissəsini gözəlliyin təsvirinə həsr etmişdir.

Bu əsərlərdə təsvir olunan “sərv qədli”, “mina boylu,” “zülfü ənbər”, “şəkər göftarlı “ gözəllər eyni zamanda gözəl yerişi, gözəl duruşu, gözəl rəftar və danışığı ilə də şairin ruhunu oxşayan real insanlardır.

Oturuşun gözəl, duruşun gözəl,
Sallanışın gözəl, yerişin gözəl,
Xoyun, xülqün gözəl, hər işin gözəl,
Bəxş olub bu xubluq xudadan sənə.

Xarici gözəlliyin təsviri şairin şeirlərində əsas yer tutur.

Ənliyi, kirşanı neylər camalın,
Sən elə gözəlsən binadan, Pəri. –

deyərək təbii insan gözəlliyindən bəhs edən Vaqif sadə, həyati təşbihlər vasitəsilə təsvir etdiyi gözəli oxucunun gözü qarşısında məharətlə canlandıra bilir.

Üzün ağ, dəyirmi, gözün məstana,
Baxışın bağrımı döndərdi qana.
Ağzın sədəf, dişlərindir dürdana
Əcayib cəvahir lə’li sevmişəm.

Halqalanır zülfün buxaq yanında,
Yay qaşların ucu qulaq dalında,
Zənəxdan içində yanaq yanında
Qara telli bir xətalı sevmişəm.

Vaqifin gözəlin portretini yaratmasını şairin başqa bir şerində belə müşahidə edirik.

Zülflərin sünbüldür, yanağın lalə,
Baxışı tə’n edir vəhşi qəzalə,

Gözləri məstanə, ağzı piyalə,
Gərdəni minadır mənim sevdiyim.

Boyu yaraşıqlı sərvi xuraman,
Əndamıdır ağ gül, sinəsi meydan
Kələğayı gülgəz, libası əlvan,
Bir güli-rə’nadır mənim sevdiyim.

Vaqif, qoşmalarında qadın gözəlliyindən bəhs edərkən vəfa, sədaqət, təmizlik kimi sifətləri bu gözəlliyin ayrılmaz hissəsi olaraq götürür, elmli, mərifətli qadınları tərifləyir.

Özgə ilə hərgiz olmaya işi,
Qafiyə qəzəldən həm çıxa başı,
Bulaqtək qaynaya həm gözü, qaşı
Artıq ola həm kəmalı gözəlin.

Buradan aydın olur ki, Vaqif gözəllikdən danışarkən təkcə zahiri keyfiyyətlərlə kifayətlənmir. O, qadınları mənəvi cəhətdən gözəl, həyalı, abırlı, incə zövqə malik insanlar kimi görmək istəyir.

Vaqif qadının mənəvi gözəlliyindən bəhs edərkən bəzən müasirlərindən fərqlənməyən məhdud görüşlərə də yol verir. O, bəzən qadınlara yalnız aşiqinin zövqünü oxşayan müti bir məxluq kimi yanaşır. Bu ruhda olan şeirlərində Vaqif qadınları yalnız özünə ziynət verməklə məşğul olan, hər cür fəaliyyətdən kənarda, yalnız öz xarici görkəmi haqqında düşünən məşuqə kimi görmək istəyir. Mühitin təsirindən irəli gələn belə xüsusiyyətlər Vaqif yaradıcılığının məhdud cəhətləri kimi qiymətləndirilməlidir.

Vaqif şeirlərində şairin həyata optimist baxışından doğan şad bir əhvali-ruhiyyə, nikbin ruh əsas yer tutmaqdadır. Onun həyatın qədrini bilməyə, onun nemətlərini qənimət saymağa çağıran əsərlərində həyati gözəllikləri dərindən duyub, bütün bunlardan həzz almağı bacaran incə zövqlü bir şair ruhu hakimdir.

Onun əsərlərində Azərbaycan xalqının adət və ənənələri, yerli və məhəlli xüsusiyyətləri özünün parlaq əksini tapmışdır. Böyük şairin yaradıcılığında ruh yüksəkliyi və həyata bağlılıq əsas motivlərdən biridir. O, xalqdan qüvvət almış, xalq ədəbiyyatının nikbin əhvali-ruhiyyəsindən qidalanmışdır.

Şairin həyata nikbin baxışını ifadə edən əsərləri içərisində onun Vidadi ilə deyişməsi daha səciyyəvidir. Həyata bağlı olan şair hətta qarşılaşdığı çətinlikləri belə toy-bayram hesab edir, həyatın hər anından bacarıqla istifadə edib, nəşə ilə ömür sürməyi məsləhət görür.

Toy-bayramdır bu dünyanın əzabı,
Ağlı olan ona gətirər tabı.

LakinVaqifə xas olan bu ruh yüksəkliyi şairin bütün yaradıcılığı boyu davam etmir. Həyatın son illərində qarşılaşdığı ağır şərait şairin şəxsi əhvaliruhiyyəsində də təsir etməyə bilmir. Bu isə şairin yaradıcılığında kəskin dönüş yaranmasıyla nəticələnir. Həmin illərin məhsulu olan əsərlərin ruhunda ciddi dəyişiklik özünü göstərir. Bu zaman şairin yaradıcılığında ictimai motivlər, həyatın, zamanın gərdişindən şikayət öz əksini tapır. Həyatının son illərində yazdığı "Bax" rədifli qəzəli və "Görmədim "müxəmməsində şair həyatın keşmə keşlərində müəyyən acı təcrübəsi olan, çərxi-dövranın ədalətsiz gərdişindən narazı bir insan kimi şikayətlənir. Əvvəl yazılan əsərlərdən fərqli olaraq bu şeirlərdə dərin hüzn, kədər, bədbin bir əhvali-ruhiyyə özünü göstərir.

Şair Vidadiyə yazmış olduğu "Bax"rədifli qəzəlində dostuna müraciətlə "Gərdişi-dövranın kəc rəftarından" ibrət götürməyə, həyatda baş verən bu cür gözlənilməz hadisələrdən dərs almağa çağırır.

Ey Vidadi, gərdişi-dövrani-kəc rəftarə bax
Ruzigara qıl tamaşa, karə bax, kirdarə bax!
Həmin şeirdə Vaqif dostuna müraciət edərək
Baş götür bu əhli aləmdən ayaq tutduqca qaç,
Nə qıza, nə oğula, nə dusta, nə yarə bax!
– deyir.

Vaqifin Vidadiyə müraciətlə dediyi bu sətirlər onun bundan bir qədər əvvəl həmin dostu ilə deyişərkən dediyi:

Say qənimət diriliyin dəmini,
Keçən həmdəmlərin çəkmə qəmini,
Ağlın olsun sil gözünün nəmini,
Dəxi geri gəlməz onlar, ağlarsan! –

misralarından mənaca nə qədər fərqlidir. Eyni şəxsə müraciətlə söylənilən bu şeirlərin ruhunda aydın görünən ziddiyyət Vaqifin dünyagörüşü və yaradıcılığında olan kəskin dönüşün ifadəsi idi.

Vaqif yaradıcılığındakı bu dönüşü aydın ifadə edən başqa bir əsər isə onun "Görmədim" müxəmməsidir. Şairin ictimai məzmunlu əsərləri içəri-

sində mühüm yer tutan bu müxəmməsi Vaqif Məhəmməd bəy Cavanşirin hakimiyyəti illərində qələmə almışdır. Burada yaşadığı mühitdə həddindən artıq ədalətsizliklərə məruz qalan şairin etirazları, zəmanəsindən şikayətləri ifadə olunur.

Vaqif bu müxəmməsi yaşadığı mühitin və cəmiyyətin başdan ayağa qədər haqsızlıq üzərində qurulduğunu kəskin ifşa edən aşağıdakı beytlərlə başlayır:

Mən cahan mülkündə mütləq doğru halət görmədim,
Hər nə gördüm əyri gördüm, özgə babət görmədim.

Bu sətirlər Vaqifin ədalətsizlik hökm sürdüyü bir cəmiyyətə olan etirazı, yaşadığı mühitə qarşı kəskin ittihamı idi. Daha sonra isə şairin həmin cəmiyyətin ayrı-ayrı nümayəndələrinə, sultanlara, dərvişlərə, ədalətsiz bəylərə, din xadimlərinə və sədaqətsiz dostlara olan sonsuz nifrəti ifadə olunmaqdadır:

Nəfs əmmarə əlində sərbəsər olmuş əsir,
Həqqi batil eyləmişlər, işlənir cürmi kəbir,
Şeyxlər şəyyad, abidlər əbusən qəmtərir,
Hiç kəsdə həqqə layiq bir ibadət görmədim.

Belə bir zamanda qədirbilməz insanlarla əhatə olunduğunu qeyd edən şair eylədiyi yaxşılıq əvəzinə həmişə pislik gördüyünü söyləyir, dostluq etdiyi insanların ədavətindən şikayətlənərək:

Bulmadım bir dost kim, ondan bir ədavət görmədim. – deyir.

Cəmiyyətin özbaşınalığı, qanunsuzluq və ədalətsizlikləri ifşa edən bu şerində şair

Müxtəsər kim böylə dünyadan gərək etmək həzər! – deyərək bütün bunlara qarşı etiraz və nifrətini yekunlaşdırır.

Qeyd edildiyi kimi, bu əsər şairin Məhəmməd bəy Cavanşir tərəfindən gördüyü haqsızlıqların təsirilə qələmə alınmışdır. Lakin şeirdən aydın hiss olunur ki, Vaqif təkcə öz şəxsi narazılıqlarını ifadə etməklə kifayətlənmir, burada haqsızlıq üzərində qurulmuş ağıllı adamları zillətdə saxlayıb, alçaqları mötəbər hesab edən cəmiyyətin ədalətsizliyi, xanların şöhrət, hakimiyyət üçün apardıqları müharibə və qanlı siyasətə qarşı xalq etirazının ümumiləş-

dirilmiş bədii ifadəsi verilmişdir. Vaqifin şeirləri öz şəkli xüsusiyyətləri etibarilə də yenidir. Onun əsərlərində, xüsusən qoşmalarında dil son dərəcə bədii, canlı və sadədir.

Vaqif nə qədər şəhər mühitində yazıb yaratsa da, onun şeirlərində elat həyatından alınmış, kənddən gələn ifadələr daha mühüm yer tutur. O, "Quran oxuyan", "üstündən, başından ənbər qoxuyan", "əli polad iynəli" şəhər qadınlarını təsvir etsə də, bənzətmələri, təşbih və istiarələri kəndlə, kənd təbiəti ilə bağlıdır.

Şair gözəl saydığı hər şeyi həyatla, təbiət zənginlikləri ilə müqayisədə verir. Beləliklə, şairin gözəllik meyarı kənd təbiətidir. Odur ki, onun

İxtilatı şirin, sözü məzəli,
Ellər yaraşığı, ölkə gözəli. –

adlandırdığı gözəllər yaşılbaş sonaya, sərxoş ceyrana bənzədilən, "gül bədən", "qönçə ağız", "kəklik yerişli", "maral baxışlı", "sona sığallı", "şahmar saçlı" qızlardır ki, bu sifətlərin hamısı kənddən, xalq ədəbiyyatından gəlir. Məhz buna görədir ki, Vaqif yaradıcılığı öz növbəsində şifahi xalq ədəbiyyatına da qüvvətli təsir göstərmişdir. Onun əsərləri hələ XVIII əsrdən başlayaraq aşıqlar və xanəndələr tərəfindən məclislərdə, yığıncaqlarda oxuna-oxuna davam etməkdədir.

Aşıqlar, xalq şairləri Vaqif irsini məhəbbətlə sevib onun yaradıcılığını yüksək qiymətləndirmişlər. Hələ şairin müasiri olan Aşıq Əli ona xitabən yazdığı şeirdə Vaqif yaradıcılığını belə qiymətləndirir:

Bu əsrdə şairlərin xanısan,
Müdərrisə bərabərsən yəni sən.
Lütfün mədənisən, fəzlin kanısan
Eşidənlər sözün səminə gəlmiş.

XIX və XX əsr aşıqlarının çoxu Vaqifin mövzularını təkrar etmiş, onun kimi qoşmalar yaratmağa çalışmış, onun qafiyələrini, rədiflərini və bədii ifadələrini dönə-dönə işlətmişlər. Xüsusən Aşıq Ələsgərdən sonra məşhur ustad aşıq kimi tanınan Bozalqanlı Aşıq Hüseynin yaradıcılığında Vaqifin qüvvətli təsiri hiss edilir. Onun qoşmaları içərisində Vaqifin misralarına çox rast gəlmək olur.

Şifahi xalq şeirindən gələn və Vaqifin yaradıcılığında yüksək bir zirvəyə qalxan həyatsevərlik XVIII əsr Azərbaycan poeziyasının ən böyük nailiyyəti və üstünlüyüdür.

Vaqif şeir dilimizi ərəb, fars tərkiblərindən, müəmmalı ifadələrindən təmizləyərək canlı xalq dilinin obrazlı ifadələrindən istifadə etmək yolu ilə

sadələşdirmiş və zənginləşdirmişdir. Vaqifin poeziya dilimizə gətirdiyi yeniliklər bu günə qədər realist şerimizin inkişafı üçün əsas bir zəmin olmuşdur.

Məhz buna görə də Vaqif şerinin realist istiqamətini görən M.F.Axundov Vaqif poeziyasındakı realizmə olan belə meyli yüksək qiymətləndirmişdir.

Firudin bəy Köçərli isə onu milli şair adlandıraraq yazırdı: "Onun şeir və qəzəliyyatı bizim Azərbaycan türklərinə ziyadə xoş gəlir və hər nə onun qələmindən zühura gəlibsə... tamamisi ürəkdən və həqiqi həyatdan nəşət edən əsərlərdir. Milli şairlərimizdən onun kimi sadə və açıq lisanda və ana dilimizin şivəsində şeir və qəzəl yazan az olub".

Vaqif özündən sonra gələn şerimizin inkişafına qüvvətli təsir göstərmişdir.

Şairin əldə olan şeir inciləri də onun zəngin yaradıcılığı haqqında geniş danışmaq üçün imkan verir. Vaqif şerinin böyük həyati qüvvəsini hiss edib ədəbiyyatımızın inkişafına göstərdiyi qüvvətli təsiri yüksək qiymətləndirən Firudin bəy Köçərli həsrətlə yazırdı: "Hərgah Vaqif və Vidadi kimi məşhur şairlər özgə millətlər arasında zühur etmiş olsaydılar, bişübhə indiyə kimi onların asar və əşari dəfəat ilə çapdan çıxıb əbnayi-millət içərisində yayılmışdı.

Onların qəbri üstündə nişangah qoyulmuşdu və vəfatlarının əlli və yüz sənəlik yubileyisi yomi alisi artıq cəlal və təntənə ilə yad olunmuşdu."

Şairin abidəsi Azərbaycanın gözəl paytaxtında xalqımızın görkəmli sənətkarları sırasında əzəmətlə dayanır.

Vaqif irsi hələ şairin yaşadığı dövrdə diqqəti cəlb etmişdir. Vaqifin əsərləriilk dəfə bir kitab şəklində toplanaraq 1856-cı ildə Teymurxanşurada "Vaqif və sair müasiri" adı altında çap etdirilmişdir.

Sonralar Vaqifin əsərlərini M.F.Axundov çap etdirmək istəmişdir. Axundovun topladığı materiallardan istifadə edən Adolf Berje həmin əsərləri 1867-ci ildə Leypsiqdə nəşr etdirmişdir. Vaqifin əsərlərini M.F.Axundovun tapşırığı ilə Hüseyn Əfəndi Qayibov toplamağa çalışmışdır. Lakin onun topladığı əsərlər çap edilə bilməmişdir.

Vaqifin əsərləri 1908-ci ildə "Tazə həyat" qəzetinin müdiri Haşım bəy Vəzirov tərəfindən nəşr edilmişdir.

1925-ci ildə Səlman Mümtaz Vaqifin şeirlərindən bir hissə toplayaraq "Kommunist " qəzeti nəşriyyatında çap etdirmişdir. Yenə də şairin həmin müəllif tərəfindən toplanılan şeirləri 1937-ci ildə çap olunmuşdur. Vaqifin əsərlərinin elmi nəşri 1945-ci ildə Azərbaycan Elmlər Akademiyasının Nizami adına Dil və Ədəbiyyat Institutu tərəfindən nəşr olunmuşdur.

Bakıda Nizami muzeyi binasında Azərbaycanın görkəmli yazıçıları sırasında Vaqifə də heykəl qoyulmuş, böyük xalq şairi Səməd Vurğun Vaqifin şərəfinə bir sıra gözəl şeirlər yazmışdır. Səməd Vurğun öz şeirlərində Vaqifin əsərləri ilə tərbiyələndiyini də qeyd etmiş, ən yaxşı əsərlərindən hesab olunan "Vaqif " dramını da böyük şairin həyatına həsr etmişdir.

Vaqifin oxuculara təqdim olunan bu nəşri əlyazmaları əsasında tərtib edilmiş, 1937-ci ildə Azərnəşr tərəfindən Vaqifin çap edilmiş külliyyatı ilə müqayisə edilib dürüstləşdirilmişdir. Təqdim edilən həmin kitabda Vaqifin bu vaxta qədər nəşr olunmamış bir sıra şeirləri başqa əlifbalarla XIX əsrin əvvəllərində yazıya alınmış əlyazmalarından köçürülmüşdür. Eyni zamanda Qaracadağlı Əndəlibin Leninqrad Şərqşünaslıq Institutunun əlyazmaları şöbəsində saxlanılan əsərlərinin sonundakı əlavələrdən və Azərbaycan Elmlər Akademiyasında mövcud olan cünglərdən istifadə edilmişdir.

Beləliklə, bu elmi nəşrdə Vaqifin əsərlərinin mühüm bir hissəsi əhatə edilmişdir. Lakin bu heç də o demək deyildir ki, Vaqifin bütün əsərləri kitabda toplanmışdır. Çox ehtimal ki, xüsusi əllərdə olan və tədqiqatçılara çatmayan cüng və əlyazmalarında şairin çap edilməmiş əsərləri vardır.

Həmid Araslı

QOŞMALAR

O şux qəmzələrin, xəncər kirpiyin
Gündə olur yüz min qan qabağında,
Xumar-xumar baxan ala gözlərin
Gərəkdir verəsən can qabağında.

Qaşın qabağında sığallı birçək,
Sayə salmış üzə şölə mübarək,
Amma iki dəstə tər bənövşə tək
Qoymuş al yanağın yan qabağında.

Zülfündən qoxuşar gülü reyhanlar,
Qurban hər muyinə yüz min cavanlar,
Pişvazına gəlir huri qılmanlar,
Məlayik durmuşlar san qabağında.

Vaqif qurban zənəxdanın çahinə,
Şirin gülüşünə, xoş nigahinə,
Qul olasan belə xublar şahinə,
Durasan hər axşam, dan qabağında.

Xublar arığından yarımaq olmaz,
igidin həmdəmi gərək çağ ola.
Bəstə boylu gərək, mina gərdənli,
Zülfi siyah, var əndamı ağ ola.

Səhər dura sürmə çəkə gözünə,
Birçəklərin həlqə qoya üzünə,
Cilvələnə, sığal verə özünə,
İşi, gücü gülüb-oynamaq ola.

Döşün açıb, əl dəyəndə yaxıya,
Ağ gülün bağrına peykan toxuya,
Bədənindən müşkü ənbər qoxuya,
Zülfü gərdənində bir qucaq ola.

Bir mayabud gərək, baldırı yoğun,
Sərasər ət basa dizin, topuğun,
Əl dəyəndə dura buğunbabuğun
Titrəyə, quyruqdan çox yumşaq ola.

Həyası üzündə, əqli başında,
Öldürə Vaqifi gözü qaşında,
Ya on üç, ya on dörd, on beş yaşında,
Nə ondan böyükrək, nə uşaq ola.

Bir sənəmin sinəsinə müştağam,
Çox çəkirəm ahü zarı, şamama!
Mən ha qaldım həsrət, əlim yetişməz,
Sən get, gör cananı barı, şamama.

Mətləbidir bir növrəstə – könlümün,
Olmadı dərmanı xəstə könlümün,
Onun üçün bu şikəstə könlümün
Nə səbri var, nə qərarı, şamama!

Yaxa açıb ta ki, sinə göstərdin,
Sərasər bağrımı qana döndərdin,
Mənim dərdimdəndir sənin də dərdin,
Rəngindir nə yavuz sarı, şamama!

Mənim yarım bir əcaib dilbərdir,
Üzü təzə güldür, zülfü ənbərdir,
Sanasan ki, iki qəndü şəkərdir
Qoynundakı qoşa narı, şamama!

Qurbanam Vaqifin bu xaməsinə
Ki, yazar dərdini dost naməsinə,
Yetə bilməz yarın şamaməsinə,
Olsa bu dünyanın varı şamama!

Can verib yüz minnət ilə almışam,
Göndərirəm səni yarə, şamama!
Tazə tağdan üzülübsən, oxşarsan
Yarın qoynundakı narə, şamama.

Cismin nə nazikdir, gül bədən kimi,
Bir xoş qoxun gəlir, yasəmən kimi,
Nədən saralıbsan sən də mən kimi,
Nədir dərdin, ey biçarə şamama?

Haqdır, səndə vardır xeyli nəzakət,
Yarın şamaması bir qeyri babət;
Qorxuram çəkəsən külli xəcalət
Dursan onla bərabərə, şamama.

Yarın şamaməsi oxşar şəkərə,
Heyran olur mələk, əgər göstərə,
Yaraşıqdır ağ sinəsi mərmərə,
Qılıb çox ciyərlər parə, şamama.

Giribandan nagah olandı aşkar,
Dağılır ağılın, huşum – hər nə var,
Xəstə Vaqif tifil kimi qan ağlar,
Neçun qılmazsan bir çarə, şamama?

Bənəfşə tək ənbər zülfün buy verir,
Hər yuyub sərəndə həvayə, Zeynəb!
Onun ətrin dimağımdan üzməsin,
Əmanət et badi-səbayə, Zeynəb!

Qaşa vəsmə, gözə sürmə çəkəndə,
Siyah zülfü dal gərdənə tökəndə,
Sallanıban kəklik kimi səkəndə,
Oxşarsan yaşılbaş sonayə, Zeynəb!

Səni sevən çox bəlayə tuş olur,
Əql gedir başdan, fəramuş olur,
Avazın gələndə can bihuş olur,
Qurbanam o nazik sədayə, Zeynəb!

Yanağı laləsən, qaməti dalsan,
Ağzı şəkər, dili, dodağı balsan,
Sanasan ki, yorğun, vəhşi maralsan,
Olubsan yaraşıq obayə, Zeynəb!

Sənsən padışahı, xanı Vaqifin,
Əqli, huşu, din-imanı Vaqifin,
Həsrətindən çıxdı canı Vaqifin,
Nolur ki, gələsən burayə, Zeynəb!

Gəl, ey qələbəyi Məhəmmədxan bəy,
Əgər səyyad isən, bərəni saxla!
Nağaraxananın yolların gözlə,
Boşşalıdan gələn dərəni saxla!

Evlərdə məst, başmaq satanı qoyma,
Çaxır içib sərxoş yatanı qoyma,
Özünə qardaşlıq tutanı qoyma,
Qonaq üçün çörək verəni saxla!

Dost dostun yolunda düşər ziyana,
İgid gərək tab gətirə dayana,
Nağaraxanadan bir az bu yana,
Zalım, [sən] cəhd eylə oranı saxla!

Sən mənim sözümə heç gətirmə şək,
Bizim evlərdə də gəl görün tək-tək,
Dirrik-tərəvəzə yaxşı keşik çək,
Kişniş, şüyüt, təzə tərəni saxla!

Ağqız oğlu Piri, sən məni əkmə,
Özgənin yurdunda o damı tikmə,
Qeyri gözəllərdən heç fikir çəkmə,
Sən elə o gözü çərəni saxla!

Xeyli vaxtdır ayrılmışıq yar ilən,
Gördük, amma tanışmadıq, ayrıldıq,
Qaldı canda gizli-gizli dərdimiz,
Bircə kəlmə danışmadıq, ayrıldıq!

Qərib-qərib durduq biganələr tək,
Soyuq-soyuq baxdıq divanələr tək.
Dönmədik başına pərvanələr tək,
Eşq oduna yanışmadıq, ayrıldıq!

Yarım saat bir arada qalmadıq,
Eşq atəşin canımıza salmadıq.
Yalvarıban yarın könlün almadıq,
Elə getdi, barışmadıq, ayrıldıq!

O zaman ki, aşnalığı tərk etdik,
Cüda düşdük, xeyli ciyər bərkitdik,
Aralıqdan könül quşun ürkütdük,
Bir-birilə qonuşmadıq ayrıldıq!

Vaqif sevdi bir iqrarsız bivəfa,
Bada getdi tamam çəkdiyi cəfa,
Görüşübən eyləmədik xoş səfa,
Qucaqlaşıb, sarışmadıq ayrıldıq!

Olmayaydı belə səfərə çıxmaq,
Biz yar ilə danışmadıq, ayrıldıq.
Halallaşıb, hümmətləşib dost ilən,
Təmənnəşib görüşmədik, ayrıldıq.

Bilməm, kimə deyim dərdim neçəsi,
Yarın tər məməsi, sinə haçası.
Yuxu məni aldı gələn gecəsi,
Gül üzündən öpüşmədik, ayrıldıq.

Biz doymadıq yarın şirin dilindən,
Şəkər parçasından, ləbi-balından,
Mina gərdənindən, incə belindən,
Hayıf oldu, sarışmadıq, ayrıldıq.

Vaqifəm, üstümə gəlməz xas əli,
Silinmədi heç könlümün pas əli.
Nə müddətdir, canan bizdən küsəli,
Könlün alıb barışmadıq, ayrıldıq.

Bir cavan tazədən gəlib ərsəyə,
Əcayib oğlandır, adı Məhəmməd.
Zahirin özü tək pak imiş əsli,
Ola bilməz heç evladi-Məhəmməd.

Yeni gəlib xətti, tər bənövşə tək,
Qaşı, gözü elə baxdıqca göyçək,
Danəndə, fəhmidə, qabilü zirək,
Sahibcamal, söz ustadı Məhəmməd.

Sərxoş oturanda əlində sazı,
Bənd edir quşları göydə avazı,
Yeni yetən igidlərin şahbazı,
Sanasan ki, bir sonadı Məhəmməd.

Qələmdə, qılıncda, sazda, sədadə
Bərabəri yoxdur dari-fənadə,
Mehrü məhəbbəti həddən ziyadə,
Göstərir çox etiqadı Məhəmməd.

Məşhər hekayəti müşkül hekayət,
Ya həzrəti-rəsul, eylə inayət,
Vaqifəm – qulami-şahi-vilayət,
Eylə mənə bir imdadı, Məhəmməd.

Duruban eşqilə güzar eylədim,
Bir pərinin oldum mehman evində.
Zərrəcə görmədim hörmət, izzətin,
Qaldım elə, peşman-peşman evində.

Ta ki, məni gördü ol qəlbi qara,
Çəkdi yaşmağını o gül rüxsara,
Döndərdi üzünü, tutdu divara,
Sanasan ki, yoxdur insan evində.

Dodağı şəkərdir, göftarı şərbət,
Nə fayda, eyləməz şirin məhəbbət.
Məxləsi ki, yoxdur onda bir ləzzət,
Boldur elə acı qəlyan evində.

Keçmə o dilbərin sən otağından,
Tər bənəfşə qoxar hər bucağından,
Sanki bir guşədir cənnət bağından,
Açılıbdır güli-əlvan evində.

Vaqif, bir kimsə ki, bizdən yaşına,
Yəqin bil ki, bizlən olmaz aşina,
Gəldiyimiz heç gəlmədi xoşuna,
Tapdım mən halını ürfan evində.

Siyahtel görmədim Kür qırağında,
Məgər heç yaşılbaş olmaz bu yerdə?
Tərlan könlüm yenə uca dağlara
Havalanıb, hərgiz qonmaz bu yerdə.

Bu diyarda kəlağay yox, katan yox,
Sinəm buta, müjgan oxun atan yox,
Sərxoş durub bir nəzakət satan yox,
Heç sövdagar fayda bulmaz bu yerdə.

Bəzək bilməz bu diyarın göyçəyi,
Tanımaz al çarqat, zərrin ləçəyi,
Ağ buxaq altından həlqə birçəyi
Tər məmə üstündən salmaz bu yerdə.

Yarın xəyalilə bu gün mən şadəm,
Qəribliyə düşsəm, qan ağlar didəm.
Pərisi yanında olmayan adəm
Nə yaxşı sağ qalır, ölməz bu yerdə.

Desələr ki, Vaqif, nə oldu sənə,
Rəngi-ruyin dönüb heyvaya genə,
Əli tər məmədən üzən kimsənə
Saralıban necə solmaz bu yerdə.

Bu gün bir əcayib gözəl sevmişəm,
Beləsi olammaz heç vilayətdə,
Sanasan ki, camalından nur yağır,
Yaranıbdır, yarəb, nə xoş saətdə.

Al çarqatdan yaşmaq tutub çənəyə,
Simin yaraşdırıb zər nimtənəyə,
Deyildir bərabər heç kimsənəyə,
Xubların şahıdır şanü şövkətdə.

Gülabilən zülfün cığasın əyər,
Üzünə baxanda qan olur ciyər,
Göydən yerə enmiş mələkdir məgər,
Yoxsa insan olmaz belə surətdə.

Biləyi, bazusu, hər bəndi gözəl,
Gərdəndə zülfünün kəməndi gözəl,
Ayna tutdu, durdu bəzəndi, gözəl,
Sallandı, görəsən, nə qiyamətdə.

Sona cığası tək sərində teli,
Ağ gül yarpağı tək ayağı, əli,
Cismi dolu, nazik bədəni, beli,
Görməmişəm dilbər bu nəzakətdə.

Ayıraydın obasından, elindən,
Bir xəlvətdə tuta idin əlindən,
Əməydin ağzından, şirin ləbindən,
Görəydin necədir dadda, ləzzətdə.

Növcavanlar qoy həmişə var olsun,
Amma ki, bizlərdən xəbərdar olsun.
Vaqifin duası sənə yar olsun!
Səni haqq saxlasın ömrü dövlətdə.

Bir xəlvət yer ola, əğyar olmaya,
Onda söhbət edək ikimiz belə.
Əl-ələ tutuşub deyək, gülüşək,
Tutaq bir xoş ülfət ikimiz belə.

Qol-boyun oturaq, sürtək üz-üzə,
Baxaq bir-birmizə göz süzə-süzə.
Gah-gah qucaqlaşıb köyüs-köyüsə
Görək ləbdən ləzzət ikimiz belə.

Sürmələnsin ala gözlər şux olsun,
Siyah kirpik ucu almaz ox olsun,
Səg rəqiblər aralıqdan yox olsun,
Gəzək bir fərağət ikimiz belə.

Doyunca zövq alaq nazü qəmzədən,
Əndişə çəkməyək heç bir kimsədən,
Hər gecələr, şirin-şirin, sübhətən
Eyləyək hekayət ikimiz belə.

Vaqif, yardan eşit gələn cavabı,
Açaq üzdən, gözdən tamam niqabı,
Gəh-gəh içib sərxoş olaq şərabı,
Gündə sürək vəhdət ikimiz belə.

Ağla gözüm, ayrılırsan canandan,
Hər kəsi ki, görsən, şikayət eylə!
Öldün getdin, bəlkə yarı görmədin,
Kəbəyi-kuyini ziyarət eylə!

Sən mənim cananım, ruhi-rəvanım,
Ləbləri şirinim, qönçə dəhanım,
Bir saat görməsəm, tuti zəbanım,
Qopacaq başıma qiyamət eylə!

Vaqif bir şeydadır, dolanır bağı,
Xəstədir, dərmanı – dilbər dodağı.
O alma yanağı, büllur buxağı,
Allah, bədnəzərdən səlamət eylə!

Ey süsən sünbülüm, al zənəxdanlım,
Qurban olsun lalə, gül ilən sənə.
Bu neçə gündür ki, səndən ayrıyam,
Sanasan həsrətəm il ilən sənə!

Deməli çox gizlin dərdi-dilim var,
Qorxuram ki, deyim, eşidə əğyar,
İstərəm ki, yazam göndərəm, ey yar,
Səhər oğrun əsən yel ilən sənə!

Ağzı piyaləsən, gərdəni mina,
Nazik əllərində innabı həna,
Səni görən deyər, yaşılbaş sona,
Ucu həlqə, siyəh tel ilən sənə!

Çoxlar sənə iyma ilən baş əyər,
Mum tək ərir, olsa bağrı daş əyər,
Tuba görsə, ikram eylər, baş əyər,
Bu gözəl boy ilən, bel ilən sənə!

Yadıma düşəndə zülfün ənbəri,
Qüllab girər ciyərimdən içəri,
Mən şaham, ey gözəllərin sərvəri,
Qurbanam Vaqif tək qul ilən sənə!

Sərv boylum, bir çıx, görüm boyunu,
Onda qurban edim canı mən sənə.
Qaşlarının tağı qibləgahımdır,
Fəda qılım din-imanı mən sənə.

Adam gərək görsün həqqi arada,
Hanı sənin kimi bir pərizada,
Mələkdən də səni billəm ziyada,
Tay etmənəm heç insanı mən sənə.

Baxmaq ilən doymaq olmaz üzündən,
Danışanda şirin-şirin sözündən,
Onun üçün göz kəsmərəm gözündən
Müştağam, ey şəkər kanı, mən sənə.

Qaşa, gözə sürmə nə gözəl çəkdin,
Cilvələnib zülfə həm seyqəl çəkdin,
Sən nə üçün axır məndən əl çəkdin?
Eyləməzdim bu gümanı mən sənə.

Gözəl sən tək belə şuxü şən gərək,
Həmdəmi də həm özünə tən gərək,
Sənə Vaqif kimi dərd bilən gərək,
Layiq görməm hər nadanı mən sənə.

Sənsən, ey nazənin, gözəllər şahı,
Ola bilməz kimsə bərabər sənə.
Sərxoş durub sallananda hər yana,
Mat qalır, ey sərv, sənubər sənə.

Baxdıqca baxışın şirin, gözün şux,
Bir əcəb cavansan nəzakətin çox,
Kamalında, camalında eyib yox,
Pərvərdigar vermiş hər hünər sənə.

Söz yox zənəxdana, zülfə, yanağa,
Qamətə, gərdənə, qaşa, qabağa,
Bir şirin dilbərsən başdan ayağa,
Nə nabat bənzəyir, nə şəkər sənə.

Ya bədrlənmiş bir mahi-tabansan,
Ya cənnət bağında güli-xəndansan,
Ya mələksən, ya da huri qılmansan
Ey sevdiyim, insan kim deyər sənə?

Çoxlar getdi iltimasa, gəlmədin,
Üzüm üstə qədəm basa gəlmədin,
Vaqif öldü, neçün yasa gəlmədin?
Ya zahir olmadı bu xəbər sənə?

Doldu dimağıma zülfün ənbəri,
Valeh oldu könül həvadən sənə.
Əlim yetməz – namə yazıb dərdimi
Göndərirəm badi-səbadən sənə.

Oturuşun gözəl, duruşun gözəl,
Sallanışın gözəl, yerişin gözəl,
Xoyun, xülqün gözəl, hər işin gözəl,
Bəxş olub bu xubluq xudadən sənə.

Dodaqların oxşar ləli-Yəmənə,
Yada düşdü, bağrım qan oldu yenə,
Siyah tel düzürsən bəyaz gərdənə,
Düşübdür bu qayda sonadən sənə.

Fikrü xəyalındır könlüm ziynəti,
Şirin sözlərindir ağzım ləzzəti,
Sənsən mənim ömrüm, günüm vəhdəti,
Yetişməsin, ya rəb, bəladən sənə.

Qəm evində saldın küncə Vaqifi,
Eylədin muyindən incə Vaqifi,
Neçün incidirsən munca Vaqifi,
Nə hasil bu cövrü cəfadən sənə?

Sığallanıb-sığallanıb siyah zülf,
Nə gözəl düşübdür üzə, Fatimə!
Can alırsan yenə, bu nə sürmədir
Çəkibsən ol xumar gözə, Fatimə!

Mən mayiləm sənin zənəxdanına,
Həlqə-həlqə zülfi-pərişanına,
Cəvahirlər xərc eylərəm şanına,
Əgər müştaq olsan sözə, Fatimə!

Can mülkünə verməm saçının dəngin,
At canıma kirpiklərin xədəngin,
Ta ki, gördüm yanağının mən rəngin,
Düşmüşəm bir oda, közə, Fatimə!

Yay kimi nə gözəl çəkibsən qaşı,
Ona söz yox, hər nə desəm yaraşı,
Sənə peşkəş etmənəmmi can-başı;
Neçün bir gəlməzsən bizə, Fatimə?

Eşqin atəşidir məni əridən,
Can üzüldü baxa-baxa geridən,
Dönmüşəm mələkdən, tamam pəridən,
Vaqifəm, sevmişəm təzə Fatimə!

Saçın zəncirinə könül bağladım,
Məcnun kimi düşdüm dağa, Fatimə!
Neçün məni görcək sərxoş ötürsən,
Bir baxmazsan sola-sağa, Fatimə!

Özün pəri, xülqü xoyun fəriştə,
Harda olsan ora dönər behiştə,
Sən gərəkdir gündə çıxasan gəştə,
Gül düzəsən gül buxağa, Fatimə!

Haçanacan canım odlara yaxım,
Hər tərəfə daşqın sellər tək axım.
Çox müştaqəm aç üzünü, qoy baxım
Ənbər zülfə, gül yanağa, Fatimə!

Layiq deyil sənə nakəsü biqəm,
Adam gərək ola adama həmdəm.
Canım çıxar səni görməsəm bir dəm,
Getmə məndən sən uzağa, Fatimə!

Vaqif səni sevdi xublar içində,
Bir təzə qönçəsən gülzar içində,
Söz danışmaq olmaz əğyar içində,
Gəl çəkilək bir qırağa, Fatimə!

Bir üzü gül, rəngi lalə, zülfü tər,
Gəştə çıxıb, dərər taza bənəfşə.
Dəstə-dəstə sancıb buxaq yanına,
Yaraşıbdır o şahbaza bənəfşə.

Cismi mərmər, həlqə zülfləri qara,
Onu görən məcnun olur – avara,
Hörüb saçlarını, salıb qatara,
Düzüb telə, həm qotaza bənəfşə.

Yaşı on səkkizə yenicə yetmiş,
Gözəllikdə tamam xəlqi mat etmiş,
Gəştə çıxmış – yar gəldiyin eşitmiş,
Dağa salıb bir avaza bənəfşə.

Göysün açıb, ağ qolların çırmasın,
Elə gəzsin, onu rəqib görməsin,
Əğyar ilən çıxıb seyrə, dərməsin,
Layiq olmaz anlamaza bənəfşə.

Sən sallanıb qabağımdan gedəndə,
Hərgiz qalmaz səbrü ixtiyar məndə.
Vaqif zülflərini tərif edəndə,
Gərəkdir ki, əvvəl yaza: bənəfşə.

Bir gözəl ki, şirin ola binadan,
Yüz il getsə onun dadı əksilməz.
Təzəliyi, köhnəliyi bir olur,
Gövhər tək qiymətdə adı əksilməz.

Gözəllikdən düşməz heç əsilzada,
Günbəgün qaməti dönər şümşada,
Mehrü məhəbbəti olur ziyada,
Etibarı, etiqadı əksilməz.

Nə qədər ki, yüzə yetirsə yaşı,
Ta ki, həkdən düşə, titrəyə başı,
Genə can almağa gözilə qaşı,
Qəmzəsinin heç cəlladı əksilməz.

Cövhəri pak olur təzə cavandan,
Hərgiz əl götürməz şövkətü şandan,
Müjgan xədənglərin keçirir candan,
Peykanının heç poladı əksilməz.

Vaqif, istər isən görəsən ləzzət,
Gəl sev bir dərd bilən, əhli-məhəbbət.
Növcavanlar sevən heç olmaz rahət,
Gecə-gündüz heç fəryadı əksilməz.

Sərasər bir yerə yığılsa xublar,
Sənin bir muyinə tay ola bilməz.
Günəş təki şölə verər camalın,
Belə gözəllikdə ay ola bilməz.

Heç gözəli sən tək şux görməmişəm,
Nə fayda, hüsnünü çox görməmişəm.
Uzun kirpiyin tək ox görməmişəm,
Qaşların tərzində yay ola bilməz.

Həsrətindən bağrım qan ilən dolub,
Heyva təki rəngim saralıb-solub,
Bu xubluq ki, həqdən bəxş olub,
Heç kimsəyə belə pay ola bilməz.

Qəddin şahbaz, ağ bədənin səmən tək.
Yanağın lalədən ziyada göyçək.
Ustad səni çəkib manəndi-mələk,
Bundan artıq həqqü say ola bilməz.

Vaqifəm, mən sənə heyran olmuşam,
Qaşların yayına qurban olmuşam,
Dərdindən didəsi giryan olmuşam,
Qanlı yaşım kimi çay ola bilməz.

Dəhanın sədəfdir, dişlərin inci,
Sanasan ağızın püstədir, ay qız!
Xumar gözlərini sevəndən bəri,
Dərdə düşüb canım xəstədir, ay qız!

Sərasər əndamın təzə qar kimi,
Zülfün gərdənində şahimar kimi,
Rəngi bəyaz, özü xırda nar kimi,
Qoynundakı əcəb nəstədir, ay qız!

Niqab çəkib məndən yaşınma, zalım,
Pərişan olubdur mənim əhvalım,
Əqlü huşum mənim, fikrü xəyalım
Şux gözdə, qəmzədə bəstədir, ay qız!

Cəmalın günəşdir, qəmərdir üzün,
Şəkərdir dəhanın, şirindir sözün,
Yağıdır müjganın, cadudur gözün,
Cəllad kimi qəmzən qəsdədir, ay qız!

Vaqifəm, mən Məcnun, sən mənim Leylim,
Baxdıqca, gözümdən tökürəm seylim,
Mən sənə mailəm, səndədir meylim,
Demə, səndən qeyri kəsdədir, ay qız!

Çoxdan bəri yarın fərağindəyəm,
Nə olaydı bir buraya gələydi,
Çəkəydi könlümü künci-zülmətdən,
Döndərəydi üzün ayə, gələydi.

Görməyə-görməyə gülüzarımı,
Bülbül tək artırdım ahü zarımı.
Təbibim oluban bu azarımı
Yetirəydi bir dəvayə, gələydi.

Gedibən kuyində qıllam şivəni,
Yığaram başıma dostu, düşməni,
O ha billəm gəlməz görməyə məni,
Barı, gendən tamaşayə gələydi.

Ünümdən titrədi tamam vilayət,
Elə sandılar ki, qopdu qiyamət,
Nə qayım durubdur ol sərvi-qamət,
Tərpənəydi, bir lərzayə gələydi.

Cəm olsa yanımda tamam sənəmlər,
Dağılmaz könlümdən fikrü ələmlər
Ayağa salıbdır Vaqifi qəmlər,
Baş çəkəydi binəvayə gələydi.

Bədənini gül yaradan ilahi,
Sərasər ətrini ənbər eylədi,
Gözəllikdə kimdir sənə tay ola,
Hüsnün mələkləri çakər eylədi.

Surətini çəkdi ol gün ki, nəqqaş,
Camalını qıldı hər gözəldən baş.
Cəbininə qoydu bir müqəvvəs qaş,
Siyah kirpiyini xəncər eylədi.

Zülfünü bənzətdi müşkin kəməndə,
Ucun həlqə qoydu sibi-zəğəndə,
Ləbiyin ləzzətin bənzətdi qəndə,
Dəhanını şəndü şəkkər eylədi.

Səni xəlq eylədi gül dəstəsi tək,
Pəridən əlasan, mələkdən göyçək,
Cismindir münəvvər ağü nazikrək,
Ol səmən sinəni mərmər eylədi.

Ey gözəllər şahı, kərəm et mana,
Baxmagilən hərgiz əğyardan yana,
Şükr olsun Allaha – Vaqifi sana
Qapında qulami-kəmtər eylədi.

Badi-səba, bir xəbər ver könlümə,
Ol güli-xəndanım neçün gəlmədi?
Xəyalım şəhrini qoydu viranə,
Sərvərim, sultanım neçün gəlmədi?

Sərxoş yerişinə qurban olduğum,
Görməyəndə dəli-devran olduğum.
Mina gərdəninə heyran olduğum,
Sərvi-xuramanım neçün gəlmədi?

Qaşı kaman, kirpikləri qəməlim,
Ağzı şəkkər, dodaqları yeməlim,
Əlvan kəlağaylı, bəyaz məməlim,
Sinəsi meydanım neçün gəlmədi?

Mehrabü mənbərim, Kəbeyi-ülyam,
Əqlim, huşum, canım, həm dinim, dünyam,
Elim, günüm, obam, Misrü Züleyxam,
Yusifi-Kənanım neçün gəlmədi?

Nəsrin binaguşlum, bənəfşə muylum,
Pərilər tələtlim, məlaik xoylum,
Büllur lətafətlim, sənubər boylum,
Huriyü qılmanım neçün gəlmədi?

Ağzı xeyir sözlüm, dili diləklim,
Tər qollum, ağ əllim, gümüş biləklim,
Qarıçqay cilvəlim, tavus bəzəklim,
Libası əlvanım neçün gəlmədi?

Vaqif, ilə döndü bir saətimiz,
Nə səbrimiz qaldı, nə taqətimiz.
Bu gündən belədir qiyamətimiz;
Gəlmədi cananım, neçün gəlmədi?

Siyah telli bir sənəmin ucundan
Badə getdi din-imanlar, əfəndi!
Ol oda ki, mən düşmüşəm yanıram,
Düşməsin heç müsəlmanlar, əfəndi!

Könül deyil sən gördüyün havada,
Dərdim olur gündən-günə ziyada,
Hər zaman düşəndə ləbləri yada,
Tökülür gözümdən qanlar, əfəndi!

Bilməm nə nəhs gündə çıxdım bu dağa,
Bir lalə üzündən düşdüm irağa,
Yana-yana qaldım belə fərağa,
Bərbad olsun ol zamanlar, əfəndi!

Mənim meylim yoxdur sultandan, xandan,
Yarımın arzusun saxlaram candan.
Xalq da bilir, mənim könlümdür ondan
Olsa yüz min növcavanlar, əfəndi!

Molla odur hər nə görsə kitabda,
Onu şərh eyləyə haqda-hesabda,
Vaqif deyir sənə, mənə bu babda,
Hələ azdır bu divanlar, əfəndi!

Boyun surahıdır, bədənin büllur,
Gərdənin çəkilmiş minadan, Pəri!
Sən ha bir sonasan, cüda düşübsən
Bir bölük yaşılbaş sonadan, Pəri!

İxtilatın şirin, sözün məzəli,
Şəkər gülüşündən canlar təzəli,
Ellər yaraşığı, ölkə gözəli,
Nə gözəl doğubsan anadan, Pəri!

Üz yanında tökülübdür tel nazik,
Sinə meydan, zülf pərişan, bel nazik,
Ağız nazik, dodaq nazik, dil nazik,
Ağ əllərin əlvan hənadan, Pəri!

Avçısı olmuşam sən tək maralın,
Xəyalımdan çıxmaz hərgiz xəyalın.
Ənliyi, kirşanı neylər camalın,
Sən elə gözəlsən binadan, Pəri!

Günəş təki hər çıxanda səhərdən
Alırsan Vaqifin əqlini sərdən.
Duaçınam, salma məni nəzərdən,
Əksik olmayasan sənadan, Pəri!

Cəmalın gözümdən nihan olalı,
İstərəm baxmayım dünyayə, Pəri!
Xəyal eylədikcə o sərv qəddin,
Dönər qanlı yaşım dəryayə, Pəri!

Olsalar yüz mələk, yüz huri qılman,
Yüz mina gərdənli, zülfü pərişan,
Yüz lalə yanaqlı, ləbləri mərcan,
Könül dönməz səndən kimsəyə, Pəri!

Sən gedəli, mən ziyadə ağlaram,
Vermişəm ömrümü bada, ağlaram,
Hər düşəndə qəddin yada, ağlaram,
Ünüm çıxar ərşi-əlayə, Pəri!

Səndən ayrı bağrım kababa dönmüş,
Yıxılmış dil şəhri xəraba dönmüş,
Firqətin damu tək əzaba dönmüş,
Didarın cənnətül-məvayə, Pəri!

Bir görəydim sənin gül cəmalını,
Cadu gözlərini, yay hilalını,
Müənbər saçını, hindu xalını,
Yetərdi hər dərdim dəvayə, Pəri!

Peyvəstə qurulsun qaşın kamanı,
Oxların sinəmdən keçsin nihanı,
Gül bədənin heç görməsin yamanı,
Lütf eylə Vaqifi-şeydayə, Pəri!

Ey huri liqalım, mələk simalım,
Gözəllikdə olmaz kimsə sən kimi!
Al yanağın həlqə-həlqə yanında
Bənəfşə zülflərin – yasəmən kimi.

Gərdənində tellər nə gözəl teldi,
Onların məskəni o nazik beldi,
Nə səngi-mərmərdi, nə bərgi-güldi,
Bu ağ əndam kimi, bu bədən kimi.

Qamətin tək heç bir qamət biçilməz
Dodaqların tər qönçədən seçilməz,
Bülbül cəh-cəh vurub güllər açılmaz,
Belə şirin-şirin sən gülən kimi.

Nə xoş sitəmkarsan zalimü xunxar,
Onun üçün səndən çox gileyim var,
Bilmənəm ki, sənə nə demiş əğyar,
Xəyalındır məndən genə gen kimi.

Vaqifi möhnətü fərağa salma,
Əğyarın sözünü qulağa salma,
Məni öz dərindən qırağa salma,
Heç aşiq tapılmaz sənə mən kimi.

Badi-səba, bir xəbər ver könlümə,
Görüm o yanağı lalə gəlirmi?
Həsrətindən könül dönübdür qana,
Baş çəkməyə bizim halə gəlirmi?

Sallananda eylər nazü qəmzələr,
Üz döşər payinə görən kimsələr,
Qaşa-gözə çəkmiş siyah sürmələr,
Sığal verib xətti xalə, gəlirmi?

Allah muradını versin o yarın,
Rəqibi kuyindən sürsün o yarın,
Mübarək guşuna, görsün o yarın,
Mən çəkdiyim ahü nalə gəlirmi?

Ox kirpiyin ucu a yaşa dönmüş,
Gözlərin cəlladı tamaşa dönmüş,
Səg rəqibin canı nə daşa dönmüş,
Bir zəvalə gör həvalə gəlirmi?

Vaqifəm, yarıdım dosta, düşmənə,
Ta ki, cünun oldum yetişdim sənə.
Sənin təki gözəl sevən kimsənə
Dəxi əqlə, bir kəmalə gəlirmi?

Bu necə zülmdür mənə eylərsən,
Adam məgər bir insafa gəlməzmi?
Bir gün görərsən ki, vallah, ölmüşəm
Bu qədər dərd çəkən axır ölməzmi?

Xubların bəzisi necə zad olur,
Yarın qəmgin qoyar, özü şad olur.
Bir sevgi ki, sevgisindən yad olur,
Məgər onun yaxşılığın bilməzmi?

Xublarda adətdir, nəzakət satar,
Genə xəyalını xəyala qatar,
Gözəl olan məgər başın dik tutar
Aşiqinə doğru heç əyilməzmi?

Eşq oduna yandı canım sərbəsər,
Allaha bax, ey zalimü sitəmkər,
Aşiqinə qanlar ağladan dilbər
Rəhmə gəlib göz yaşını silməzmi?

Bir pəri olaydı bu dəmdən ötrü,
Özün öldürəydi adəmdən ötrü,
Qədr bilən yaxşı həmdəmdən ötrü
Vaqif, can üzülür, bəs üzülməzmi?

Nədən küsüb təbi nazik olan yar,
Bilmənəm ki, buna nə çarə gərək?
Nə deməkdir dost – dostundan əyilmək,
Gərəkdir düzələ yol, ara gərək.

Görəsən, nə demiş rəqibi-bipir,
Yar olubdur məndən habelə dilgir,
Mən ondan etmərəm canımı təqsir,
Amma ki, özündən işarə gərək.

Ətəkliyi altun, qəsabəsi zər,
Çəhrayı çarqatı qəddə bərabər,
Başında bərq vurur gün kimi zivər,
Onu görən düşə odlara gərək.

Əşrəfindən üzlük üzündə göyçək,
Boğazı altında sığallı birçək,
Qabaq belə bəyaz, yanaq lalə tək,
Göz ala gərəkdir, qaş qara gərək.

Oxuyub Vaqifin həm əzzəlindən,
Şirin qafyəsindən şux qəzəlindən,
Durub öpüb ayağından, əlindən,
Barışmaq yalvara-yalvara gərək.

Açıqbaşda əgər olsa bir dilbər,
Onda bu nişanlar müəyyən gərək.
Əndamı ayinə, qəddi mötədil,
Siyah zülfü qamətinə tən gərək.

Yanağı laleyi-bahari kimi,
Ləbləri yaqutun kənari kimi,
Bir danə nasüftə mirvari kimi,
Başdan ayağadək ağbədən gərək.

Təmizlikdə ola meylü həvəsi,
Olmaya aşiqə nazü qəmzəsi,
Gül təki qoxuya nitqü nəfəsi,
Zülfü ya bənəfşə, ya səmən gərək.

Əl-ayağı qaidədə, disturda,
Saqi fərbeh, topuqları çuxurda,
Bir qat ət içində, sümüyü xırda,
Ağzı-burnu nazik, üzü gen gərək.

Növrəsidə, on dörd, on beş yaşında
Eyb olmaya kirpiyində, qaşında,
Həyası üzündə, əqli başında,
Qulluqda, söhbətdə müstəhsən gərək.

Tovus kimi cilvələnə hər səhər,
Bəzək verə camalına sərbəsər,
Dindirməmiş verə könüldən xəbər,
İşarə anlayıb hal bilən gərək.

Yaşadıqca cavanlana, enlənə,
Bir hicabda, bir pərdədə əylənə,
Nitqü nəfəsindən canlar dinlənə,
Şirin danışıban xoş gülən gərək.

Qövli sadiq ola, hər feli həlal,
Bilməyə kim, fitnə nədir, məkrü al,
Şam kimi qabaqda dura nitqi lal,
Kəsilsə də başı, dinməyən gərək.

Vaqif, yaxşı canan gərək can üçün,
Nədir çox çalışmaq bu cahan üçün,
Bir gözəl lazımdır bizim xan üçün,
Vali qulluğunda ərz edən gərək.

Bulud zülflü, ay qabaqlı gözəlin,
Duruban başına dolanmaq gərək.
Bir evdə ki, belə gözəl olmaya,
O ev bərbad olub talanmaq gərək.

Əndamı ağ gərək, sinəsi mərmər,
Siyah zülfü qamətinə bərabər,
Qoynu içi guya müşklə ənbər,
Basdığı torpağı yalanmaq gərək.

Sərxoş durub sarayından baxanda,
Ağ gərdənə həmayillər taxanda,
Gözə sürmə, qaşa vəsmə yaxanda,
Canım eşq oduna qalanmaq gərək.

Çıxa sarayından canlar alan tək,
Xişmə gələ gəh-gəh qəhri olan tək,
Şahmar zülfü dal gərdəndə ilan tək,
Hərdəm tərpənəndə bulanmaq gərək.

Vaqif, sənin işin müdam ah olsun,
Səg rəqibin ömrü qou kütah olsun.
Həmdəmsiz kimsənə əgər şah olsun,
Gədadır o kimsə dilanmaq gərək.

Getdim ala gözlü yarla danışam,
Dedi oğlan, dur get, söz vaxtı deyil.
Arif çoxdur, etmək olmaz işarət,
Oynatma qaşını, göz vaxtı deyil.

Cadu qəmzələrin mənlən yağıdır,
Bad əsir, zülfünü üzdən dağıdır,
Bundan sonra öpüb, qucmaq çağıdır,
İxtilat keçibdir, söz vaxtı deyil.

Vaqif deyir, yalvar yara, könlün al,
Bir busə diləyib, boynuna qol sal,
Ara xəlvət ikən, etmə qilü qal,
Tez ol, çıxdı canım, naz vaxtı deyil.

Bivəfasan, səndən üz döndərmişəm,
Yalançıya, biiqrara baxmaram.
Səni ox kirpiyə həsrət qoyaram,
Bağrın olsa para-para, baxmaram.

Harda görsən bir sevgili kimsənə,
İstər ki, xəyalın tez ona dönə.
Mənim yarım gərək baxa bir mənə;
Qeyri üzə baxan yara baxmaram.

Niqab çəkib üzə, xalı gizlərəm,
Siyah zülfü, rəngi-alı gizlərəm,
Qönçə təki gülcamalı gizlərəm,
Sallam səni ahü zara baxmaram.

Yanımda etibar sata bilməzsən,
Boynundan günahın ata bilməzsən,
Bizimlə ixtilat qata bilməzsən,
Danışma ki, o göftara baxmaram.

Vaqifi derlərdi çox gözəlsevən,
Elə bildim sən də onun kimisən,
Bildim indi, vallah, səndəkini mən:
Bivəfasan, biiqrara baxmaram.

Mən yenə xubların padişahından
Özümə dost bir nigarı tutmuşam.
Səyyad olub qurub məhəbbət torun,
Laçın gözlü xub şikarı tutmuşam.

Dal gərdəndən düşüb tutub dalı zülf,
Xoş göstərir zənəxdanı, xalı zülf,
Görməmişəm belə bir səfalı zülf,
Çox sünbüli-ənbərbarı tutmuşam.

Ağ üzündə siyah saçı bürməyi,
Dal gərdəndən düşüb baş endirməyi,
Miyanında saçın ucun hörməyi,
Bütün dünyada bu yarı tutmuşam.

Vaqifəm, görmüşəm bir türfə didar,
Çəkərəm görməyə bir də intizar,
Hər kəsin dünyada bir qibləsi var,
Mən də yönüm sənin sarı tutmuşam.

*
* *

Harda görsəm bir şux, kaman qaşlını,
İstərəm canımı qurban eyləyəm.
Tutam zülfün ucun, dönəm başına,
Bağrımı oduna büryan eyləyəm.

Mən bilirəm qədrin sərxoş cavanın,
Həlqə-həlqə zülfün, tər zənəxdanın,
Bu gül əndamlının, sərvi-rəvanın
Duram yerişinə seyran eyləyəm.

Mən onun dərdinə oldum mübtəla,
Şəmi-xiyalıma o verir ziya,
Xublardan ki, mənə gəlsə hər bəla,
İstəməm ona mən dərman eyləyəm.

Xublara vermişəm din-imanımı,
Şövkətü şanımı, adü sanımı,
Cəllad tək gözləri alsa canımı,
Namərdəm, mən əgər aman eyləyəm.

Vaqifə rəhm eylə, bari ilahi,
Agah et dərdimdən ol üzü mahi,
Qədəm basıb bizə gəlsin nagahi,
Bir gecə mən onu mehman eyləyəm.

*
* *

Bir əndamı nəsrin, dodağı qönçə,
Bir qaməti gülbün yara aşiqəm.
Olsa yüz üzü gül, girməz eynimə,
Mən ancaq bir gülüzara aşiqəm.

Gecələr sübhədək eylərəm nalə,
Hərgiz düşməz könlüm özgə xəyalə,
Bir gərdəni mina, ağzı piyalə,
Bir ləhcəsi şirinkara aşiqəm.

Bir buxağı turunc, sinəsi meydan,
Bir sözü cəvahir, mirvari dəndan,
Bir maral baxışlı, kirpiyi peykan,
Bir qaşları zülfüqara aşiqəm.

Bir güləndə ləblərindən bal axan,
Bir bəzənib sərxoş tovus tək çıxan,
Bir niqab altından pünhani baxan,
Bir əcayib xoşgöftara aşiqəm.

Vaqifəm, bədəndən canım dağılır,
Məcnun kimi xanimanım dağılır,
Görməyəndə din-imanım dağılır;
Gecə-gündüz mən didara aşiqəm.

*
* *

Bəhanə tutuban, bizdən gen gəzmə;
Sirr sözün yadlara deyən deyiləm.
Könül rəva görməz səni yad görə,
Səni özgəsinə qıyan deyiləm.

Arzum budur, gözüm tikəm gözünə,
Danışasan, qulaq verəm sözünə,
Ta ölüncə baxım günəş üzünə,
Arzum canda qalıb, doyan deyiləm.

Vaqif deyir, doymaz sevən sevəndən,
Ta ölüncə əl götürmənəm səndən,
Əbəs-əbəs neçün qaçırsan məndən,
Mən ki, zalım, adam yeyən deyiləm.

*
* *

Yenə məni yanar-yanar odlara,
Dağılmış ayrılıq saldı, sevdiyim!
Mən ha getdim möhnət ilə, dərd ilə,
Can sənin yanında qaldı, sevdiyim!

Siyah zülfün buxaq altda qayrılır,
Ala gözlər can almağa sayrılır,
Canandan ayrılan candan ayrılır,
Xalq içində bir misaldı, sevgilim!

Sərv qəddin sənubərə tən deyil,
Tamam sənin təkin gülbədən deyil,
Dəxi əzəlki tək sən görən deyil,
İndi halı yaman haldı, sevdiyim!

Qaşların qurulu yay tək çəkilir,
Kirpiklərin dəyir, ciyər sökülür,
Danışanda qəndü şəkkər tökülür,
Dilin, dodaqların baldı, sevdiyim!

Ol Xədicə haqqı, Səkinə haqqı,
Xeyrənnisə haqqı, Əminə haqqı,
Kəbə, Məkkə haqqı, Mədinə haqqı,
Dərdin bu Vaqifi aldı, sevdiyim!

*
* *

Ey cavan qız, məndən belə gəzmə gen,
Mən sənin üzündə xalı sevmişəm.
Bənd olmuşam şirin-şirin sözünə,
Şəkkər dodağında balı sevmişəm.

Üzün ağ, dəyirmi, gözün məstana,
Baxışın bağrımı döndərdi qana,
Ağzın sədəf, dişlərindir dürdana,
Əcayib cəvahir, ləli sevmişəm.

Qaşların çəkili yaylara dönür,
Ağlaram, göz yaşım çaylara dönür,
Bəzənir, illərə, aylara dönür,
Canlar alan bir maralı sevmişəm.

Həlqələnir zülfün buxaq yanında,
Yay qaşların ucu qulaq yanında,
Zənəxdan içində, yanaq yanında,
Qara telli bir xətalı sevmişəm.

Çox gözəlsən, amma xoyundur yaman,
Baxmazsan üzümə mənim çox zaman,
Vaqif deyir, sənin əlindən aman!
Mən biçarə nə havalı sevmişəm!

*
* *

Ey üzü gül, qəddi tuba Safiyə,
Həsrətindən mən şeydaya dönmüşəm.
Qaşların əyrisin yad eylədikcə,
Qamətim əyilib yaya dönmüşəm.

Sözün heç ayrılmaz mənim sözümdən,
Odlara yanmışam özüm-özümdən.
Ol qədər yaş tökdüm iki gözümdən,
Dərya tək axıban çaya dönmüşəm.

Sən gözəlsən, gəşt edirsən bağ ilən,
Ağ gülə oxşarsan əl-ayağ ilən,
Günəş camallısan gül yanağ ilən,
Mən incəlib yengi aya dönmüşəm.

Gözün şuxdur sənin – bənzər cəllada,
Məni tərk eyləyib, uyma gəl yada,
Sən gər mənim olsan fəna dünyada,
Elə billəm, padişaha dönmüşəm.

Ləhcən, sözün bir əcayib ləhcədir,
Işin tamam şivə, nazü qəmzədir,
Mən Vaqifəm, kuyin mənə Kəbədir,
Şükrilillah, müsəllaya dönmüşəm.

*
* *

İndən belə ölsəm, arzu çəkmənəm,
Şükr Allaha, arzumana yetişdim.
Dostun camalına nəzər eylədim,
Sanasan, tazədən cana yetişdim.

Siyah vəsmə zivər çəkibdir qaşa,
Onu görən gözlər istər qamaşa,
Bir ləhzə hüsnünə etdim tamaşa,
Behəmdüllah, din-imana yetişdim.

Gözəllikdə bənzəyir Züleyxaya,
Yanaqları oxşar güli-həmraya,
Könül pərvaz etdi qalxdı havaya,
Yer üzündən asimana yetişdim.

Cari olub xublar gəlsə bittəmam,
Olmaz belə gözəl, belə xoşəndam,
Qan ağlayıb, həsrət çəkən sübhü şam,
Bülbül kimi gülüstana yetişdim.

Hər dəm oynadanda gözü qaşını,
Gətirər firəngin tər savaşını,
Nə fayda, vermədim tez şabaşını,
Vaqif deyir, çox peşmana yetişdim.

*
* *

Çox zamandır, yarın həsrətindəyəm,
Gələydi, bir onu barı görəydim,
Bülbül tək fəryadım çıxdı fələkə,
Cənnət iyli gülüzarı görəydim.

Basaydı üzümə gül ayağını,
Öpəydim üzünü, həm dodağını,
Gah açaydım ağ sinənin bağını,
Qoynundakı qoşa narı görəydim.

Gah alaydım gərdənini qucağa,
Gah üzüm sürtəydim zülfə, buxağa,
Gah da oturaydım qabaq-qabağa,
Danışaydı, xoş göftarı görəydim.

Bilirmola bağrımdakı yaranı,
Necə yaxmış mən tək günü qaranı,
Yar məndən kəsməzdi belə aranı,
Bu qoymayan kimdir, barı, görəydim.

Vaqifəm, hicrandır mənim məhşərim,
Gecə-gündüz canan olmuş əzbərim,
Kərəm eyləyibən gəlsə dilbərim,
Kəsilirmi ahu zarı görəydim?

*
* *

Sevdiyim alaydı üzündən niqab,
Bir də baxıb o cəmalı görəydim.
Tamaşa edəydim qaşa, qabağa,
Həlqə zülfü, xətti, xalı görəydim.

Olmuşam mən ona aşiqi-didar,
Tapılmaz bir belə gözləri xumar,
Ləbindən nuş etmək xəyalımda var,
Yar bilirmi bu xəyalı, görəydim.

O xublar sərvəri, sərxoş səlatın,
Açaydı sərasər gözəl süfatın,
Qoyaydı əməydim qəndin, nəbatın,
Ağzındakı şəkər, balı görəydim.

Könlünü ayna tək eyləyəydi pak,
Bir söz desəm, olmayaydı qəzəbnak,
Duraydı qarşımda sərxoş, sinəçak,
Xoşiqbaldır, o iqbalı görəydim.

Gah narın dərəydim, gah güllərini,
Gah siyah zülfünün sünbüllərini,
Gah da bir tutaydım ağ əllərini,
Vaqif der, nə mülkü malı görəydim.

*
* *

Əldə ayna, gözə sürmə çəkəndə,
Ala gözün bulağından öpəydim.
Zənəxdanın çevrəsindən, xalından,
Qələm qaşın qabağından öpəydim.

Zülf ilən bəzənib gələndə üzün,
Qəsd edir yenə can almağa gözün,
Vəsfi-zəbanından çıxanda sözün,
Dilin, dişin, dodağından öpəydim.

Alaydım yaşmağın, açıb kəmərin,
Çıxarıb əynindən zərbafın, zərin,
İyləyib-iyləyib zülfi-ənbərin,
Üzdən sonra buxağından öpəydim.

Gecə-gündüz duam budur Tarıma,
Nola səni sala bir güzarıma,
İyləyib-iyləyib basam bağrıma,
İki gülgəz yanağından öpəydim.

Vaqifin bağrını döndərdin közə,
Yar odur ki, yarın cövrünə dözə,
Yarım sallanıban gələndə bizə,
Düşübən əl-ayağından öpəydim.

*
* *

Sənin təki siyah telli, gül üzlü,
Bu cümlə cahanda mən görməmişəm.
Ağzı nazik, qaşı uzun, qəddi düz,
Bir belə sinəsi gen görməmişəm.

Bir mah üzlü sevdim keçən sənədə,
Xırda xallar zənəxdanda, çənədə,
Vilayəti gəzdim, heç kimsənədə
Bir belə şövkətü şan görməmişəm.

Gözəllər içində türfə, ali şan,
Deyib, gülüb şirin-şirin danışan,
Çox görmüşəm siyah zülfü pərişan,
Amma ki, qəddinə tən görməmişəm.

Sədəf dəhanında dişlərin düri,
Dəyər bu dünyaya onun hər biri.
Ya mələksən, ya hurisən, ya pəri,
İnsanda sən təki can görməmişəm.

Xəncər kirpiyindən saçılır qanlar,
Sənə qurban yüz min qaşı kamanlar,
Durub sallananda üzülür canlar,
Vaqif deyər belə xan görməmişəm.

*
* *

Baxıb camalına qürur eyləmə,
Sən də bir yol-ərkan gözət, sevdigim!
Yarın dili şirin gərək, üzü xoş,
Edə aşiqinə izzət, sevdigim!

Gözəl çoxdur, mələk, pərizad da var,
Gəlsin görüm, hansı sən süfatda var.
Nə şəhdi-şəkkərdə, nə nəbatda var
Ləblərində olan ləzzət, sevdigim!

Həlqə qoy üzünə zülfi-pürtabı,
Görənlər bəyənsin, desin hesabı,
Altdan gülgəz, üstdən yaşıl türabı,
Bu rəng ilən özün bəzət, sevdigim!

Əndamın güldür, ey sənəm, sərasər,
Istərəm başına dönəm sərasər,
Dəlik-dəlik oldu sinəm sərasər,
Qəmzə oxun mənə az at, sevdigim!

Vaqif tək dərdimənd az düşər ələ,
Nə fayda, qədrini bilmədin hələ.
Üzünü bürüyüb örtmə gəl belə,
Mənimlə özünü düzəlt, sevdigim!

*
* *

Sallana-sallana dövlətxanadan,
Bir çıxa boyinə qurban olduğum.
Göydə mələk, yerdə insan gözəli
Sənsən, xoş xoyinə qurban olduğum.

Hüsnün kitabını bülbüllər oxur,
Yay qaşın bağrıma xədəngin toxur,
Həlqə birçəyindən yasəmən qoxur,
Bənəfşə muyinə qurban olduğum.

Ləblərin şirindir şərbətdən artıq,
Üzünü görməkdir dövlətdən artıq,
Eşiyindir sənin cənnətdən artıq,
Kəbeyi-kuyinə qurban olduğum.

*
* *

Ey mələk xoylu, ey tuba boylu yar,
Kuyindir cənnəti-rizvanım mənim.
Huri qılman olsa, girməz gözümə,
Sənsən candan əziz cananım mənim.

Pərim, sənubərim, gülbərgi-tərim,
Gövhərim, yaqutum, ləli-əhmərim,
Hekayətim, fikrim, zikrim, əzbərim,
Xəyalımda şirin nihanım mənim.

Xurşidi-rüxsarəm, qəmər cəbinim,
Baharım, gülzarım, xüldi-bərinim,
Yarım, qəmküsarım, xoş nazəninim,
Gözəlim, göyçəyim, cavanım mənim.

Vəhdətim, xoşgünüm, söhbətim, dəmim,
Fəğfurum, qeysərim, Cəmşidim, Cəmim,
Xosrovum, xaqanım, şahi-əzəmim,
Padşahım, həm əla sultanım mənim.

Zövqüm, səfam, seyrim, bağım, çəmənim,
Süsənim, sünbülüm, laləm, səmənim,
Xətavü Xütənim, Çinim, Yəmənim
Hindustanım, Rumum, Iranım mənim.

Sözüm, ixtilatım, hər qalü qilim,
Mətləbim, muradım, xatirim, meylim,
Şəkkərim, Şirinim, Gülşahım, Leylim,
Züleyxam, Yusifi-Kənanım mənim.

Həblülmətin zülfün, Kəbə üzündür,
Mehrabım, mənbərim qaşın, gözündür,
Vaqifəm, ey sənəm, sənin sözündür
Gecə-gündüz fikrü xəyalım mənim.

*
* *

Bədənin sərasər gül xərmənidir,
Qamətin gözəldir, gözəl, sevdigim!
Heç nə istəmənəm iki dünyada,
Sənsən mənim axır-əzəl, sevdigim!

Qul vermişəm bu canımı canına,
Harda olsam, könlüm gələr yanına,
Nə qədər söyləsəm sənin şanına,
Yaraşar müxəmməs, qəzəl, sevdigim!

İraq durma, məndən cüdayı gəzmə!
Sevirsən, ey nazlım, xudayı gəzmə!
Əyri otrub, belə kinayı gəzmə,
Gəl indi mənimlə düzəl, sevdigim!

Ahımı göylərə hər səhər çəkdim,
Kəm çəkmədim, amma mötəbər çəkdim.
Qoynunda nar dərdi ol qədər çəkdim,
Oldu rəngim axır xəzəl, sevdigim!

Xumar gözlərini oyaq qoymasan,
Yıxılan könlümə dayaq qoymasan,
Dərman eyləməyə ayaq qoymasan,
Şikəstə Vaqifdən üz əl, sevdigim!

*
* *

Onun üçün uymaz qeyriyə könlüm,
Bir əcəb zibadır mənim sevdigim.
Huri nədir, qılman nədir, mələk nə,
Hamıdan əladır mənim sevdigim.

Zülfləri sünbüldür, yanağı lalə,
Baxışı tən edir vəhşi qəzalə,
Gözləri məstanə, ağzı piyalə,
Gərdəni minadır mənim sevdigim.

Ayna tutar, zənəxdana gül düzər,
Hər muyinə yüz min fitnə-fel düzər,
Bəyaz gərdəninə siyah tel düzər,
Sanasan sonadır mənim sevdigim.

Boyu yaraşıqlı sərvi-xuraman,
Əndamıdır ağ gül, sinəsi meydan,
Kəlağayı gülgəz, libası əlvan,
Bir güli-rənadır mənim sevdigim.

Vaqifəm, zülflərin bəndivaniyəm,
O kaman qaşların mən qurbaniyəm,
Mənə qədr elə kim, gövhər kaniyəm,
Demə ki, molladır mənim sevdigim.

*
* *

Səfalar gətirib, təşrif buyurdun,
Qədəm basdın bizə, qurban olduğum.
Az qala ki, sənin həsrətin bizi –
İncəltmişdi – üzə, qurban olduğum.

Sən gəldin, nur doldu evə-otağa,
Gəldiyin yollara canım sadağa,
Durub qurban olmaq sən tək qonağa
Nuşdur canımıza, qurban olduğum.

Mən mayiləm, səndən düşmənəm çaşa,
Bulut zülfə, ağ qabağa, ay qaşa,
Qoy doyunca baxsın, etsin tamaşa,
Heyrandı göz-gözə, qurban olduğum.

Sən qəddinə yaşıl-allar geyici,
Vaqif dəxi sənə qəzəl deyici,
Şükr Allaha, deyil adamyeyici,
Nolur gəlsən bizə, qurban olduğum.

*
* *

Mənim yarım sığallanıb gələndə,
Sanasan qan süzür dodaqlarından.
Şölə verir zənəxdanın çevrəsi,
Nur tökülür göyçək yanaqlarından.

Gərdən çəkib, tənə qılar qulara,
Həsrətindən bağrım dönər sulara,
Pərilər evladı derlər bulara,
Bular da gözəldir ocaqlarından.

Ağ sinən gözəldir, gərdən gözəldir,
Sərasər əndamın birdən gözəldir,
Sərv qəddin sənubərdən gözəldir,
Qolların, topuğun, buxaqlarından.

Dəhanın sədəfdir, dişlərin inci,
Sən məni eylədin ellər gülüncü,
Libasın əlvandır, çarqat narıncı,
Saçaqlar yaraşır qıraqlarından.

Vaqifin dərdini biləydi yarı,
Dərdinə bir dərman qılaydı yarı,
Qədəm basıb müdam gələydi yarı,
Öpəydim əlindən, ayaqlarından.

*
* *

Zülfün başı taxtalanıb qabaqda,
Qıraq verir qəsabənin altından.
İlan quyruğu tək qoşa qıvrılmış,
Ucu çıxmış zənəxdanın altından.

Qaşın işarəsi, gözün xumarı,
Hər birisi yüz min fil kəməndarı;
Tər sinədə ağ məmənin kənarı,
Şölə verir giribanın altından.

Sənin hüsnün mat eyləyib fələyi,
Cənnətdə hurini, göydə mələyi,
Qızıl qolbaqları, yanar biləyi
Qucaqlayıb kəhrübanın altından.

Aparıbdır məndən ruhi-rəvanı,
Tamam ağlı, huşu, dinü, imanı,
Ağaranda gülgəz yanağın yanı,
Titrər zülfi-pərişanın altından.

Vaqifəm, canana göndərdim peyğam,
Gözüm yollarında qaldı sübhü şam,
Gəlmədi ol sərv qəddi güləndam
Bir çıxaydıq bu hicranın altından.

*
* *

Ey zülmü çox, qəlbi qara biiqrar,
Utanmazsan, amma heç utanmazsan!
Nə anlağın vardır, nə bir kəmalın,
Onun üçün hərgiz sözü qanmazsan!

Nə hürkürsən məndən, dönüb ovlara,
Dad eylərəm, yetişməzsən hovlara,
Sən də mənim kimi bu alovlara
Axır yanacaqsan, demə yanmazsan!

Görüm, sənin nədən oldu əyərin,
Məndənmidir, ya qeyridən çəkərin,
Ay bimürvət, məgər daşdır ciyərin,
Müdam sızıldaram, heç usanmazsan!

Lənət gəlsin o hüsnünün bağına,
Salmanam gözünü bağrım yağına,
Dözürsən döz bu ayrılıq dağına,
Mən dayannam, amma sən dayanmazsan!

Vaqif, lənət gəlsin yarın canına,
Nə dərdinə meyl et, nə dərmanına,
Onun təki bivəfanın yanına,
Əgər igid olsan, heç dolanmazsan!

*
* *

Gülgün sərəndazın təzə gül kimi,
Əfşan etmiş ay qabağın üstündən.
Yanağın yanında zülfə tov vermiş,
Ucun salmış tər buxağın üstündən.

Gah zaman başına tirmə şal bağlar,
Gah olur ki, zülf gizləyib, xal bağlar.
Kəlağayın qabağına al bağlar,
Yaşılın altından, ağın üstündən.

Nə gözəl adamsan, ay qaşları yay,
Heç novcəvan gələ bilməz sənə tay,
Güləbatın qıydır, yoxsa yengi ay,
Öpər, qucar gül yanağın üstündən.

Bizim ilə olub haçaqdan aşna,
Genə hər göründə istər yaşına,
Hicab eylər, kətan salır başına,
Oğrun baxar o yaşmağın üstündən.

Vardır şirin-şirin xoş ixtilatın,
Nə fayda, Vaqifə yox iltifatın,
Tovus qanadı tək ucu çarqatın,
Pərvaz eylər solu-sağın üstündən.

*
* *

Namə, gedər olsan yarın kuyinə,
Dərdi-dilim o canana degilən!
Bülbülüyəm qönçə gülündən ayrı,
Bağrım dönüb qızıl qana, degilən!

Qurban olum kirpiyinə, qaşına,
Sel oluban qarış axan yaşına,
Pərvanələr kimi dolan başına,
Atəş tutub yana-yana, degilən!

Din-imanım düz ilqara bağlıdır,
Həsrət canım bir cüt nara bağlıdır,
Mürği-ruhim zülfi-yara bağlıdır,
Çox çəkməsin zülfə şana, degilən!

Qılmış hüsnün şövqü dərdimi əfzun,
Ayrılıq qəmində göz yaşım Ceyhun,
Ağlım başdan getmiş, olmuşam Məcnun,
Bu Vaqifə sən divana degilən!

*
* *

Bir fitnə fellinin, üzü xallının,
Bir şirin dillinin qurbanıyam mən.
Bir qənd məqallının, ləb zülallının,
Bir ağzı ballının qurbanıyam mən.

Bir süsən muylunun, səmən boylunun,
Fəriştə xoylunun, mələk soylunun,
Bir cənnət kuylunun, tuba boylunun,
Bir şümşad qollunun qurbanıyam mən.

Bir gözü şərlinin, cəng nəzərlinin,
Zülfü ənbərlinin, müşk tərlinin,
Bir səmənbərlinin, zər kəmərlinin,
Bir incə bellinin qurbanıyam mən.

Bir çox ülfətlinin, məhəbbətlinin,
Bir mərhəmətlinin, şəfəqqətlinin,
Bir pəri tellinin, gün tələtlinin,
Bir məhcəmallının qurbanıyam mən.

*
* *

Ey kirpiyi xəncər, qaşı zülfüqar,
Nöşün məndən xəyalını kəsibsən?
Qoymazsan baxmağa xəttü xalına,
Tamaşayi-cəmalını kəsibsən!

Səg rəqibin fitnəsinə uyubsan,
Neyləmişəm, məndən nə tez doyubsan,
Gecə-gündüz məni təşnə qoyubsan,
Şirin ləbdən zülalını kəsibsən.

Yaşınıbsan, tamam durubsan gendə,
Zülfün yaşmaq altda, saçın gərdəndə,
Görünməz, hər yerin salıbsan bəndə,
Bu qalını, o qalını kəsibsən.

Bu boyda, qamətdə, şövkətdə, şanda
Sən tək gözəl yoxdur cümlə cahanda,
Sərasər bağrımı, keçən zamanda
Göstəribsən hilalını, kəsibsən.

Məgər ki, aşiqin qəmin yeməzsən,
Bu cövrü cəfadan sən inciməzsən,
Xəstə Vaqif, halın nədir? – deməzsən
Cavabını, sualını kəsibsən.

*
* *

Öyünməsin kimsə, gözələm, deyib
Ayrı təhər olur halı gözəlin.
Güləş üzlü, şirin sözlü xoşqılıq,
Ləblərindən axar balı gözəlin.

Qaşı tağ-tağ gərək, qabağı nazik,
Ağzı, burnu, dili, dodağı nazik,
Baldırları yoğun, ayağı nazik,
Var əndamı olur dolu gözəlin.

Yanağı gül, zülfü yasəmən gərək,
Məməsi dik, ağ sinəsi gen gərək,
Haldan xəbər verən, dərdbilən gərək,
Heç olmaya məkrü alı gözəlin.

Yumrola buxağı, gen ola üzü,
Çox dərdmənd ola, dərd bilə özü,
Gündə sürmələnə məstanə gözü,
Əli ola al hənalı gözəlin.

Özgə ilən hərgiz olmaya işi,
Qafiyə, qəzəldən həm çıxa başı,
Bulaq tək qaynaya həm gözü qaşı,
Artıq ola həm kəmalı gözəlin!

Gözəl gərək əl götürə cəfadən,
Ləzzət görə hər dəm zövqü səfadən.
Vaqifəm, qaçaram mən bivəfadən,
Qurbanıyam bir vəfalı gözəlin.

*
* *

Qədəm basdın, sən səfalar gətirdin,
Gözüm üstə, ey məstanə, xoş gəldin!
Başü canım sənin payəndazındır,
Peşkəşindir bu qəmxanə, xoş gəldin!

Təşrif ki, buyurdun götürdün qədəm,
Gərəkdir payinə üz nisar edəm,
Dolanam başına, dönəm dəmbədəm,
Nə ki, qulluğundu – sana, xoş gəldin!

Mən qurbanam zülfündəki gülaba,
Qoxusu tən edir ol mişki-naba,
Məni dərdin döndərmişdi kəbaba,
Qalmış idim yana-yana, xoş gəldin!

Oxlar vurdun mənə gözü qaş ilən,
Namələr yazardım qanlı yaş ilən.
Buyur, ta bəndəlik edim baş ilən,
Hər nə qulluğundur, cana, xoş gəldin!

Mən Vaqifəm, şükür, yetdim murada,
Dəxi arzum yoxdur fani dünyada.
Çox-çox kərəm etdin, ey hurizada,
Yetirdin dərdi dərmana, xoş gəldin!

*
* *

Dərdin məni heyvalara döndərdi,
Ey saçları siyah, üzü ağ gəlin!
Ta ki, gördüm camalının şöləsin,
Əridi bağrımda tamam yağ, gəlin!

Sənin həsrətini vilayət çəkər,
Qəmzən yayı dəyər, məlalət çəkər,
Camalından mələk xəcalət çəkər,
Hüsnün eylər aya, günə lağ, gəlin!

Nə olur, üzündən niqab alasan,
Bir ləhzə halıma nəzər salasan,
Səhərdən açılmış təzə lalasan,
Sənin seyrangahın olur dağ, gəlin!

Qəddin tək nə ər-ər, nə şümşad olur,
Onu görcək, qəmdən can azad olur,
Mənim könlüm sənin ilən şad olur,
Sən eylərsən damağımı çağ, gəlin!

Bəlalərdən səni saxlasın xuda,
Sən tək gözəl eldən olmasın cüda,
Xəstə Vaqif ölsə, başına fəda,
Təki olsun sənin canın sağ, gəlin!

*
* *

Düyün oldu, bütün xublar yığıldı,
Gəlmədi bir bizim gülbədən gəlin.
Sən gəlmədin deyin, yasa batmışam,
Gələ gör, ey zülfü yasəmən gəlin!

Bir qədəm bas ki, toy sənin toyundur,
Toylar yaraşığı sənin boyundur,
Mollalar məskəni səri-kuyundur,
Onu görən dönər Kəbədən, gəlin!

Cam içmişəm mən, məstanə gəlmişəm,
Eyləyib bağrımı şanə gəlmişəm,
Sənin həsrətindən canə gəlmişəm,
Əl götür bu nazü qəmzədən, gəlin!

Saz tutulub yüz min sənəm oynasa,
Cəm oluban rumü əcəm oynasa,
Göydə mələk, yerdə adəm oynasa,
Həzzim olmaz hərgiz özgədən, gəlin!

Gəl oyna, əlinə kələğay dola,
Buyur, şabaş versin, Vaqif tək qula!
Mat qalıb desinlər: kimindir ola
Kəklik kimi səkib, bu süzən gəlin!

*
* *

Siyah zülfün qəddin ilən bərabər,
Nazik ağ əndamın bəyaz qar, gəlin!
Sallanışın tamam cahana dəyər,
Sənin tək bir gözəl harda var, gəlin!

Məlayiklər gəlir səni salama,
Qəmzən məni çapdı, gəl bax yarama.
Şəkkər qübbəsidir, yoxsa şamama,
Qoynun içindəki qoşa nar, gəlin?

Səni sevən əqli, kamalı neylər,
Dəxi görmüş özgə cəmalı neylər,
Bu dünyada mülkü o, malı neylər,
Hər kim olsa sənin ilən yar, gəlin!

Geyibsən əyninə gül pirəhəni,
Cəmalın şöləsi tutmuş dövrəni,
Nagəhdən gözlərim görəndə səni,
Qalmadı canımda ixtiyar, gəlin!

Həsrətindən Vaqif düşdü dərdə, gəl,
Heç əylənmə irəlidə, gerdə, gəl,
Bir gəlibsən, kərəm eylə, bir də gəl,
Könlüm çəkir sənə intizar, gəlin!

*
* *

Xumar gözlərini sevəndən bəri,
Dəxi özgəsinə uymanam, gəlin!
Xoryat ilə belə can-can olmusan,
Məgər ki, mən onu duymanam, gəlin!

Cəfridar sürməni çəkibdir gözə,
Havalanıb dəxi endirməz bizə,
Mən ha billəm, qanın qaynar tüksüzə,
Mən tutduğum əldən qoymanam, gəlin!

Başına döndüyüm, suların yolu,
Gedəndə boş gedir, gələndə dolu.
Məmələrin üstdən çatının zolu, –
Sən qıysan, mən sənə qıymanam, gəlin!

Başına döndüyüm, telli, toqqalı,
Qaşların canımı haq-nahaqq alı,
Ağarıbdır, qırxmaq olmaz saqqalı,
Vallah, üzün üstə qoymanam, gəlin!

Taxtına çıxmanam, taxtın ucadır,
Qoynuna girmənəm, yarı gecədir,
Deməginən Molla Pənah qocadır
Səni tamam yesəm, doymanam, gəlin!

*
* *

Bir sən kimi gözəl yoxdur dünyada,
Ağzı şirin, dili-dodağı şirin.
Doymaq olmaz didarından bir zaman,
Tamaşası, qaşı, qabağı şirin.

Siyah zülfü üz yanına dolanmış,
Onun hər muyinə yüz can calanmış,
Sanasan, şəkkərə, qəndə bulanmış
Məməsi, sinəsi, buxağı şirin.

Tərpənəndə hər tərəfə gül qoxar,
Müşkü ənbər qoxar, siyah tel qoxar,
Basdığı yerlərdən mixək, hil qoxar,
Nazik əli şirin, ayağı şirin.

Qaşlar vəsmələnir, göz sürmələnir,
Köz tək yanaqları xoş şölələnir,
Baxdıqca üzünə can cilvələnir,
Olur bu Vaqifin damağı şirin.

*
* *

Nə gözəl sürmədən cila gətirdi,
Döndü bir afəti-cana gözlərin.
Apardı ağlımı, din-imanımı
Sənin belə bu məstanə gözlərin.

Qəmzə tiğin çəkdi, çaldı canımı,
Bir cəllada döndü, aldı canımı,
Genə yanar oda saldı canımı,
Qoydu məni yana-yana gözlərin.

Ala gözlər xumarlanır, süzülür,
Hər qıya baxanda, canım üzülür.
Müjganların sinəm üstə düzülür,
Meyl edəndə bu məkana gözlərin.

Hüsnün gülə bənzər, boyun minayə,
Canım qurban olsun belə sonayə,
Kirpiyin xədəngin vurdu sinayə,
Etdi bağrım şana-şana gözlərin.

Xəyalın könlümdə, gözümdə gəzər,
Xumar-xumar baxar, canımı üzər,
Şikəstə Vaqifdən kəsməsin nəzər,
Rəhm eyləsin mən mehmana gözlərin.

*
* *

Gərdənində, qamətində ayıb yox,
Amma nə gözəldir pərişan zülfün!
Ətrindən dinlənir sərasər ərvah,
Ya müşki-ənbərdir, ya reyhan zülfün.

Gülab səpilibən dəyəndə şana,
Qoxusu çulğaşır cümlə cahana,
Döndəribdir məni Şeyx Sənana,
Nə din qoyub məndə, nə iman züfün.

Ağ əlin ki, dəyər o müşki-naba,
Bənzər bulut içrə girən məhtaba.
Həlqələnir, dönür ucu qüllaba,
Asar gündə min-min dilü can zülfün.

Yastılanıb ay qabağın yanında,
Başı çıxır tər buxağın yanında,
Siyah xalın, al yanağın yanında
Əksik olmaz hərgiz, hər zaman zülfün.

Vaqifəm, olmuşam zülfə giriftar,
Könlüm viran, halım xarab, günüm zar,
Bir nəzər qıl mənə, ey çeşmi-xumar,
Eyləyibdir məni sərgərdan zülfün.

*
* *

Ey Məkkəni, Mədinəni yaradan,
Bir fikir çək əhvalına Vaqifin.
Ol qaşı qibləyə üz sürtmək istər,
Mədəd eylə iqbalına Vaqifin.

Gözündən irağa düşübdür yarı,
Kəsilib könlünün səbrü-qərarı.
Üz çevirmiş yenə Mədinə sarı,
Nə düşübdür xəyalına Vaqifin.

Mənim yarım deyil ol Kəbədən kəm,
Xal həcərül-əsvəd, dəhanı zəm-zəm,
Bir zaman olsaydım onunla həmdəm,
Xət çəkilər vəbalına Vaqifin.

Sərxoş durub mina boylu sağıdan,
Yaralıdır qəmzəsi ol yağıdan.
Zülfü ənbər – ağlı başdan dağıdın;
Nə sözü var kamalına Vaqifin.

Yüz zülfü pərişan, hindu xal olsa,
Yüz şəkər göftarlı, ləbi bal olsa,
Yüz şirindil, ənbərbu maral olsa
Yetə bilməz maralına Vaqifin.

*
* *

Yenə bayram oldu xublar bəzəndi,
Sanasan, açılıb tazə gül bu gün.
Bənəfşə zülfləri alasan ələ,
Şanə tək gəzəsən telbətel bu gün.

Kim ölə, kim qala bu bayramadək,
Cəhd eylə, yetəsən gül əndamadək,
Gecələr sübhədək, ta axşamadək,
Yarın gərdənində ola qol bu gün.

Sanasan, üzünü ərəq nəmidir,
Elə bahar fəsli, gül şəbnəmidir,
Ixtilat bazarı, söhbət dəmidir,
Gərək düşə dost kuyinə yol bu gün.

Tamaşa qılasan qaşa, qabağa,
Sürtəsən üzünü zülfə, buxağa,
Yar bəzənib gəlir canlar almağa,
Ölməli günündür, Vaqif, öl bu gün.

*
* *

Məni qərq eylədin qəm dəryasına,
Ey çeşmi-xumarım, nöşün ağladın?
Ey gözüm, nə dəyib köyrək könlünə?
Ey şirin göftarım, nöşün ağladın?

Gərdənində zülfün tər sünbül kimi,
Sonadan üzülmüş qaratel kimi,
Sən gərək güləsən qızılgül kimi,
Ey lalə rüxsarım, nöşün ağladın?

Olmaya sən məni biiqrar sandın,
Zarafat eylədim, ona inandın,
Nə dəydi könlünə, nədən bulandın,
Dişləri mirvarım, nöşün ağladın?

Bağrım başın şan-şan eylədin, dəldin,
Dönüm gözlərinə, az ağla – öldün;
Deyərdin, gülərdin, belə deyildin,
Mənim cadugərim, nöşün ağladın?

Hər kəs görən dəmdə öz sirdaşını,
Məgər tökər qabağını-qaşını?!
Oda yaxdın ciyərimin başını,
Vaqif der: dildarım, nöşün ağladın?

*
* *

Başına döndüyüm, toy adamları,
Siz də deyin: toya gələn oynasın,
Adını demərəm, eldən ayıbdır,
Filankəsin qızı, filan oynasın.

Nə müddətdi ona güvənən bizik,
Həsrətin çəkməkdən canımız üzük,
Hər əlinə alıb bir danə üzük,
Üzüyü dəstinə alan oynasın.

Bir tuba boyludur; boyu novrəstə,
Həsrətin çəkməkdən olmuşam xəstə,
İşarət eylərəm anlayan dosta,
Dostunun qədrini bilən oynasın.

Mən Molla Vaqifəm, eylərəm əfğan,
Gözlərim də yaş yerinə tökər qan,
Uzun boylu, yeniyetmə, novcavan, –
Məni bu dərdlərə salan oynasın.

*
* *

Oğrun baxa-baxa, ey çeşmi nərgis,
Dərdə saldın məni, xəstəhal etdin,
Həsrətindən öldüm, öldüm, dirildim,
Nə bir yada saldın, nə sual etdin.

Hər məni görəndə. ey çeşmi yağı,
O qədər eylədin canlar almağı,
Gah göstərdin, gah gizlətdin yanağı,
Axır məni dərdə saldın, al etdin.

Uzun illər sənə qaldım mən həsrət,
Zərrəcə görmədim mehrü məhəbbət,
Hər zaman ki, səndən umdum şəfəqqət,
Bir dava başladın, qalmaqal etdin.

Əzəldən var idi lütfü kərəmin,
Gahbəgah bəriyə seyrü qədəmin,
Vara-vara artdı zülmü sitəmin,
Bilmədim, sonradan nə xəyal etdin!

Həmişə bu idi fikrü xəyalım,
İkimiz bir yerdə həmdəm olalım.
Neyləmişdi sənə Vaqif, a zalım,
Onu qəm əlində payimal etdin.

*
* *

Bir bəyaz gərdənli, mərmər sinəli,
Gərdəninə qurban minalar olsun,
Ucu tər cığalı siyah tellərin
Sədqəsi yaşılbaş sonalar olsun.

Nə dedim mən sənə, ey üzü mahım,
Sən məndən küsübsən, ey qibləgahım.
Öldür məni, gər var isə güahım,
Al qanım əllərdə hənalar olsun.

Necə ki, görürsən özün filməsəl,
Camalındır cahan içrə bibədəl,
Özün kimi gərək xoyun da gözəl,
Səndə neçün belə ədalar olsun?

Dost dost ilə əbəs yerə savaşmaz,
Sevənin sevəndən könlü bulaşmaz,
Bikef olmaq gözəllərə yaraşmaz;
Gözəldə gərək xoş səfalar olsun.

Eşitdim küsübsən, tərpəndi dərdim,
Yalvarıb könlünü almaq istərdim,
Qulluğuna namə yazıb göndərdim,
Bizdən sənə çox-çox dualar olsun.

Vaqif, canan ilə tər oldu ara,
İmdad sənə qaldı, eylə bir çara,
Bir qafiyə qayır, göndər ol yara,
Bəlkə dərdimizə dəvalar olsun.

*
* *

Ay kənarı qabağında qıy kimi,
Görünür, çulğanır yanağa zülfün.
Sanasan bulutdur, ənvər üzünü
Bədr ayı tək almış qucağa zülfün.

Şahmar təki gərdənində bulanır,
Gülab ilə sığallanır, sulanır,
Həlqə düşüb, buxaq altda dolanır,
Baş qoyur, sarılır qulağa zülfün.

Ətrin götürübdür müşkü reyhandan,
Ucu cığalanır çıxır dörd yandan,
Açılanda çarqat tər zənəxdandan,
Nə əcayib durur qırağa zülfün.

Göz doymaz vəsməli kəman əbrudan,
Can üzülməz səmən iyli geysudan,
Məst edir aləmi ənbərin budan,
Hər gələndə səndəl darağa zülfün.

Xəstə Vaqif onun sərgəştəsidir,
Bağrı qızıl qanın ağuştəsidir,
Hər tari müəttər, can riştəsidir,
Qoyma ki, tökülsün ayağa zülfün.

*
* *

Bir mina gərdənli, gül üzlü yarın
Hər axşam, hər səhər yanağından öp.
Durub dolan pərvanə tək başına,
Sığalla tellərin, qabağından öp.

Bir gözəl görmüşəm bu gələn kəştə,
Fərağı başında, sevdası başda,
Hər axşam, hər səhər sultanı çaşda,
Qaldırıb çənəsin, buxağından öp.

Nə ola oxuya, həm yaza Vaqif,
Müştaq olsun gələn bu qıza, Vaqif,
Bir beləsi gəlsə gər sizə, Vaqif,
Eylə səcdə, ikram, ayağından öp.

*
* *

Ey şahı xubların, şuxu dilbərin,
Səndən sənubərin xəcaləti var.
Xoş yaraşır sənə diba nimtənə,
Bu bəzəyin genə əlaməti var.

Bu zibü ziynətin, şanü şövkətin,
Meraci-rifətin, babi-dövlətin,
Hüsnü məlahətin, çeşmi-afətin,
Bu qəddü qamətin qiyaməti var.

Məhbubi-müntəxəb, bir ali nəsəb,
Qəmzəsində qəzəb, sən saxla, yarəb,
Gül rüxlü, qönçələb, turuncu ğəbğəb,
Lisanında əcəb hekayəti var.

Olmaz belə adəm, yığılsa aləm,
Mələkdən mükərrəm, əlavü əzəm,
Özü bir şux sənəm, istiğnası kəm,
Bizə əmma hərdəm nəzakəti var.

Qaşı yay, çeşmi şux, müjganları ox,
Cümlə kəsdən artıx, bərabəri yox.
Camalı yanında ay və gün mənsux,
Vaqifin ondan çox şikayəti var.

*
* *

İntizar çəkməkdən, yol gözləməkdən,
Könlümün nə tabı, nə taqəti var.
Yazan ola ayrılığın dərdini,
Fərhadü Şirincə hekayəti var.

Bir kimsə ki, müştaq ola cəmala,
Görənlər bilir ki, düşər nə hala,
Ol qamətin hər gələndə xəyala,
Görəsən ki, necə qiyaməti var.

Eşqin salır canımıza bir atəş,
Zülfün kimi halımızdır müşəvvəş.
Ey tubiyi-cənnət, sənədir peşkəş
Qarabağın hər nə vilayəti var.

Yüz görsək də əgər özgə hərəmdən,
Qurtulmanıx hərgiz fikrü ələmdən,
Sən gəl xilas eylə bizi bu qəmdən,
Sənin qədəminin səadəti var.

Hicranı çəkməyən dərdimənd olmaz,
Sevəni sevməyən dilpəsənd olmaz,
Dost dosta gələndə yolda bənd olmaz,
Eşqin təriqinin bu adəti var.

*
* *

Bir zaman havada qanad saxlayın,
Sözüm vardır mənim sizə, durnalar!
Qatarlaşıb nə diyardan gəlirsiz?
Bir xəbər versəniz bizə, durnalar!

Sizə müştaq durur Bağdad elləri,
Gözləyə-gözləyə qalıb yolları,
Asta qanad çalın, qafil telləri,
Heyifdir, salarsız düzə, durnalar!

Xeyli vaxtdır, yarın fərağındayam,
Pərvanə tək hüsnün çırağındayam,
Bir ala gözlünün sorağındayam,
Görünürmü, görün, gözə, durnalar!

Mən sevmişəm ala gözün sürməsin,
Bədnəzər kəsibən, ziyan verməsin,
Saqın gəzin, laçın gözü görməsin,
Qorxuram səfnizi poza, durnalar!

Nazənin-nazənin edərsiz avaz,
Ruhlar tazələnir, olur sərafraz,
Vaqifin də könlü çox edər pərvaz,
Hərdən sizin ilə gəzə, durnalar!

*
* *

Bir bölük yaşılbaş sonalar kimi,
Yığılıb gəlibdir Qazağa qızlar,
Ayna qabağında qara qaş ucun
Endirib gətirmiş qulağa qızlar.

Hər birində mina gərdən, nazik bel,
Sizə qurban tamam ölkə, tamam el,
Gülab ilən sığallanmış qara tel
Xub yaraşmış bəyaz buxağa, qızlar.

Qəmzə kaman, müjgan xədəng, göz ala,
Yüz qan olur, əyri baxsan hilala,
Sözləri qənd, ağızları piyala,
Şəkər əzmiş dilə, dodağa qızlar.

Ey ağalar, necə sitəm etdilər,
Vaqifin canını çox incitdilər,
Yenə durub qatarlaşıb getdilər,
Sözlərin qoydular qırağa qızlar.

*
* *

Müşki çarqat kənarında xumar göz
Süzülər, süzülər, gahbagah baxar.
Heybətindən lərzə düşər canıma,
Sanasan, quluna padişah baxar.

Sürməli gözlərin xoş xədəngi var,
Bir gün məhəbbətin yüz gün cəngi var,
Özgə baxan gözün qeyri rəngi var,
Bu baxanda amma sim-siyah baxar.

Xoyu məlaikdir, özü pərinaz,
Cilvəsi qarıçqay, cıqqası şahbaz,
Çəkibdir üzünə siyah sərəndaz,
Bulut arasından sanki mah baxar.

Qızıl həna qoymuş əl dırnağına,
Qönçələr düzübdür sol və sağına,
Sığal verib yay qaşların tağına,
Şükr Allaha, bizə qibləgah baxar.

Vaqif candan müştaq olur müştağa,
Müştaq olmayandan qaçar irağa.
Baxan baxmaq gərək qabaq-qabağa,
Göz ucilə baxan baikrah baxar.

*
* *

Göz qaldı yollarda, can intizarda,
Gəlmədi canandan tazə bir xəbər.
Mənim taqətim yox qələm tutmağa,
Kim ola ki, yara yaza bir xəbər.

Nə qədər ki, mən ağlaram dəmadəm,
Əhvalım bilirmi ola o həmdəm.
El tamam yağıdır, yoxdur bir adəm,
Verə məndən pərinazə bir xəbər.

Gör hesabın mən çəkdiyim azarın,
Bu dadü fəryadın, bu ahü zarın,
Badi-səba əgər düşsə güzarın
Söylə xəlvət bu həmraza bir xəbər.

Əzəldən qaməti belə deyildi,
Bir yay qaş oxundan sonra əyildi.
Bağrım dəlindiyin hər yetən bildi,
Yetişmədi tirəndaza bir xəbər.

Bülbülü qönçeyi-xəndan öldürdü,
Pərvanəni şəmi-suzan öldürdü,
Vaqifi atəşi-hicran öldürdü,
Aman, verin o şahbaza bir xəbər.

*
* *

Ey cananım, sən bəzənib gələndə,
Ayü gün qarşına pişvaza gedər.
Kəbeyi-kuyinə gündə min kərə,
Mələklər yığılıb namaza gedər.

Ağ gülə təşbehdir bədənin bütün,
Dərdindən aləmə salmışam bir ün,
Səni sevən cavan olur günbəgün
Qarımaz, başatan tər-tazə gedər.

Sənubər qamətin nə xoş xuramdır,
Həsrətindən sızıldayan yaramdır,
Səndən ayrı dirlik mənə haramdır,
Axır bir gün ömrüm güdaza gedər.

Sinəsi mərmərdir, sərvdir qamət,
Üzünü görməsəm, qopar qiyamət,
Oturub zülfündən etsəm hekayət,
Dərdim artar tuli-diraza gedər.

Sən gülsən, bülbül sev, xarı istəmə,
Hərgiz kamal istə, varı istəmə,
Meyl eylə Vaqifə, sarı istəmə,
Özü şahbaz olan şahbaza gedər.

*
* *

Günəş üzlü, xoş qılıqlı cavansan,
Qaşların bənzəyir hilalə, Yetər.
Niqab atıb sərxoş-sərxoş gəzəndə,
Oxşayırsan yorğun maralə, Yetər.

Sənsən mənim tubam, sərvim, şümşadım,
Qəmzəsi hərami, çeşmi cəlladım,
Dün gecə fələyə çıxdı fəryadım,
Rişmədi guşinə bu nalə, Yetər?

Nə gözəl yaraşıb al, yanağına,
Nazikdir, dəyməsin əl yanağına;
Zülfü buxağına, gül yanağına,
Nə bənəfşə bənzər, nə lalə, Yetər.

Mən bir qulam, canım oda salmışam,
Yaslanıban dost kuyində qalmışam,
Vaqif kimi molladan dərs almışam,
Gəl yetirsin səni kəmalə, Yetər.

*
* *

Yay qaş bucağında, al yanaq üstə
Nə xoş xumarlanır məstanə gözlər.
Sürməli kirpikdən oxlar çəkilib,
Eyləyib bağrımı nişanə gözlər.

Qəmzə peykanilə tökdü qanımı,
Xətalara saldı din-imanımı,
Əgri durdu, süzgün baxdı, canımı
Aldı o şux gözlər, amma nə gözlər.

Siması şəhlayi, tərhi badami,
Baxışı mehriban, özü hərami,
Quldur ona siyah zülfün təmami,
Ola bilməz belə şahanə gözlər.

Səmən iyli, səhabi zülf, ay qabaq,
Qönçə dəhan, dür diş, ərğəvan dodaq,
Münəvvər üz, lalə zənəx, tər buxaq,
Tamam bir yanədir, bir yanə gözlər.

Vaqif ki, düşübdür əqlü kamaldan,
Əksik olmaz başı qovğadan, qaldan,
Nə zülflərdən bilin, nə xəttü xaldan,
Eyləyibdir onu divanə gözlər.

*
* *

Ey maral baxışlı, sona sığallı,
Nə gözəldir səndə o qara tellər.
Kəmənd kimi tökülübdür gərdənə,
Dönübdür sərasər şahmara tellər.

Sənə sığal verib, əcəb tər düşüb,
Hörülüb qəddilən bərabər düşüb,
Sanasan mələkdən balü pər düşüb,
Düzülüb dalında qatara tellər.

Bənəfşədən tazə, sünbüldən gözəl,
Ötüb ucu düşüb o beldən gözəl,
Heç tel görməmişəm bu teldən gözəl,
Olmayıbdır belə aşkara tellər.

Sənə heyran olub xalqın çoxusu,
Görənlərin kəsilibdir yuxusu,
Müşkü ənbər kimi gəlir qoxusu,
Dönüb Çindən gələn əttara tellər.

Zülflərini çin-çin qoyub üzə sən,
Sallan sərxoş, seyrana çıx düzə sən!
Sən gərəkdir Vaqif ilən gəzəsən,
Görünməyə hərgiz əğyara tellər.

*
* *

O tubu baxışın yıxdı aləmi,
Xumar gözlərin nə qiyamət eylər.
Kəbəyi-kuyini görən kimsənə
Nə zaman qibləyi ziyarət eylər?

Durna telli, topğun tərlan cilvəli,
Görməmişəm sən tək nazlı-qəmzəli,
Sərasər yaxası qızıl düyməli,
Baxdıqca özünə fəxarət eylər.

Eyib yoxdur şövkətində, şanında,
Qaşü qabağında, həm dəhanında,
Şərt deyildir, yatıb-duram yanında,
Gendən baxmaq mənə kifayət eylər.

Vaqif baxar zülfi-pərişanına,
Tərk eylər məscidi, gələr yanına,
Sidqi-dildən canın qatsa canına,
Huriyü qılmana məlamət eylər.

*
* *

Yenə qəhri keçib xublar şahinin,
Bizdən lütfü şəfəqqəti kəsibdir.
Əvvəlki tək dəxi baxmaz üzümə,
Üz döndərib iltifatı kəsibdir.

Məndən küsüb, yalvarıram barışmaz,
Sinə açıb, qucaqlaşıb sarışmaz,
Gündəki tək gəlməz, deyib danışmaz,
Şirin-şirin hekayəti kəsibdir.

Mənə ümmid verib çəkmə qəm deməz,
Dərdlərinə dərman edərəm deməz,
Təklif edib bir ləbindən əm deməz,
Həm şəkəri, həm nəbatı kəsibdir.

Əyibdir qəddimi yay qaş qabaqda,
Gözüm qaldı zənəxdanda, buxaqda,
Səbrü qərarımı gülgəz yanaqda
Siyah zülfün o zülmatı kəsibdir.

Vaqifəm çox muştaqam bir nigara,
Neyləyim eyləməz dərdimə çara,
Heç bilmirəm nə olubdur bu yara,
Gülər üzü, xoş süfatı kəsibdir.

*
* *

Mən sənə olmuşam didar aşiqi
Sən üzünü bürüməyin nədəndir?
Şirin sözlərinin çox müştaqiyəm,
Danışmayıb kiriməyin nədəndir?

Əlin dalda tutub, başın yanında,
Hərgiz tel görünməz qaşın yanında
Mənim kimi bir sirdaşın yanında
Qayım-qayım sarınmağın nədəndir?

Eşqi gərək gözəl olan kimsənin,
Ta qılmaya tərkin nazü qəmzənin,
Yarlıqda ki, yoxdur xəyalın sənin,
Bəs dünyada yaranmağın nədəndir?

Gümüş kəmər bənd eyləmiş miyana,
Qurban olsun canım cana qıyana
Oturub-oturub yönü o yana,
Küsüb durub yeriməyin nədəndir?

Vaqifəm, əzəldən bir gövhər idim,
Saflıqda polada bərabər idim.
Ta ki, səni gördüm, mum tək əridim
Heç deməzsən əriməyin nədəndir?

*
* *

Əgər yarsan, gəl sarmaşaq qol-boyun,
Durub daldalardan baxmağın nədir?
Yar deyilsən, çək ayağın, geri dur,
Canımı odlara yaxmağın nədir?

Eşq sevdasına heç kəs pis deməz,
Məhəbbət yolundan ayaq kəs deməz,
Göz görməsə dəli könül istəməz,
Bəzənib qarşıma çıxmağın nədir?

Vaqifin bağrını qana döndərdin,
Səg rəqibi üstümüzə əndərdin,
Mənə gizlin bir nişanə göndərdin,
Aşkara başıma qaxmağın nədir?

*
* *

Ey Kəbəm, Kərbəlam, Məkkəm, Mədinəm,
Bir zaman kuyində ziyarətimdir.
Qiblə deyib, qaşlarına baş əymək –
Gecə-gündüz mənim ibadətimdir.

Hər nə desəm, sən incimə sözümdən,
Sərxoşunam, yox xəbərim özümdən,
Şol qamətin yayınanda gözümdən,
Sanasan ki, həşrü qiyamətimdir.

Bağlamışam din-imanı zülfünə,
Mənim kimi heyran hanı zülfünə,
Tapşırıb gedirəm canı zülfünə,
Yaxşı saxla, səndə əmanətimdir.

Sənsən mənim ayım, günüm, hilalım,
Dövlətim, iqbalım, cahım, cəlalım,
Gözəl üzün daim fikrü xəyalım,
Sözün dildə şirin hekayətimdir.

Sonalar xəcildir siyah telindən,
Tutilər lal olur şirin dilindən,
Şikəstə Vaqifəm, sənin əlindən
Hər kimə ki, yetsəm, şikayətimdir.

*
* *

Xublarda ki, zövqü səfa deyirlər, –
Fərbah gül əndamda, ağ bədəndədir.
Könül asayişi, canın rahəti
Gülgün zənəxdanda, tər zəğəndədir.

Bir yoğun baldırlı, yumuşaq dizli,
Bir sərxoş yerişli, məstanə gözlü,
Bir ayna qabaqlı, bir günəş üzlü
Gözəlin həsrəti, dərdi məndədir.

Əvvəl gözəllərdə gərəkdir çağlıq,
Ondan sonra ola sadəlik, ağlıq;
Nə ağzında yaşmaq, nə üzdə yaylıq, –
Çirkinlik üzünü bürüyəndədir.

Qaşilən, gözilən cigər qan olur,
Zülf sevəndə nə din, nə iman olur.
Can quşu xallarda bəndivan olur,
Dirlik zövqi-ləbdə, həm dəhəndədir.

Eybsiz gözəlin xoş olur xoyu,
Gizləmə cəmalı, qaməti, boyu.
Görəndə Vaqif tək xoş göftguyu,
Məhəbbət eylər ki, bu guyəndədir.

*
* *

Sevdiyim, ləblərin yaquta bənzər,
Sərasər dişlərin dürdanədəndir.
Sədəf dəhanından çıxan sözlərin
Hər biri bir qeyri xəzanədəndir.

Nədəndir sözümə cavab verməmək,
Həm camal gizləyib, üz göstərməmək.
Gecələr gözlərim xabı görməmək,
Ol siyah nərgisi-məstanədəndir.

Mən ha səni nuri-ilahi sannam,
Camalının şöləsinə dolannam,
Atəşinə mərdü mərdanə yannam,
Bu xasiyyət mənə pərvanədəndir.

Bir namə yazmışam can üzə-üzə,
Badi-səba, apar sən o gül üzə,
Soruşsa yar ki, bu kimdəndir bizə?
Söyləgilən: – Sizin divanədəndir.

Xumar-xumar baxmaq göz qaydasıdır,
Lalə tək qızarmaq üz qaydasıdır,
Pərişanlıq zülfün öz qaydasıdır,
Nə badi-səbadan, nə şanədəndir.

Müştaqdır üzünə gözü Vaqifin,
Yolunda payəndaz üzü Vaqifin,
Sənsən fikri, zikri, sözü Vaqifin,
Qeyri söz yanında əfsanədəndir.

*
* *

Yasəmən tellərin, nərgiz gözlərin,
Mənimlə, gözəlim, çoxdan yağıdır.
İnsaf et, öldürmə günahsız qulu,
Əl-əldən üzülür, yaman çağıdır.

Kamallı gözəldə xəta kəm gərək,
Sevgi gərək, söhbət gərək, dəm gərək,
Aşiqə vəfalı bir həmdəm gərək,
Həmdəmsiz bal yesə, ona ağıdır.

Bahari-ömrünü versə də başa,
Aşiq məşuqədən usanmaz, haşa!
Fərhad Şirin üçün sığındı daşa,
Məcnunun ovlağı Leyli dağıdır.

Aşnasından üz çevirsə bir qafil,
Onda vəfa olmaz, onu yəqin bil.
Sona kəklik sara uysa neçə il,
Laçın qalxar yuvasını dağıdır.

Qışın şiddətindən çəkinməzsə yaz,
Çalxanmaz göllərdə nə ördək, nə qaz,
Vaqifin köksünə başdan çal-çarpaz
Çəkilib haçandan – canan dağıdır.

*
* *

Al geyinib çıxsan gülşən seyrinə,
Yığılı başına güllər dolanır.
Mahtab hüsnünə bəndə fərmandır,
Qulluğunda aylar, illər dolanır.

Görməmişəm sən tək bir mələkzada,
Dərdini çəkərəm həddən ziyada,
Kirpiklərin ucu düşəndə yada,
Bağrımın başında millər dolanır.

Mən Fərhadam, sən bir Şirin dəhansan,
Dərdin zahir, amma özün nəhansan,
Gözəllik babında şahi-cəhansan,
Eşiyində yüz min qullar dolanır.

Eyləyibsən məni eşqə giriftar,
Gündüzüm biqərar, gecələr bidar,
Rövzeyi-kuyində gəzəndə əğyar,
Çeşmim girdabında sellər dolanır.

Ləblərin bağrımı pürxun eyləmiş,
Axıtmış göz yaşım Ceyhun eyləmiş,
Həsrətin Vaqifi Məcnun eyləmiş,
Onun üçün gəzir çöllər dolanır.

*
* *

Bayram oldu, heç bilmirəm neyləyim,
Bizim evdə dolu çuval da yoxdur.
Dügiylə yağ hamı çoxdan tükənmiş,
Ət heç ələ düşməz, motal da yoxdur.

Allaha bizmişik naşükür bəndə,
Bir söz desəm dəxi qoymazlar kəndə.
Xalq batıbdır noğla, şəkərə, qəndə,
Bizim evdə axta zoğal da yoxdur.

Bizim bu dünyada nə malımız var,
Nə də evdə sahibcamalımız var.
Vaqif, öyünmə ki, kamalımız var,
Allaha şükür ki, kamal da yoxdur.

*
* *

Kür qırağının əcəb seyrəngahı var,
Yaşılbaş sonası, hayıf ki, yoxdur!
Ucu tər cığalı siyah tellərin
Hərdən tamaşası, hayıf ki, yoxdur!

Qış günü qışlağı Qıraqbasanın,
Gözüdür Aranın, cümlə-cahanın,
Belə gözəl yerin, gözəl məkanın
Bir gözəl obası, hayıf ki, yoxdur!

Çoxdur ağ bədənli, büllur buxaqlı,
Lalə zənəxdanlı, qönçə dodaqlı.
Amma şirin dilli, açıq qabaqlı,
Könül aşinası, hayıf ki, yoxdur!

Havasından torpağının, yerinin,
Dadızmaz dəhanın, ləbi-şirinin,
Pəri çoxdur, nə fayda heç birinin
Adamlıq ədası, hayıf ki, yoxdur!

Ucu əşrəfili, bulut kimi saç,
Dal gərdəndə hər hörüyü bir qulac,
Kələğayı əlvan, qəsabə qıyğac,
Altından cunası, hayıf ki, yoxdur!

Zər haşiyə al nimtənə üstündə,
Xallar üz yanında, çənə üstündə,
Buxağın altında, sinə üstündə,
Zülfün burulması, hayıf ki, yoxdur!

Laçın təki başda ala tomağa,
Yaşmağı tutmaya dişə, dodağa,
Cəllad kimi durub qabaq-qabağa
Baxıb can almağı, hayıf ki, yoxdur!

Çünki yorğunuyam mən bu yolların,
Qaydasını billəm hər üsulların,
Gümüş biləklərin, bəyaz qolların,
Sarı kəhrəbası, hayıf ki, yoxdur!

Ayna tutub hərdəm camal görməsi,
Zülfə, zənəxdana sığal verməsi,
Səhər ala gözün siyah sürməsi,
Əlinin hənası, hayıf ki, yoxdur!

Vaqif haqdan dilər lütfü kərəmlər,
Belə yerdə qalan, vallah, vərəmlər.
Yenə yada düşdü bizim sənəmlər.
Getməyin binası, hayıf ki, yoxdur!

*
* *

Səhər-səhər həsrət ilən gəzirdim,
Cüt qoşa nar gördüm iki sinədə.
Birisi qız idi, birisi gəlin,
Can qurban eylərəm ikisinə də.

Gəlin bulaqda əl, üzünü yuyur,
Qız deyir: gəl gedək, həriflər duyur,
Belə gözəl sevən əldənmi qoyur,
Can qurban eylərəm ikisinə də.

Gəlnin dodağıdır Təbrizin məti,
Əlli-altmış tümən qızın qiyməti,
Belə gözəl sevən neylər cənnəti,
Can qurban eylərəm ikisinə də.

Gəlinin yaxası polad iynəli,
Qızın yaxasıdır çarpaz düyməli.
İkisi də bir-birindən öyməli,
Can qurban eylərəm ikisinə də.

Kababım olaydı, közüm olaydı,
Yar yanında ötkün sözüm olaydı,
Vaqif deyir: iki gözüm olaydı,
Baxaydım bunların ikisinə də.

*
* *

Ey canım cəlladı, ömrüm yağısı,
Məgər səndə, zalım, din-iman yoxdur?
Gecə-gündüz həsrətini cəkməkdən
Üzülübdür, məndə dəxi can yoxdur.

Səg rəgibin bir daş düşsün başına,
Qoymaz ki, yar ilən olaq aşına,
Həqdir, yanan çoxdur eşq ataşına,
Mənim tək od tutub alışan yoxdur.

Ey qaşları hilal, yanaqları gül,
[Ey] zülfləri reyhan, xalları fülfül,
Aşığın öldürən birəhmü bidil,
Sənin tək aləmdə ev yıxan yoxdur!

Səni sevən olur həmişə dilşad,
Soyun adəmidir, cinsin pərizad,
Qamətin ər-ərdir, qolların şümşad,
Bu şənü şövkətdə hec insan yoxdur.

Vaqif, halın sitəmkara deməyə,
Yalvarıban vara-vara deməyə,
Bu xəstənin ərzin yara deməyə,
Məgər bu arada müsəlman yoxdur!

*
* *

Hər yetən gözələ gözəl demənəm,
Gözəldə bir qeyri əlamət olur:
Zülf bir yana düşər, gərdən bir yana,
Özün bilməz, bir özgə babət olur.

Oynayanda pərvaz edər nimtənə,
Zülf dağılar, üzdə dönər xərmənə,
Sərəndazın ucu düşər gərdənə,
Açılsa bel-buxun, qiyamət olur.

Müjgan oxun atar, yay qaşın çəkər,
Dələr bağrım başın, ürəyim sökər,
Sözü duzlu olur, dodağı şəkər,
Hekayəti şirin hekayət olur.

Gərdəninə müşkin tellər düzülür,
Hər qıya baxanda canlar üzülür,
Sürmələnmiş siyah gözlər süzülür,
Oturub durmağı qiyamət olur.

Gözəl olan belə alişan gəzər,
Niqab çəkər, zülfü pərişan gəzər,
Səhər seyrə çıxar, gülüşan gəzər,
Sevməyində tamam hərarət olur.

Vaqif qurban olsun qoşa tağına,
Zülfü üz yanında, üzü ağına,
Belə gözəl düşə ay qabağına,
Tamaşa eyləyən bitaqət olur.

*
* *

Bənəfşə qoxulu yardan ayrılan,
Gündə yasa batar, günü zar olur,
Canında ixtiyar qalmaz zərrəcə,
Gecə bidar, gündüz biqərar olur.

Ayrılıq bir yanar oddur, qazılar,
Yazılmasın hərgiz belə yazılar.
Ol gümüş biləklər , şümşad bazular
Yada düşər, işim ahü zar olur.

Bahadur deməzlər hərgiz sayana,
Görüm, lənət olsun yardan doyana,
Gözəl sevən kimsə gərək dayana,
Dost yolunda çovğun olur, qar olur.

Baxışı məst olur çeşmi-xumarın,
Cənnətdən artıqdır zövqü didarın,
Ağ sinəli, şəkər məməli yarın,
Cəfasını çəkmək şirin kar olur.

Vaqif, yar yanığı yaman afətdir,
Ayrılıq zülümdür, bir qiyamətdir,
Gözəllərdə belə babət babətdir,
Kimi doğru, kimi biiqrar olur.

*
* *

Qaynar gözlərindən, şux baxışından
Əcayib fitnələr, fellər görünür.
Səf-səf duran siyah kirpiklərindir,
Yoxsa ki, gözümə millər görünür?

Ağzı piyaləsən, qəddi minasən,
Neçin oturursan məndən yana sən?
Elə sandım yaşıl başlı sonasan,
Səndə tər cığalı tellər görünür!

Gedən, getmə, bir bəri bax, ay gedən,
Gözüm doymaz sən tək gözəl kimsədən,
Gah yaxadan şölə verir ağ bədən,
Gah olur ki, nazik əllər görünür.

Qəddin tənə vurar o sərvi-naza,
Can qurban eylərəm sən tək şahbaza,
Üzün kimi, zülfün kimi tər-taza
Nə lalələr, nə sünbüllər görünür.

Vaqif, yad et səni yad eyləyəni,
Doğru sanma hər bir yaram deyəni.
Qoymaz göz önündən sevən sevəni.
Könüldən könülə yollar görünür.

*
* *

Həqdir, gözəl çoxdur cahan içində,
Gözəldə bir nazü qəmzə gərəkdir.
Didarını görmək iman tazələr,
Qaşı qiblə, üzü Kəbə gərəkdir.

Boyu mina gərək, sinəsi mərmər,
Bəyaz ola gül əndamı sərasər,
Əlində al həna, zülfündə ənbər,
Qaşında, gözündə sürmə gərəkdir.

Sallana sultani-dibapuş kimi,
Üzünü döndərə bir sərxoş kimi,
Sığallana hərdəm tərlan quş kimi,
Tamam sümüyündə cilvə gərəkdir.

Barmağında xatəm, guşində tənə,
Gireh-gireh zülfün tökə gərdənə,
Güləbətin köynək, abı nimtənə,
Yaxasında qızıl düymə gərəkdir.

Pərvanə tək özün oda salmağa,
Yaslanıban eşiyində qalmağa,
Bir belə gözələ qurban olmağa,
Vaqif kimi qəllaş kimsə gərəkdir.

*
* *

Qasid, tezcə yardan gətir bir xəbər,
Ol güli-xəndanım neçün ağlayır?
Zalımın torundan çıxmış kənara,
Xub tülək tərlanım neçün ağlayır?

Bənəfşə ətr alır zülfü muyundan,
Baxan doymaz qamətindən, boyundan,
İnsaf deyil, qurban deyəm qoyundan,
Ona qurban canım, neçün ağlayır?

Vaqif, çoxdur dərdin, mən də bilərəm,
Bir gün görməyəndə, yəqin ölərəm,
Ağlasan ağlaram, gülsən gülərəm,
Xəstəyəm, dərmanım neçün ağlayır?

*
* *

Bir belə cavanın əqli kəm olsa,
Baxırsan ki, sevgisinə naz eylər,
Can qurban edəni qoyar burada,
Gedər özgələri sərəfraz eylər.

Əzəl özü deyər: di dur gəl bəri,
Sən durarsan, ayaq qoyar o geri.
Nə özün yarıdır, nə sevənləri,
Bir para adamı kərkəvaz eylər.

Durğuzarsan, üzün divara tutar,
Fikr edib, fikr edib mürgülər yatar,
Dindirərsən, dinməz, ağırlıq satar,
Sinəsində şıq-şıq pul avaz eylər.

Özünün ha bağrı olanda kabab,
Gecə eylər adam görəndə hicab,
Naqis-naqis çəkər üzünə niqab,
Yüngül-yüngül qaçar, etiraz eylər.

Sevəni sevirəm canü başınan,
Gözüm düşmənidir qaçıb yaşınan,
Bir yar ki, danışa gözü qaşınan,
Vaqif ona canın payəndaz eylər.

*
* *

Ey siması tərlan, sinəsi topğun,
Sona tək tellərin cığalanıbdır.
Başına dönməkdən əlmi götürrəm!
Can mürğü zülfündə yuvalanıbdır.

Yoxdur bərabərin insanda sənin,
Hurisən, pərisən – behişt məskənin,
Şümşad kimi çəkilibdir gərdənin,
Sürahıya dönüb minalanıbdır.

Tutilər söz təhrin danışsa yüz gəz,
Belə şirin-şirin danışa bilməz.
Ağ əllərin olub əcayib gülgəz,
Qana batıb yoxsa hənalanıbdır?

Qaşın cəllad, gözün şuxi-sitəmkar,
Hər baxanda yüz qan eylər aşikar,
Yenə can almağa xəyalınmı var?
Məstanə gözlərin alalanıbdır.

Vaqifə, ey sənəm, cövrü az eylə,
Xəyalını xəyalıma saz eylə,
Bundan belə bizi sərəfraz eylə,
Canım çox yolunda cəfalanıbdır.

*
* *

Bir ala gözlünün, sərvi-rəvanın,
Gərək qulluğunda durasan dürüst,
Hənalı əllərin, nazik barmağın
Yetirib dəstindən tutasan dürüst.

Qoymayasan çıxa yarın səsini,
Əynindən soyasan toy libasını,
Öpəsən, qucasan ağ sinəsini,
Müşk-ənbər iyinə batasan dürüst.

Yaxasının bağü bəndin üzəsən,
Çəngələyib ağ məməsin əzəsən,
Əl uzadıb baş bəzəyin pozasan,
Hər birin bir yana atasan dürüst.

Vaqif deyir, gözəl sevmək arəstə,
Öpəsən, qucasan, düşəsən xəstə,
Üzünü qoyasan üzünün üstə,
Məst olub yanında yatasan dürüst.

*
* *

Bir ayna qabaqlı, tər sinəli yar,
Çox müştaqdır sizin cəmala Vaqif,
Həsrətin çəkməkdən yanıb odlara,
Görgünən, düşübdür nə hala Vaqif.

Həsrətindən əlif qəddi lal olub,
Mat qalıbdır, şirin dili lal olub,
Bir dərdə düşübdür xəstəhal olub,
Çox bəlayə olur həvalə Vaqif.

Cəmalın müştaqi ahü zar çəkər,
Dərdini bir çəkməz, səd həzar çəkər,
Üzünü görməyə intizar çəkər,
Nə gül dərmək istər, nə lala Vaqif.

Olsa yüz min tuba boylu gül bədən,
Həzz eyləməz səndən qeyri kimsədən,
Sənin canın üçün, ölən günəcən
Hərgiz düşməz özgə xəyala Vaqif.

Hər kəsin yox isə ağlı, kamalı,
Dünyada alıbdır sahib camalı,
Çünki belə imiş dünyanın halı,
Əbəs ki, yetişdin kəmala, Vaqif.

*
* *

Neyləmişəm, məndən üz döndəribsən?
Allahı sevirsən, bir gəz bəri bax!
Aç üstün qabağın zər qəsabənin,
Zülfün təxtəsini görkəz, bəri bax!

Ey gözləri cəllad, kirpiyi almas,
Gör nə derəm, bir sözümə qulaq as!
Axır sənə mən eylərəm iltimas,
Burayatək naz istəməz, bəri bax!

Söylə görüm, nə demişəm sənə mən,
Bidəmağ olubsan əbəs yerə sən?
Bu qədər incitməz sevəni sevən,
Dostluq yolu belə olmaz, bəri bax!

Mən sənin vəsfini, ey mahi-kərəm,
Hafizdən, Camidən artıq söylərəm,
Haqq bilir ki, səni necə istərəm,
Ay bivəfa, qədirbilməz, bəri bax!

Bu necə adətdir, necə ərkandır,
Deməzsən filanı bizə mehmandır,
Vaqif öz qulundur, sənə qurbandır,
Öldürsən də, vallah, dinməz, bəri bax!

*
* *

Ala gözlü, sərv boylu dilbərim,
Həsrətin çəkdiyim canan, bəri bax!
Gecə-gündüz fikrim-zikrim, əzbərim,
Üzüldü taqətim, aman, bəri bax!

Kim dözər mənim tək belə firqətə,
Rəncü məşəqqətə, bari-möhnətə,
Haçandır düşmüşəm tari-zülmətə,
Çəkilsin üstümdən duman, bəri bax!

Payibəndəm, qəmi-eşqə giriftar,
Hicran atəşindən can oldu bimar,
Razi-dilim edə bilməm aşikar,
Çəkərəm dərdini pünhan, bəri bax!

Günbəgün könlümün artır qubarı,
Pərişandır, tapmaz o qəmküsarı,
Ölsün, itkin olsun belə əğyarı,
Gəzməsin arada yaman, bəri bax!

Çox çəkir hicrini Vaqifi-xəstə,
Leylü nahar, şamü səhər peyvəstə,
Ey yanağı lalə, ləbləri püstə,
Ağzı nabat, şəkkər zəban, bəri bax!

*
* *

İki dənə əcəb xosrovi-şahi,
Lütf eyləyib ləbi-şirin göndərmiş,
Gözəllik bağında meyvə yetirmiş,
Onun bizə xoş novbərin göndərmiş.

Evi abad o ləbləri nabatın,
Candır təlafisi bu iltifatın,
Bilir ki, bilirəm qədrin sovqatın,
Barəkallah, tapmış yerin, göndərmiş.

Gedin deyin o ləbləri Yəmənə,
Buxağı büllura, sədri səmənə,
Eləcə şad oldum, sanasan mənə
Yerin, göyün simü zərin göndərmiş.

Allaha şükr olsun, o mələkzada
Adam bilib bizi salıbdır yada,
Şəfqəti var bizə həddən ziyada,
Hələ indi müxtəsərin göndərmiş.

Yarəb, ola, o canana kim demiş,
Flanı xəstədir meyvə istəmiş,
O ki, bizə meyvə ənam eyləmiş,
Vaqif ona peşkəş sərin göndərmiş.

*
* *

Nə gözəldir bu cavanın camalı,
Qaşı, gözü qabağına yaraşmış.
Siyah kirpiyində cəvahir sürmə,
Ala gözün qırağına yaraşmış.

Mən aşiq olmuşam o xoş süfata,
Gərəkdir bizimlə ixtilat qata,
Danışanda ağzı dönər nabata,
Dili, dişi dodağına yaraşmış.

Saçın cığaları nimtənəsində,
Mərmər məmələri tər sinəsində,
Həlqə-həlqə birçək ağ çənəsində
Çin-çin olmuş buxağına yaraşmış.

Sərasər batıbdır müşkü gülaba,
Həsrətindən bağrım döndü kababa,
Ağ üz çöhrəsində qızıl qullaba
Al çarqatın qırağına yaraşmış.

Vaqif ta ki, dura tamaşasına,
Bilməz baxa bəzəyinin hansına.
Büllur biləkləri kəhrəbasına,
Gül əlində qolbağına yaraşmış.

*
* *

Ey yanağı lalə kimi al gözəl,
Siyah zülfün zənəxdanə yaraşmış.
Gül bədənin, gümüş cəmalın sənin,
Bəyaz məmən giribanə yaraşmış.

Söz yox danışanda şirin sözünə,
Nərgiz qurban olsun xumar gözünə,
Buxağına, gərdəninə, üzünə
Xırda xallar danə-danə yaraşmış.

Görməmişəm sən tək gözəl kimsənə,
Ta ki, gördüm heyran oldum mən sənə,
Saçı qucaq ilə düşüb gərdənə
Ucu nə xoş ol miyanə yaraşmış.

Ağ sinədir təxti-Süleyman kimi,
Sallanırsan sultan kimi, xan kimi,
Pərişan zülf sənə yaraşan kimi,
Nə mələyə, nə insanə yaraşmış.

Belə getməz, dövran axır-əzəldir,
Bizim ilən aralığı düzəldir.
Vaqif, bunun özü çünki gözəldir,
Hər nə geymiş novcəvanə yaraşmış.

*
* *

Yenə səni gördüm, bağrım oxlandı,
Ey əfi baxışlı, havalı sərxoş!
Üzün göyçək, qaşın cəllad, gözün şux,
Görmədim sənin tək maralı sərxoş!

Didarına müştaq olub qalmalı,
Başına dönməli, dərdin almalı,
Bir ayna qabaqlı, əyri çalmalı,
Əlvan kalağaylı, səfalı sərxoş!

Gözləri sürməli, yanağı xallı,
Bir laçın sövdalı, tərlan xəyallı,
Qolları bəzbəndli, boynu heykəlli,
Ağ əlləri əlvan hənalı sərxoş!

Oturuşu Şirin, duruşu Leyli,
Qəmzəsi sitəmli, yarı gileyli,
Gecə-gündüz zövqü səfadə meyli,
Həm özü, həm fikrü xəyalı sərxoş!

Əqlin aldın, yaram, – deyin Vaqifin,
Yanıltdın əlifin, beyin Vaqifin,
Üz göstərdin, yıxdın evin Vaqifin,
Ola bilməz sən tək bəlalı sərxoş!

*
* *

Ey camalı günəş, zülfləri dilkeş,
Cana saldın atəş, çıxanda sərxoş!
Qaldım yana-yana misli pərvana,
Olmuşam divana, getdi əqlü huş.

Çeşmin aldı canı, zülfün imanı,
Kirpiklərin qanı tökər pünhanı.
Ey Yusifi-sani, məlahət kanı,
Sana bənzər hanı dilbər ləbinuş.

Zəhi pəripeykər, qəddi sənubər,
Aləm sənə yeksər qulami-kəmtər,
Sənsən əcəb sərvər, sərdari-təşkər,
Sultani-zəifsər, şahi-dibapuş.

Hicrində bizarın, zəlilü xarın,
Müştaqi-didarın, o xidmətkarın,
Çəkib ahu zarın çox intizarın,
Qövlünə əğyarın gəl eyləmə guş.

Boyun sərvi-cənnət, gülşənə zinət,
Qaşın məddi ayət, qabağın taət,
Vaqifi, pürmöhnət, çox çəkib həsrət,
Ta səninlə xəlvət ola həmağuş.

*
* *

Şahmar kimi gördüm saçın ucunu,
Həlqələnmiş miyanına tökülmüş.
Qəndü nəbat, şəkər, şəhdi-müsəffa
Dodağına, dəhanına tökülmüş.

Kuyin gülüstani-behiştə bənzər,
Açılmış dörd yanda güllər sərasər,
Evin, eşiyindir tamam müəttər,
Müşkü ənbər eyvanına tökülmüş.

Sən çıxanda sərxoş dövlətxanadan,
Qaşların can alır mən divanadan.
Nəmli zülfün tazə çıxmış şanadan,
Bu yanına, o yanına tökülmüş.

Nə gözəl adamsan, ey güli-xəndan,
Sənə qurban olsun huriyi-qılman,
Yüz Züleyxa, yüz min Yusifi-Kənan
Qul olmağa meydanına tökülmüş.

Qəddin mövzun, saçın misli-səlasil,
Bir kəz görən olur hüsnünə mayil.
Neçə Vaqif kimi aşiqi-kamil,
Ol atəşi-suzaninə tökülmüş.

*
* *

Xubların yasəmən qoxulu zülfü
Dəxi məndə dinü iman qoymadı.
Məstanə gözləri, xumar baxışı,
Apardı əqlimi, aman... qoymadı.

Valeh olmasaydım yanağa, xala,
Əlbəttə yetərdim əqlü kamala,
Mən ha döndərmədim qəddimi dala,
Neyləyim, bir qaşı kaman qoymadı.

İxtilatım düşdü bir əğyar ilən,
Gecə-gündüz yandım ahü zar ilən
Yaxşı bir olmuşdu könül yar ilən,
Düşdü aralığa yaman qoymadı.

Duydular bağrımın şan olduğunu,
Yanar od içində can olduğunu,
Kim bilərdi ciyər qan olduğunu,
Belə gözlərimdən daman qoymadı.

Vaqif məgər başdan kəmürək idi,
Belə ha deyildi, o, bir bək idi,
Bu gün canan bizə gələcək idi,
Onu yenə rəqib, güman, qoymadı.

*
* *

Ay ağalar, sizə bir ərz eyləyim:
Bu gün qar yağıbdır, dizə çıxıbdır.
Bir gözəlin həsrətini çəkərdim,
Təzə-təzə gəlib bizə çıxıbdır.

Baxdım ətvarinə – bir tülək tərlan,
Baxışın görəndə mən oldum heyran,
Duruşu maraldı, yerişi ceyran,
Ya bir məst ahudur, düzə çıxıbdır.

Bir məlahət kanı, Yusifi-sani,
Görməmişdi gözüm belə insanı,
Şükr təqdirinə kərəmin kanı,
Sanasan bir aydı, təzə çıxıbdır.

Qıya baxdı mənə, qərq oldum qəmə,
Gəlmədi kəməndə, söhbətə, dəmə,
Əl atdım gərdənə, açıldı məmə
Soruşdu Vaqifdən: məzə çıxıbdır?

*
* *

Tamam gözəllərdən səni baş bildim,
Onun üçün könlüm sənə bağlandı.
Xəyalından üzmək olmaz xəyalı,
Neçə yollar dönə-dönə bağlandı.

Bizə meylin əzəlki tək nədən yox,
Səni ha sonradan bir öyrədən yox,
Xeyli vaxtdır sizdən gəlib-gedən yox;
Aralıq nə yaman yenə bağlandı?!

Əvvəl sığal verdin siyah telə sən,
Ağ üzündən ta qoyasan belə sən,
Bir əcayib görünür ki, elə sən,
Gül dəstəsi yasəmənə bağlandı.

Sən ha mənim öldüyümü eşitdin,
Gəlmədin üstümə, nə yana getdin?
Səbəb noldu birdən məni tərk etdin;
Məgər meylin özgəsinə bağlandı?

Vaqifəm, mən rüxsarını görmənəm,
Bu yana bir güzarını görmənəm,
Neçə gündür didarını görmənəm,
Ruzigarım qara günə bağlandı.

*
* *

Bir-birinə həmdəm iki novcavan,
Biri güldür, biri gülgəz yanaqlı.
Biri tər sinəli, ayna əndamlı,
Biri nar məməli, nəsrin buxaqlı.

Biri laçın gözlü, tərlan qəmzəli,
Biri qırğı başlı, sona cilvəli,
Biri şəkkər sözlü, şirin kəlməli,
Biri qənd ağızlı, qaymaq dodaqlı.

Biri sərasər ağ, həm siyah telli,
Biri buğdayıdır, amma şəkilli;
Biri xoş qılıqlı, mələk misilli,
Biri sərv boylu, şümşad budaqlı.

Biri bəstə boylu, narınc örtüklü,
Biri şux baxışlı, xəncər kirpikli,
Biri dal gərdənli, süzgün sümüklü,
Biri uzun qaşlı, həm gen qabaqlı.

Axır cana yetirərsiz Vaqifi,
Ağlayıban götürərsiz Vaqifi,
Bir gün olur, itirərsiz Vaqifi,
O qədər gəzərsiz əli çıraqlı.

*
* *

Əyibdir qəddimi, dəlib bağrımı
Bir kirpiyi oxlu, qaşı kamanlı,
Gözləri can alan cəlladi-sərməst,
Baxışı hərami, qəmzəsi qanlı.

Bir nazik kamallı, bir nazik işli,
Şirin gələcəkli, şəkər gülüşlü,
Bir mərcan baxışlı, dürdanə dişli
Bir cəvahir sözlü, sədəf dəhanlı.

Bir sərxoş gəzişli, gizli imalı,
Bir Kəbə ziyarət, qiblə nümalı,
Bir mələk şəkilli, huri simalı,
Bir cənnət eşikli, əla məkanlı.

Bir durna avazlı, bülbül nəvalı,
Bir Isa nəfəsli, Loğman dəvalı,
Bir bənəfşə iyli, ənbər həvalı,
Bir tazə çəmənli, tər gülüstanlı.

Vaqifəm, sevmişəm bir şux dilbəri,
Gözəllər sərdarı, xublar sərvəri,
Ağızlar tərifi, dillər əzbəri,
Vilayət içində həm adlı-sanlı.

TƏCNİSLƏR

Gözlərin cəlladdır, baxışın yağı,
Qanlı qəmzən kimi olmaz bəla, qız.
Nazlı-nazlı danışıban güləndə,
Dönürsən şəkərə, qəndə, bala qız.

Ləblərin süsəndən, güldən əladır,
Seyr ilə gülşəndən, güldən əladır,
Tamam ağ bədənin güldən əladır,
Qamətindir sənubərdən bala, qız.

Ömrünə çox dua-səna demişəm,
Suçumu, dərdimi sana demişəm.
Mən canımı qurban sana demişəm,
Ol zaman ki, oldu qalü bəla, qız.

Qamətin, gərdənin, boyun gözəldir,
Müşkin, ireyhanın, buyun gözəldir,
Səni sevən deyir bu ən gözəldir,
Hərgiz olmaz bu dünyada belə qız.

Vaqifəm, düz danış, əyilmə məndən,
Aparma əqlimi, əkilmə məndən,
Ağlaram ki, əmim, əyil məməndən,
Məni sinən beşiyində bələ, qız.

*
* *

Gözəl boylu, gözəl xoylu, gözəl yar,
Nə gözəlsən, geyinibsən alı sən.
Gözəl gözün hərdən qıya baxanda,
Gözəl canı gözəl təndən alısan.

Gözəl qamət, gözəl gərdən, gözəl üz,
Gözəl olmaz sən tək, olsa gözəl yüz,
Gözəl canı munca yetər, gözəl, üz,
Gözəl deyil, etmə, gözəl, alı sən.

Gözəl durub, gözəl gəzib, gözəl bax,
Gözəl kəlbəm, sal boynuma gözəl bağ.
Gözəl seyrü kəşt eyləyib gözəl bağ,
Gözəl, dər budaqdan gözəl alı sən.

Gözəl saqi, gözəl tutub, gözəl kəs,
Gözəl doğra kəbab bağrım, gözəl kəs,
Gözəl canan, gözəl adam, gözəl kəs,
Bir gözəl kimsənin gözəl alısən.

Gözəl qapındadır, gözəl hey dərin,
Gözəl sev demişəm gözəl hey, dərin,
Gözəl, Vaqif qulun, gözəl Heydərin,
Gözəl, yetiş dadə, gözəl Alı sən.

*
* *

Səhər-səhər əsən qiblə yelləri,
Heç yolun düşdümü canan dağına?
Ağ sinədən söylə, tər şamamədən,
Görüm, əl dəymişmi canan tağına?

Həsrətindən bağrım gül, şanə bənzər,
Mənə Vərqa, sənə Gülşa nə bənzər?
Yarın qoynu içi gülşənə bənzər,
İstər pərvaz edə canan dağına.

Götür günəş camalından ol ağ yar,
Sən bəri bax, qoy söylənsin ol əğyar,
Rəqib ölsün, biz ikimiz olaq yar,
Nə var ondan qeyri canan dağına.

O cavanın ömrü nurdur, yaşı nur,
Səg rəqibin tök gözündən yaşü nur,
Məni görcək bilməm nöşün yaşınır,
Salır camalını canan dağına.

Vaqifəm, könlümü dağın eylərəm,
Yardan ayrı xoş gün daxı neylərəm,
Sinəmdə mən özgə dağı neylərəm,
Qoymuşam canımı canan dağına.

*
* *

Gözdə cadugərlik, xalda fitnəlik,
Canım üzdü, zülfi-ənbər bu daqal,
Zənəxdanın şeyda gördü könlümü,
Tutdu möhkəm, eyləyibən bu da qal
Bilməzəm ki, nədir günahım mənim,
Durubdur qəsdimə cəlladın sənin.

Nə bəyaz gərdəndi, nə sayə sinə,
Tər saxla dəyməsin nəs ayə sinə,
Sığındım qüdrətin nə sayəsinə,
Kərəm eylə, gəl canımdan budəğ al
Şahım, qibləgahım, pənahım mənim,
Bəsdir mənə munca bidadın sənin.

Sənubər qamətin demə lalədir,
Dişin gördü döndü, demə lalədir,
Açılsın bənəfşə, demə lalədir,
Qanlı sirişkimdən olmuş budaq al
Gülüstana çəkər həm ahım mənim,
Dilər anda qəddi-şimşadın sənin.

Görmədim qəmzən tək sərasər bədən,
Səg rəqibi öldür sərasər bədən,
Gül bərginə bənzər sərasər bədən,
Nə gözəl lalərəng olmuş budaq al
Qan edibsən məgər, ey mahım mənim,
Olubdur eşq ara cəhadın sənin.

Ver muradın bu Vaqifin, ya sənəm,
Ya canım al qıl dərdə əm, ya sənəm
Qədəm basıb bir gəl bizə, ya sənəm,
Mehmanımsan qəm ləşkərim buda qal.
Ta göyə yetişsin kulahım mənim,
Yayılsın aləmə həm adın sənin.

*
* *

Ey dəhanı şəkər, ləbləri qəndab,
Tən edər ləzzətdə ozər babısan!
Camalına kimsə olmaz bərabər,
Xəttü xal kanısan, ozər babısan.

Eşqim olmuş mənim bir belə dərya,
Rəqibin gözünə bir belə dərya,
Tufan oldu doldu bir belə dərya,
Gözümdən ki, tökdün o zərb abı sən.

Vəchindəki bənzər ay olar zayə,
Verdilər ömrümü ay olar zayə,
Salır qəmzən məni ay o lərzayə,
Üz sinəm üzərə o zər babısan.

Çağır Şahi-mərdan o heylər səni
Əm dostun ləbindən hey elər səni.
Görüm, rəqib, vursun həyələr səni,
Çünki sən yamansan öz ərbabı sən.

Vaqif der, şanə çək zülfə, əlayıq,
Sərxoşunam, olmamışam əlayıq,
Çün bərabər qamətinə əlayıq,
Geyib sallan başdan o zərbabı sən.

*
* *

Ey günəş camallım, sən nə gözəlsən,
İstərsən ki, tənə aya qılasan.
Ahu gözlüm, hər bir qiya baxanda,
Bir örkü salırsan, ay aqiləsən.

Şanə salır hərdən zülf əra zini,
Deməк istər məgər zülfə razini,
Çəkdirə-çəkdirə zülf ərazini,
Döndəribsən məni, aya, qila sən.

Çəkilir sürmələr, qaralı gözlər,
Alır məndən səbri qaralı gözlər,
Yoluna baxmaqdan qaralı gözlər,
Gəl indi bir quru ayaq ilə sən.

Qəmzən qılınc çəkib budar da məni,
Başın üçün, qoyma bu darda məni,
Yetir mətlubuma bu dərdə məni,
Bir busə ləbindən aya qılasən.

Xoş keçir bizimlə sən həm dəmisən,
Eylə bu dərdimə sən həmdəmi sən,
Şikəstə Vaqifin sən həmdəmisən,
Danışma, sevdiyim, a yağilə sən.

QƏZƏLLƏR

Hər kimin cananı kim, bir əhli-ürfan olmaya,
Şahi-aləm olsa, onda rahəti-can olmaya.

Rəsmi-ülfət bilməyən büt, aşiqin kafər edər,
Ey müsəlmanlar, xoş ol kim, yarı nadan olmaya.

Bir ləbi lәlü lətif əndamü gül-rüxsar üçün,
Qətreyi-əşkin nə lütfü var əgər qan olmaya.

Afəti-badi-fənadən dağıla, bərbad ola,
Ol bina ki, onda bir zülfi pərişan olmaya.

Nə səfa ol gül yanaqdan kim, gözə görünməyə,
Nə ləzzət ol qönçə ləbdən kim ki, xəndan olmaya?

Vaqifa, bir məhliqayi-mehribanə meyl qıl,
Ta kəmali-eşqə ondan zərrə nöqsan olmaya.

*
* *

Riyayü kibrü kizbü büxl olur nayab igitlərdə,
Təvazödür səfavü sidqilə əsbab igitlərdə.

Özün kişi deyən kimsə sədaqət sənətin işlər,
Nədən kim, olmayıbdır hiç kəs kəzzab, igitlərdə.

Hücumi-ləşkəri-təklifi-yarani-Vəfadarə,
Misali-səddi-Iskəndər gərəkdir tab igitlərdə.

İgitlik iddiasın edənə layiq deyil yalan,
Vəfasızlıq nisalərdə, deyildir bab igitlərdə.

Əliyyəlmürtəzadən istə, Vaqif, hər nə istərsən,
Onu qılmış kərəmli həzrəti-vəhhab igitlərdə.

*
* *

Vidadidən gələn kağız məni fərxəndəhal etdi,
Bu halı gördü qəm filhal məndən intiqal etdi.

Uçub könlüm quşu pərvaz qılsa övci-əlayə,
Əcəb yox kim, bu məktubu özünə pərrü bal etdi.

Ziyayi-şəms tək yetdi, məni bədr eylədi, hala
Əgərçi qəddimi devrani-filmazi hilal etdi.

Səvadi namənin, ey dil, məgər zülmati-heyvandır,
Ki, ruhum Xızr tək ondan bəsa kəsbi-kamal etdi.

Xəyal etmişdi Vaqif kim, rəvan bir xoş qəzəl yazsın,
Rəvan olmuşdu qasid kim, bunu ancaq xəyal etdi.

*
* *

Saçına uymuş xəyalım çünki ənbərbu kimi,
Ol səbəbdən incəlib qəddim olubdur mu kimi.

Ola ki, timsalıma bir baxa şəhla gözlülər,
Ey müsəvvir, çək mənim təsvirimi əbru kimi.

Handa kim, bir gərdəni-siminü gül əndam ola,
Bilmənəm kim, nə edim, məndən qaçarlar qu kimi.

Öz xoşumla mən əsiri-qəmzə olmazdım, vəli
Sehrə saldı ol xumar gözlər məni cadu kimi.

Vaqifəm, yoxdur mənə çahi-zənəxdandan nicat,
Göstərir əhvalımı aydın üzün güzgu kimi.

*
* *

Salmaq nəzərindən məni cananə düşərmi?
Tərk eyləmək öz qulunu sultanə düşərmi?

Kakil nə rəvadır ki, könüldən edə qeybət,
Şanə gileyi zülfi-pərişanə düşərmi?

Qəmzən ləbini dişləməmiş, qanımı tökdü,
Qan eyləməyən kimsənə heç qanə düşərmi?

Dil çahi-zənəxdanə düşüb zülfün ucundan,
Əlbəttə, xətasız kişi zindanə düşərmi?

Derlər ki, dəhanınla edir bəhsi-nəzakət,
Görün, bu söz ol qönçeyi-xəndanə düşərmi?

Ol sərvi-xuramanə ki, gəzmək olub adət,
Bir yol yolu, gör kim, bizim eyvanə düşərmi?

Olmazsa əgər Vaqifə bir sədri səmən yar,
Top eyləyibən başını meydanə düşərmi?

*
* *

Kim ki, sevdayi-səri-zülfü-pərişanə düşər,
Gah zindanə, gəhi çahi-zənəxdanə düşər.

Afəti-dəhr dəyər ol kəsə kim, kamildir,
Mah hər gün ki, kəmalə yetə, nöqsanə düşər.

Mərd igitlər özünə məhbəsi meydan bilir,
Sanma kim, nakəsü-namərd bu meydanə düşər.

Eybdən saf çıxar, pakü mübərra görünür,
Hər tila kim, küreyi-atəşi-suzanə düşər.

Piçü tabə düşənin işi, bəli, üzdə olur,
Zülf bu vəchlə rüxsareyi-tabanə düşər.

Hər yaman yer ki, olur – yaxşıların mənzilidir,
Ləl daş içrə, xəzinə dəxi viranə düşər.

Şami-qəm şadlıq əyyamına xoş ziyvərdir,
Necə kim, xali-siyəh arizi-canana düşər.

Ey Vidadi, qəmi-zindanə giriftar olmaq,
Bir sənə, bir mənə, bir Yusifi-Kənanə düşər.

Eşqə düşmək sənə düşməz, qocalıbsan belə dur,
Belə işlər yenə Vaqif kimi oğlanə düşər.

*
* *

Qarabağ içrə bir şair kəlimüllah Musadır,
Cavanşir içrə bir mövzun bayati dəsti-beyzadır.

Qələm qədrin əsayi-əjdəhapeykərcə bilməkdə
Bəni-İsrailə ali-Cavanşir yəni həmtadır.

Dili-rövşən gərək nadan içində sərf edə ömrün,
Çırağın səltənətgahi səvadi-şami-yeldadır.

Ümidim vardır kim, bu qara gün getməyə başə,
Dönər bir özgə rəng ilə bu axır çərxi-xəzradır.

Məkan tutdisə Vaqif, yox əcəb, bu Şişə dağında,
Məqami ləli-gülrəngin miyani-səngi-xaradır.

*
* *

Ey güli-xəndan, fəraqından sənin qan ağlaram,
Eylərəm şamü səhər çaki giriban ağlaram.

Gedəli zülfün əlimdən, piçü tabə düşmüşəm,
Dönmüşəm bir muyə, çox halı pərişan ağlaram.

Gəl kim, ey lalə zənəxdanın, kəbab etdi məni,
Od düşübdür cismimə, hərdəm yanar can, ağlaram.

Yadıma hər bir düşəndə ol siyah kirpiklərin,
Sanasan ki, sancılar bağrıma peykan, ağlaram.

Yaxşı həmdəm olmasa şad olmaq olmaz, Vaqifa,
Ağlaram ta ömrüm olduqca firavan, ağlaram.

*
* *

Mehribanlıq görməyib bir məhliqadən küsmüşəm,
Gündə yüz al eyləyən qəlbi qəradən küsmüşəm.

Şəninə dedim şirin söz, bir şey ondan dadmadım,
Bu səbəbdən ağzı şəkkər dilrübadən küsmüşəm.

Bir qədəh mey istədim, sındırdı könlüm şişəsin,
Daş bağırlı saqiyi-sahib-cəfadan küsmüşəm.

Çün “uman yerdən küsərlər” bir məsəldir xalq ara,
Küsdüyüm bica deyildir, aşinadən küsmüşəm.

Gördüm əvvəl ki, binasın yarlıq etmək deyil,
Vaqifa! Əsli budur, mən bu binadan küsmüşəm.

*
* *

Həbibim, bu nəzakətdə güli-rənadan artıqsan,
Sərasər nəxli-ərər, tubiyi-zibadan artıqsan.

Cahan məhvəşləri xaki-dərində çakəri-kəmtər,
Səriri-hüsndə Iskəndərü Daradan artıqsan.

Sənin bir tari-muyin müşkünü bu aləmə vermən,
Mənim yanımda, billah, sən iki dünyadan artıqsan.

Qaşın taqın qoyub mehrabə hərgiz qılmanam səcdə
Ki, sən yüz mərtəbə ol Kəbeyi-ülyadan artıqsan.

Əgər mən Vaqifəm – Fərhad ilə Məcnundan əlayəm
Əgər sənsən – haman Şirin ilə Leyladan artıqsan.

*
* *

Ey Vidadi, gərdişi-devrani-kəcrəftarə bax!
Ruzigarə qıl tamaşa, karə bax, kirdarə bax!

Əhli-zülmü necə bərbad eylədi bir ləhzədə,
Hökmü adil padşahi-qadirü qəhharə bax!

Sübh söndü şəb ki, xəlqə qiblə idi bir çırağ,
Gecəki iqbalı gör, gündüzdəki idbarə bax!

Taci-zərdən ta ki, ayrıldı dimaği-pürqürur,
Payimal oldu təpiklərdə səri-sərdarə bax!

Mən fəqirə əmr qılmışdı siyasət etməyə,
Saxlayan məzlumu zalimdən o dəm qəffarə bax!

Qurtaran əndişədən ahəngəri-biçarəni,
Şah üçün ol midbəri təbdil olan mismarə bax!

İbrət et Ağa Məhəmməd xandan, ey kəmtər gəda,
Ta həyatın var ikən nə şahə, nə xunxarə bax!

Baş götür bu əhli-dünyadan ayaq tutduqca qaç,
Nə qıza, nə oğula, nə dusta, nə yarə bax!

Vaqifa, göz yum, cahanın baxma xubü ziştinə,
Üz çevir ali-əbayə, Əhmədi-Muxtarə bax!

*
* *

Hər gedən gəlmiş, mənim ol qəmküsarım gəlməmiş,
Ey gözüm, qan ağla kim, çeşmi xumarım gəlməmiş.

Getmiş idi ixtiyarım biləsincə yarımın,
Çünki yarım gəlməmiş, həm ixtiyarım gəlməmiş.

Mən bu dərd ilə əgər ölsəm, məzarə qoymayın,
Üstümə ol tuti dilli şux nigarım gəlməmiş.

Həsrətindən zəfəranə dönsə ruyim, yox əcəb,
Qoymuş hicranda məni, bir gülüzarım gəlməmiş.

Deməsin, Vaqif, əcəl kim, gəlsə məndən can alır,
Kimdir ona can verən, fərmani-yarım gəlməmiş?

*
* *

Aydın olsun gözlərim kim, gəldi yarın kağızı,
Könlümü şad eylədi gözəl nigarın kağızı.

Oxudum, öpdüm, gözə sürtdüm, dedim: səd mərhəba!
Gözüm üstə var yerin, ey gülüzarın kağızı!

Səndən ayrı ol qədər qan ağladım kim, dəmbədəm
Yaşə batıb, islanıb səbrü qərarın kağızı.

Çox çəkirdim intizarın, gözlərim yolda idi,
Şükr-lillah gəldi ol çeşmi-xumarın kağızı.

Qeyri yarı, ey gözəl, qılma bədəl sən Vaqifə,
Yadigar saxla, bu olsun etibarın kağızı.

*
* *

Şəhabəddin bəyin iqbalü bəxti müstədam olsun,
Ani hifz eyləyən daim xudayi-layənam olsun.

Gülüstani-səfadə qönçeyi-ümmidi açılsın,
Vücudi dəhr bağında həmişə xoşxüram olsun.

Cahanın ümdə eyşü işrəti çün vəsli-dilbərdir,
Əlində bir səmənrüxsar zülfü sübhü şam olsun.

İgitlərdə gərəkdir yaxşı ad aləmdə söylənsin,
Həyatı baqidir ol kimsənin ki, nikinam olsun.

Bizə səndən hədiyyə, nuri-çeşmim, bir məhəbbətdir,
Sənə Vaqifdən amma çox dua ilə salam olsun!

*
* *

Yazıb bir namə göz yaşilə ol dildarə göndərdim,
Səriri-hüsnə, yəni şah olan sərdarə göndərdim.

Könül tiflinə dərs verdim kitabi-hüsnünü, billah,
Səri-kuyində xəlvət etməyə təkrarə göndərdim.

Nə hacət halimi yazmaq ki, qayət də pərişandır,
Onu şərh etməyə yarə dili-sədparə göndərdim.

Sirişki-laləgunun danəsin damanimə yıxdım,
Bunu bir töhfə bildim, gözləri xumarə göndərdim.
Behəmdülla ki, Vaqif həsrətindən öldü qurtuldu,
Uçurdum can quşun, ey gül, sizin gülzarə göndərdim.

*
* *

Çıxıb başmaq seyrinə, edib seyri-çəmən gəldim,
Ayaq üstdən Qazağa bir gedib, gördüm vətən, gəldim.

Qızıl gül açılan günlərdə gülzari-Qarabağa,
Sənin olsun, əzizim, böylə məlumun ki, mən gəldim.

Mən idim abi-yari bu gülüstanın əzəl gündən,
Yetirdim tazəcə güllər gənə mən tazədən gəldim.

Xəyalın mühlik azəri məni az qaldı öldürsün,
Qayıtdım rəhgüzari-qəbrdən, yırtdım kəfən, gəldim.

Ver ağca, al qarabaşı, gedəndə söylə, ey Vaqif,
Sənin üçün gətirdim bir büti-siminbədən, gəldim.

*
* *

Simi-ğəzənin zülfi-pərişan arasında,
Guya ki, bitib ağ gülü reyhan arasında.

Sübhün işığıdırmı və ya şöleyi-sinə,
Ol kim, ağarır çaki-giriban arasında.

Ey müğ, sənə döndüm, mənə bir qədr elə, barı,
Etmə məni bədnam müsəlman arasında.

Ya qismət edər Vaqifə hüsnün səmərin həq,
Yainki qoyar başını meydan arasında.

*
* *

Əzəldən biz də bir şəkkər ləbi sevdik sevənlər tək,
Olub risva ağızdan-ağıza düşdük süxənlər tək.

Nolurdu kim, olaydım qasidin qoynundakı kağız
Ki, mən də Qələyə bir yol gedəydim bu gedənlər tək.

Gül əndamlar səfayi-söhbətin yad eylərik hərdəm,
Batar əzamıza ta sübhədək tüklər tikənlər tək.

Kərəm qılmış, bizə ol lalərüx bir namə göndərmiş,
Açıb onu tamaşa eylərik bərgi-səmənlər tək.

Nə xoş nəqqaşımış bu naməni (yarəb), yazan katib,
Hünər izhar edib, surətdə möcüz göstərənlər tək.

Səfərdə yar yanından gələn kağızları bir-bir,
Öpər Vaqif, basar bağrına hərdəm gülbədənlər tək.

*

* *

Vətən xoşdur deyə, Vaqif, bizi çəkdin Salahlıya
Səlah bilməm nədir yanında yari-canfəza yoxdur.
Şəkərləblər olurlarmış əzəldən Sarıqamışda,
Gəlib şimdi sorağın sordum onlardan səda yoxdur.

MÜXƏMMƏSLƏR

Nə xoşdur baş qoymaq bir güləndamın qucağında,
Tamaşa eyləmək ol həlqə zülfə ağ buxağında,
Durub ondan, tutub nazik əlin gəzmək otağında,
Qucub-qucub oturmaq gah solunda, gah sağında,
Sinəsində sinə, boynunda qol, dodaq dodağında.

Üzündən, eyləyib küstahlıq, dəstari-zər açmaq,
Yenindən düymə, ondan sonra belindən kəmər açmaq,
Çəkib yaşmağın ağzından rəvan, ləlü gövhər açmaq,
Çıxarıb cümlə əsvabın, vücudun sərbəsər açmaq,
Həmin bir incisin qoymaq qara zülfün qırağında.

Uzun saçın qucaqlayıb, töküb qəddi-büləndindən,
Töküb misli-bənəfşə iyləmək hər bir kəməndindən
Yaxasın çak edib, köksün çıxarıb bağü bəndindən,
Əmib doyunca şirin ağ məmənin şəhdi-qəndindən,
Qoyub bir ləhzə baş, yatmaq giribanın bucağında.

Səmən cismə sarılmaq, eyləmək bir qədr rahətlər,
Aralıqda olub bir-birinə lütfü inayətlər,
Yuxudan tez durub sərf eyləyib dürlü zərafətlər,
Yuyub əl, oturubən dizbədiz etmək hekayətlər,
Demək bir-birinə başdan keçən halı fərağında.

Edib bir müxtəsər söhbət, xəbərdar olmamış əğyar,
Yenidən and içib, şərt eyləyib, əhdü, iman, iqrar,
Alıb bir bu üzündən, o üzündən buseyi-təkrar,
O zülfi-yasəməndən həsrət ilə ayrılıb naçar,
Gənə Vaqif kimi bir dəxi olmaq iştiyaqında.

*
* *

Gədə, mən qurban olum qaşları kaman bacına,
Belə bir şux baxan kirpiyi peykan bacına,
Məməsi misli-şəkər, gözləri ceyran bacına,
Dişi dür, ağzı sədəf, ləbləri mərcan bacına,
Məst damənkəşü xəndanü xuraman bacına.

Maşallah ki, əcəb hüsnü cəmal sahibidir,
Qəbqəbü zülfü zənəxdan, xətü xal sahibidir,
Özü bir afəti-can, qəmzəsi qal sahibidir,
Gün kimi neməti-xubluqda kamal sahibidir,
Bizi bir çaştə qonaq etsə, nə nöqsan bacına?

Görmüşəm gözlərini – nərgisi-məstanə kimi,
Gecə-gündüz gəzərəm çölləri divanə kimi,
Ələ düşsə, dönərəm başına pərvanə kimi,
Parə-parə ciyərim eyləmişəm şanə kimi,
İstərəm sarmaşam ol zülfü pərişan bacına.

İltimas et ki, ona bəsdir, a zalim, bu qədər,
Bir əzizəm, məni incitməsin, Allahı sevər,
Qorxuram ahə düşə; eyləsin, əlbəttə, həzər,
Bitəkəllüf sizə çox-çox gəlibən getsəm əgər,
Məni mən eyləmə kim, aşiqəm, oğlan, bacına.

Gedibən əqlü huşum, namusü arım kəsilib,
Olmuşam maili-mey rahi-güzarım kəsilib,
Xubların rövzeyi-kuyində mədarım kəsilib,
Vaqifəm, onun üçün səbrü qərarım kəsilib,
Olmuşam, ərz eləyim, valehü heyran bacına.

*
* *

Bilmənəm məndən neçün ol sevgili canan küsüb,
Üzümə baxmaz dəxi, bir gözləri məstan küsüb,
Ağladır qanlar mənə, rüxsarəsi xəndan küsüb,
Qara günlərdə qoyub məni, məhi-taban küsüb,
Könlümün şəhrin sərasər eyləyib viran, küsüb.

Bağrımı vermiş kəsər kirpiklərin əlmasına,
Ağlamaqdan gözlərim dönmüş iki qan tasına,
Gecə-gündüz düşmüşəm dərdü qəmin dəryasına,
Rəhm qılmaz, ah kim, öz aşiqi-şeydasına,
Dərdi öldürdü məni, bir eyləməz dərman, küsüb.

Eylə ki, görər məni, yaylıq çəkər rüxsarinə,
Bir zaman qoymaz tamaşa eyləyim didarinə,
Danışar qeyrilə, baxmaz mən qədimi-yarinə,
Nə demiş məndən rəqib ol xubların sərdarinə?
Gəlmişəm ərzə, nəhayət, eyləməz divan, küsüb.

Bu qədər kim, söylərəm, tutmaz mənə qulağını,
Yoluna üz qoymuşam, basmaz gözəl ayağını,
Neylərəm canımın olmaq dəxi sağ qalmağını,
Döndərib üzün, yığıbdır qaşını, qabağını,
Ey könül, gəl olalım bu dilbərə qurban, keüsüb.

Danışıb gülməz üzünə ol pərivəş Vaqifin,
Sındırıb könlün, yaxıb canın müşəvvəş Vaqifin
Ol səbəbdən canına düşmüş bir atəş Vaqifin,
Cürmü təqsiri nədir, yarəb bəlakeş Vavqifin,
Söylərəm munca, eşitməz dad, əlaman küsüb.

*
* *

Bərq vurub gün tək çıxar bir huripeykər hər sabah,
Şərm edər onun üzündən mahi-ənvər hər sabah,
Zülfi-şəbrəngi tökər qəddə bərabər hər sabah,
Müşkbudən aləmi eylər müəttər hər sabah,
Sübhi-sadiq tək açar sədrin müqərrər hər sabah.

Xabdən açar gözün ta nərgisi-fəttan kimi,
Əl çəkər, müjganın eylər tiri-xunəfşan kimi,
Tərh edər üz yanına geysuləri reyhan kimi,
Qəddinə yaşıl geyər ol qönçeyi-xəndan kimi,
Başa üstündən çalar dəstari-əhmər hər sabah.

Bir mina gərdən, səfid əndam, fərbeh sim-saq,
Lalə rux, mərmər sinə, nərmin bədən, şirin buxaq.
Tubi qamət, mahi-tələt, xoş əlamət, ay qabaq,
Oldu məsciddən haman dəm əhli-qiblə ittifaq,
Qaşıdır onun məgər mehrabü mənbər hər sabah.

Əylənər narın, danışar naz ilə, narin gülər,
Tərzi-göftarinə eylər tutilər təhsin, gülər,
Qaş gülər, həm göz gülər, ariz dəxi rəngin gülər,
Dünyada çoxdur gülən, amma bu çox şirin gülər,
Böylə də insan olur, ağzında şəkkər hər sabah.

Bilmişəm kuyin gözəl firdovsü gülşəndən onun,
Ta ölüncə oxların qoymam çıxa təndən onun,
Gəzdiyi yeri sevər gözüm elə gendən onun,
Vaqifəm, heç kimsə kəsməz zikrini məndən onun,
Eylərəm sidq ilə adın dildə əzbər hər sabah.

*
* *

Neylərəm, belə munun mən... iqbal içinə,
Handa üz tutdum isə, düşdüm elə qal içinə,
Gündə yüz gəz düşə aşüftəlik əhval içinə,
Qorxum oldur ki, sabah ağ düşə saqqal içinə,
Hər sənəm görsə deyə kim... çal içinə.

Etməyə bir sənəmin kim, səni heç könlü qəbul,
Sən ona istər isən eyləyəsən canını qul,
Canına rəhm eləməz, yanasan oda yüz yol,
Saqqalı ağ olanın qiymətidir bir qara pul,
Gərçi girsən bəzənib gündə yaşıl, al içinə.

Kim ki, birçəklərini sünbülə timsal salır,
Xubların başına qovğa gətirir, qal salır.
Dami-təsxirə pəriruləri filhal salır,
Abirudən kişini dünyada saqqal salır,
Salma saqqalını əndamə onun sal içinə.

Sahibi-saqqal əgər yüz ola sahir sözlü,
Yəni başdan-ayağa ləhcəsi şirin, duzlu,
Ram olub baxmaz ona hiç bir ahu gözlü,
Nola saqqala yavuq gəlməsə bir gül üzlü,
Kim qıyar ki, düşə gül yarpağı qanqal içinə.

Demə, Vaqif ki, flan kimsənə çox zirəkdir,
Ya flan şeir deyir, yazısı həm göyçəkdir,
Ya flan kəndxudanın simü zəri lək-ləkdir,
Xubların sevdicəyi sadəvü top birçəkdir,
... onlar xəttü şerü kəmalü mal içinə.

*
* *

Ey gül, sənə yoxdur bu nəzakətdə qərinə,
Kuyin çəməni tənə vurar xüldi-bərinə.
Sünbül onu görcək özünü saldı qəminə,
Pəh-pəh, nə əcəb, şükr xudanın kəraminə.
Olmaz belə qamət, belə gərdən, belə sinə.

Xoşdur gül üzərində tamaşası bu zülfün,
Hifzində, görüm, saxlaya mövlası bu zülfün,
Düşdü xütən əmlakına qovğası bu zülfün,
Ta düşdü mənim başimə sevdası bu zülfün,
Zəncirilə divanələri çəkdi səfinə.

Zülfün qoxusu, çox dilərəm, canimə gəlməz,
Rəhmi məgər əhvali-pərişanimə gəlməz,
Bir gecə qulaq asmağa əfğanimə gəlməz,
Bilməm nə olub, sevgili yar yanimə gəlməz,
Can çıxdı, xudaya, nə deyim mən bu gəlinə?

Bilməm, nə demiş dilbərə ədna genə məndən,
Kəsmiş nəzəri, ahü vaveyla, genə məndən,
Ün yetməz onun səminə əsla genə məndən,
Döndərdi üzün ol güli-rəna genə məndən,
Eyb olmaya söysəm belə iqbalın içinə.

İyman gətirib çün hərəm olmağına Vaqif,
Sürtər üzünü bu qapı torpağına Vaqif,
Gah zülfün öpər, gah düşər ayağına Vaqif,
Hərdəm baş əyər qaşlarının tağinə Vaqif,
Sənsən mənə həm qibləvü həm Məkkə, Mədinə.

*
* *

Sevdayi-saçın, keçsə yüz il, sərdən üzülməz,
Can riştəsi geysuyi-sitəmkərdən üzülməz,
Məddi-nəzərim qəddi-sənubərdən üzülməz,
Dil şovqi-tamaşayi-səmənbərdən üzülməz,
Xunin cigərim kirpiyi-xəncərdən üzülməz.

Rahində sənin dil nə qədər ki, düşə şərrə,
Tiğin ilə doğranə əgər bir neçə kərrə,
Torpağımı yellər dağıda bəhrlə bərrə,
Cümlə bədənim ruyi zəmində ola zərrə,
Könlüm o ruxi-mehrü münəvvərdən üzülməz.

Yüz bağі-İrəm gər ola, yüz rövzeyi-gülşən,
Yüz xüldi-bərin, mənzili-əlavü müzəyyən,
Heç vəchlə sizdən üzümü döndərə bilməm,
Əvvəlü axır bil eşiyindir mənə məskən,
Ölsəm də, ayağım mənim ol dərdən üzülməz.

Nöqsan ki, ucundan çəkəm, ey qaşı hilalım,
Eylə sanıram, artar o gün fəzlü kəmalım,
İstər mənə mehr eyləmə heç, al elə, zalım,
Sənsən gecə-gündüz həmişə fikrü xəyalım,
Dilimdə adın hər zaman əzbərdən üzülməz.

Sən də, gözüm, Allaha baxıb, zülmü az eylə,
Peyvəstə könül yıxsan əgər, bir də saz eylə.
Ahim tütünü gör necədir etiraz eylə,
Öz Vaqifini lütf edibən sərəfraz eylə,
Hərçənd ola şah gözü – çakərdən üzülməz.

*
* *

Dilbər, nə deyim, sən kimi canan ələ düşməz,
Zülfün kimi heç zülfi-pərişan ələ düşməz.
Ləlin kimi bir ləli-Bədəxşan ələ düşməz,
Bir yerdə belə hakimi-Loğman ələ düşməz,
Biçarələrin dərdinə dərman ələ düşməz.

Bir eylə nəzər ləşkəri-müjgan ələminə,
Gör necə keçib hökmü onun ruyi-zəminə.
Təbriz, Şəki, Gəncəvü, Kabil şəhərinə,
İran ilə Turan, Hələbü, Məkkə, Mədinə,
Bunlarda belə sən ciləyin can ələ düşməz.

Mən aşiq idim, şövqi onun var idi məndə,
Öz aşiqinin gərdənini saldı kəməndə,
Kişmir, Xəta, Misr, Buxaravü Xütəndə,
Movsul şəhəri, Çin ilə Maçinü Yəməndə,
Gərçi gəzələr Rum, Ərəbistan, ələ düşməz.

Əlqissə ki, yüz kafər ola, yüz də müsəlman
Tövrat ilə Incil, Zəbur, ayəti-Quran,
Tiflis, Irəvan, Şamü Cəbəl, cümlə Trabzan,
Dərbənd, Quba, Bakı, Şamaxilə Sifahan,
Yüz seyr oluna külli-Dağıstan ələ düşməz.

Nə mazi, müzaredə nəvəxanü xoşəlhan,
Nə Məğribü Məşriqdə əcayib belə insan,
Fihinnə vəmin heysü hüvə leysə kamakan,
Bilsə qədirin Vaqifin, eylər ona ehsan,
Əz ruzi-əzəl mən kimi ətşan ələ düşməz.

*
* *

Ah... bir sərxoş nigarın dağı öldürdü məni,
Günbəgündən hüsnünün rövnaqi öldürdü məni,
Ağ biləklərdə qızıl qolbağı öldürdü məni,
Eylədi şəhla gözün müştağı, öldürdü məni,
Hamıdan əla ki, qaşın tağı öldürdü məni.

Nə əcəb təsvir olur ağ əllərə əlvan həna,
Məxmuri gözlər piyalə, gərdəni misli mina,
Al sərəndazla qəsabə, üstə türfə ağ cuna,
Qol gümüş bazbəndli, beldə kəmər – üstü mina,
Məclis içrə bu nişanda saqi öldürdü məni.

Al yanaqların, sanasan ki, qızıl gül xərməni,
Tər zənəxdaninə baxdıqca cünun eylər məni,
Məst çeşminə əcayib rəng tutmuş sürməni,
Qurşayıb ol ağü nazik əllər ilə tirməni,
İki yandan ucların salmağı öldürdü məni.

Sallanıb yüz naz ilə hərdən çıxanda xanədən,
Hər tərəf baxsa, qırar həm dost, həm biganədən,
Əqlü huş ikrah olub getdi məni-divanədən,
Qara gözlər süzülüb sərməst olub peymanədən,
Ahu tək hərdəm dönüb baxmağı öldürdü məni.

Vaqifəm, qıldım bu şuxun hüsnünü fikrü xəyal,
Günbəgün incəlibən oldu tənim muyə misal,
Axırı verdi məni bərbadə bu qaşı hilal,
Qəbrimin daşına yazsın bu sözü əhli-kamal,
Dilbərin məndən uzaq olmağı öldürdü məni.

*
* *

Ah kim, bir yarın istiğnası öldürdü məni,
Nazilən sərxoş xumar baxması öldürdü məni,
Cilveyi-rəngi-rüxün həmrası öldürdü məni,
Ol siyah kirpiklərin əlması öldürdü məni,
Hamıdan artıq saçın sevdası öldürdü məni.

Mən ha əvvəldən deyildim böylə biidrakü huş,
Eyləyən kimdir, bilirsənmi, məni bu dərdə tuş,
Ol güli-narıncı məcərdir, o sərvi-səbzpuş,
Qaş ilə göz arasında badə verdim canı, xoş,
Bilmədim bu iki şuxun hansı öldürdü məni?

Haqq bilir, olsa əgər dünya sərasər düşmənim,
Mütləqa gərdi-təərrüz tuta bilməz, damənim,
Ancaq eşqin atəşidir yandıran canü tənim,
Ey müsəlmanlar, deyildir hiç kəs qanlım mənim,
Xublar şəhbazının sonası öldürdü məni.

Zülfünə qeyrilərin iman verərdim mən məgər,
Dəysə min şəmşir, qətrə qan verərdim mən məgər,
Öz xoşumla əqlimə nöqsan verərdim mən məgər,
Hər yetən cəllada asan can verərdim mən məgər,
Onun iki nərgisi-şəhlası öldürdü məni.

Köçdü, heyf oldu, gözəl, Vaqif dəxi düşməz ələ,
Bir siyah kirpik ucundan bağrımı dələ-dələ
Həşrədək hərgiz məzarımdan kəsilməz vəlvələ,
Qəbrimin daşinə yazın, oxuya hər kəs gülə,
Bilə kim, yarın iraq olması öldürdü məni.

*
* *

Aldı canım naz ilə ol gözləri şəhla pəri,
Ləbləri püstə, yanağı laleyi-həmra pəri,
Cismi gül, başdan ayağa qaməti rəna pəri,
Sərvdən yeyrək, sənubərdən dəxi bala pəri,
Yavru laçın gözlü, topğun sinəli sona pəri.

Gözləri məstan, sürahi tək çəkilmiş gərdəni,
Qara zülfü müşkü ənbər, ağ bədən gül xərməni.
Saçları reyhan qoxulu, qoynu cənnət gülşəni,
Ləbləri kövsər məkanı, ağzı şəkkər mədəni,
Sözü şirin, özü amma xosrovü əla pəri.

Al geyib əlvan ləçək örtər, gülabəfşan çıxar,
Sanasan, bürci-fələkdən bir mahi-taban çıxar,
Seyrinə aləm sərasər hər tərəf, hər yan çıxar,
Əql uçar başdan, ürək oynar, cəsəddən can çıxar,
Göz ucuyla hər kimə eylər nihan ima pəri!

Ey mənim mahım, sənə bu şəhr, bu ellər fəda!
Basdığın torpağa hərdəm, lalələr, güllər fəda!
Saçının hər muyinə yüz saçı sünbüllər fəda!
Ləhceyi-göftarına gülşəndə bülbüllər fəda!
Qaşının bir tağinə qurban iki dünya, pəri.

Vaqifəm, canım sənə hərdəm fədalər eylərəm,
Ah çəkib hicrində qarğu tək sədalər eylərəm,
Dərgahində kəlbinə çox ilticalər eylərəm,
Gecə-gündüz ömrünə xeyrü düalər eylərəm,
Saxlasın dəhrin bəlasından səni mövla, pəri!

*
* *

Ey səba, yara de kim, avarə gördüm Vaqifi,
Qəm əlindən bikəsü biçarə gördüm Vaqifi,
Bağrı olmuş sərbəsər sədparə gördüm Vaqifi,
Aqibət salmış özün odlarə, gördüm Vaqifi,
Gecə-gündüz müntəzir didarə gördüm Vaqifi.

Bir yanar atəş salıb pərvanə tək əzasinə,
Oxşayıbdır dəhrdə aşiqlərin risvasinə,
Nalə eylər gecə-gündüz, yalvarır mövlasinə,
Baş qoşub eylə sənin ol zülfünün sevdasinə,
Bir zaman basmaz ayaq bazarə, gördüm Vaqifi.

Qaməti-mövzun ilə bir sərvi-gülşənsən, gözəl,
Iki dünyanın səfavü zövqünə tənsən, gözəl!
Itməyə gözdən, könüldən ayrısan, gensən, gözəl!
Fikri, zikri, dediyi danışdığı sənsən, gözəl,
Mail olmaz hər yetən göftarə, gördüm Vaqifi.

Qaşlarından ayrı ol mehrabı görməz gözləri,
Eyləməz şəmsə nəzər, məhtabı görməz gözləri.
Arizin istər, güli-sirabı görməz gözləri.
Ağlar eylə gecə-gündüz, xabı görməz gözləri,
Yandırıbdır canını odlarə, gördüm Vaqifi.

Söylə kim, başın üçün, bir lütf qıl, ey gülüzar!
Sallanıb sərvi-rəvan tək bu yana eylə güzar,
Gecə-gündüz dərdü qəm etmiş məni candan bezar,
Görməyə didarını hərdəm çəkər çox intizar,
Gözlərin dikmiş baxar yollarə, gördüm Vaqifi.

*
* *

Kim ki, zövq istər, büti-şirindəhan sevmək gərək,
Ləli xəndan, ləhcəsi şəkkərfəşan sevmək gərək.
Tubaqədd, topğunsinə, tutizəban sevmək gərək,
Zülfü müşk, amma yanağı ərğəvan sevmək gərək,
Ahugərdən, gülbədən, nazikmiyan sevmək gərək.

Səngi-dil saqilə mina tək edib xizü nişəst,
Heyfdir peyvəstə etmək şişeyi-könlü şikəst,
Şəhrdən şəhrə gəzib hər yay çalıb çox pavü dəst,
Əhli-ürfan, nüktədan, şairsevən, aşiqpərəst,
Bir müvafiq məhliqayi-mehriban sevmək gərək.

Saidü saqi mülәhhəm, simi-rəna tək bəyaz,
Qübbeyi-bətin-bülluri mövci-dərya tək bəyaz,
Bəyzeyi-tər sinəsi lölöi-lala tək bəyaz,
Müşki çarqat, surəti mahi-müsəffa tək bəyaz,
Al sərəndazı sərində zərnişan sevmək gərək.

Gülnəfəs, bixarü xəs, məhbubi-növrəs, eyşbaz,
Xoşliqa, bürqigüşa əbrunüma, xatirnəvaz,
Aşinadil, dosta mail, nazü istiğnası az,
Qəddi nazik, cismi fərbeh, üzü gen, zülfü diraz,
Çeşmi şux, müjganı ox, qaşı kaman sevmək gərək.

Aşinalıq hər gülən gül üzdə sanmaqdır əbəs,
Hər nigahi-gərm üçün odlara yanmaqdır əbəs,
Halını bilmədiyin yara inanmaqdır əbəs,
Vaqifa, əvvəl sevib, sonra usanmaqdır əbəs,
Sevgili yarı sevən kəs, hər zaman sevmək gərək!

*
* *

Çün bizim şalvarımız əlavü həm əfzəl gərək,
Rəngi yaşıl, bir qədər qəddi dəxi ətvəl gərək,
Əbrişimi zülfi-müşkəfşanə müstəmsəl gərək,
Toxuyan amma onu bir ağü nazik əl gərək,
Lənbəran məhvəşlərindən bu işə feysəl gərək.

Ağ gərək, simin bədən şalvarbafin sinəsi,
Olmaya eşq əhlinə bir zərrə büğzü kinəsi,
Mehribanlıq etmək ola adəti-dirinəsi,
Müttəsil ovqat əlində şanəvü ayinəsi,
Sənəti – zülfə, buxağa cilvəvü seyğəl gərək.

Bir pərisima gərəkdir dilbəri-şalvarduz,
Yaşı ya on dörd, ya iyirmi ola, ya otuz,
Eyləyə hüsnü bilə aşiq gecəsin misli-ruz,
Filməsəl, xurşidi-pürənvarə nisbət diləfruz,
Pərtövü rüxsarəsi manəndeyi-məşəl gərək.

Hər kimin ki, işi yaxşı, özü bir nakəs ola,
İstər onun daima toxuduğu bərkəs ola,
Haşalillah ki, ona rəğbət edən bir kəs ola,
Yəni şalvar toxuyan bir dilbəri-novrəs ola,
Yoxsa ki, mütləq deyil, ustadi-müstəməl gərək.

Vaqifəm, ruzi-əzəldən aşiqi-sövdaməzac,
İstərəm onu ki, onun saçı ola bir qulac.
Eylərəm bir elə yarın başmağın başıma tac,
Ey Məhəmməd Hüseyn ağa, edə gör sən bir əlac,
Düşdü bu şalvar işi, bir müşkül işdir, həl gərək.

*
* *

Qış günü çünki dönər şol cənnətül-məvayə kürk,
Ol səbəbdən layiq olmuş firqeyi-mollayə kürk,
Görünür ədna əgərçi himməti-valayə kürk,
Eylə ki, püşak olur fəsli-şita əzayə kürk,
Tən edər yüz faxiri-məlbuseyi-dibayə kürk!

Kürk olan yerdə cahanın rəxti-əlvanı nədir?
Eşməkü zərdabə, bəkrəs çuxa, baranı nədir?
Pəri-qunun döşəyi, yastığı, yorğanı nədir?
Gərmü nərm adamların qucağı, ya yanı nədir?
Rövzeyi-rizvanda bənzər hülleyi-hurayə kürk!

Gün bu gündən belə istər hiç təfvir etməsin,
Badü bərfin istəsə təbdilü təğyir etməsin,
Yazadək kimsə mənə otaq təmir etməsin,
Sovuğun hər nə əlindən gəlsə, təqsir etməsin,
Oldu bir cövşən xədəngi-şiddəti-sərmayə kürk.

Pusitini-bərrə ki, büzğalə vəxti filməsəl,
Eydi növruzi əyan etməkdədir bürci-Həməl,
Dəxi sən lazım deyilsən, ey bahari-xoş əməl,
İstəməm şimdən geri xahi gəlmə, xahi gəl,
Artırıbdır yəni asayiş qədi-balayə kürk.

Vaqifa, çox lütf qılmış həzrəti-sübhan sənə,
Kürk irsal eyləmiş ol sahibi-Şirvan sənə.
Xaneyi-ehsanı abadan ki, verdi can sənə,
Tutma kəm, kim çox kərəmdir həm əzimü şan sənə,
Fəxr qıl kim, padişahlardan gəlir paşayə kürk.

*
* *

Dəhrdə oldu mənə dildarü dilbər bir tüfəng,
Xoş qədi ayineyi-simü səmənbər bir tüfəng.
Çəkdi dudi-ahimi ta çərxi-çənbər bir tüfəng,
Canıma atəş salıb yaxdı sərasər bir tüfəng,
Yanə-yanə qaldım, olmadı müyəssər bir tüfəng.

Qıvrılır könlüm tüfəngdən dəm vuranda, mar tək,
Od çıxar ağzımdan ol çaxmaği-atəşbar tək,
Gülleyi-əşki atar çeşmim şərarı nar tək,
Müşki barut ətrilə həm türreyi-tərrar tək,
Etmədi dimağimi mütləq müəttər bir tüfəng.

Bu Qarabağ içrə çox çıxdım tələb meydanına,
Müşkül oldu çünki yol bulmaq onun imkanına,
Eylədim bu müşkülü izhar Şirvan xanına,
Göstərib lütfü kərəm mən bəndeyi-fərmanına,
Etdi vədə ol şəhinşahi-dilavər bir tüfəng.

Bavər etdim vədəyə, gəldim ki, mən ol həm gələ,
Gəlmədi, amma gözüm yollarda qalıbdır hələ.
Nalişimdən hər zaman düşdü zəmanə zəlzələ,
Derlər ol bəylərbəyi həm axtarır düşməz ələ,
Qəhdə çıxmışdır məgər, Allahü əkbər, bir tüfəng?

Hər kim istər kim, vücudi mərəkə ara gərək,
Kəndi zatından silahü əsləhə əla gərək,
Güllәsilə xuni-əda tökməyə sevda gərək,
Gər tüfəng olsa bizə, mümtazü bihəmta gərək,
Vaqifa, yoxsa deyil, məqbulumuz hər bir tüfəng.

*
* *

Ey məni eyləyən aləmdə pərişan, saqqal,
Səni yox eyləsin ol qadiri-sübhan, saqqal.
Görəyim kim, olasan xak ilə yeksan; saqqal,
Ki, edibsən evimi sən belə viran, saqqal,
Dəydi səndən mənə yüz illətü nöqsan, saqqal.

Var idi bundan əvvəl məndə ki, ta vəchi-Həsən,
Bir binaguşi-zənəxdani-səmən, sadə zəğən,
Həmdəm idi mənə hər ləl-ləbü qönçə dəhən,
Tüf sənin üzünə kim, xublar içində məni sən,
Bir kəs idim, elədin nakəsü nadan, saqqal.

Bəs ki, bədşəklsənü başdan ayağa murdar,
Dəmbədəm səndən olur buyi-nəcasət izhar,
Necə etsin sənə rəğbət sənəmi-gülrüxsar,
Abirudan məni sən saldın elə, ey idbar,
Nagahan taki olub üzdə nümayan, saqqal.

Sən deyilsən belə bir şey ki, çıxasan üzə sən,
İstər hər bir telinə dürrü cəvahir düzəsən,
Yardən meylini bilmərrə gərəkdir üzəsən,
Girəməzsən daxı bir çəngə samanca gözə sən,
Filməsəl, gər olasan sünbülü reyhan, saqqal.

Qaradır, belədi, Vaqif, gələ gör kim, ağara,
Adəmi döndərəcək ağzı ağarmış zağara,
Bu sifətdə gələ gör kim, gedə toya, mağara.
Novcəvanlar edə söhbət, çala kusü nağara,
Edə aləmdə səni didəsi giryan, saqqal.

*
* *

Tuba boylum, qamətindi sərvü-ərərdən gözəl,
Gül üzün yanında zülfün sünbüli-tərdən gözəl,
Dişlərin dür, ləblərin yaquti-əhmərdən gözəl,
Hər sözün bir kəlməsi yüz qəndü şəkkərdən gözəl,
Müxtəsər şəhdi-dəhanın abi-kövsərdən gözəl.

Şanə kim, zülfü bölür, zahir olur göyçək qabaq,
Bərq vurub oynar bulutlardan çıxan gün tək qabaq.
. . . .
. . . .
Vəsməli qaşlar çatılmış taqi-minbərdən gözəl.

Ala gözlər nərgisi-məstanə tək şəhlalənir,
Elə ki, süzgünlənir, yüz mərtəbə zibalənir,
Görsə bu şux xəttini, billah mələk şeydalənir.
Şol siyah kirpiklərin qan tökməyə sevdalənir,
Zərnişan peykandan artıq, dəşnə xəncərdən gözəl.

Şöleyi-şəmsi-cəmalından münəvvərdir didəm,
Bəndivanın olmuşam, haşa, yanından mən gedəm,
Tutiyadır gözlərə – hər torpağa bassan qədəm,
Bir əcayib bu gəlir saçından, ey gül, dəmbədəm,
Məst edir dimağımı reyhanü-ənbərdən gözəl.

Vaqifəm, bir aşiqi-kamil – yox əsla kəmliyim,
Hər zaman yarin xəyalilə olur xürrəmliyim,
Hiç tutmaz eşqdə nadan ilə həmdəmliyim,
Bəlkə, zahid, səndən artıqdır mənim adəmliyim,
Sevdiyimdir huridən əla, mələklərdən gözəl.

*
* *

Ey pərisima, sənin didarının müştaqiyəm,
Zülfü ənbər buylu, gül rüxsarının müştaqiyəm,
Gərdənində asılan şahmarının müştaqiyəm,
Şux qəmzə, nərgisi-xumarının müştaqiyəm,
Şol sənubər qəddü xoşrəftarının müştaqiyəm.

Qaşların tağın qoyub, qeyri hilalə baxmaram,
Arizindən göz kəsib, ol vərdi-alə baxmaram,
Xeyli heyranam sənə, özgə cəmalə baxmaram,
Tutinin ağzındakı şəkkər məqalə baxmaram,
Mən sənin şirin-şirin göftarının müştaqiyəm.

Hər yetən naməhrəmi özünə məhrəm eyləmə,
Yar, mənə qan ağladıb, əğyarı xürrəm eyləmə,
Özünü söz bilməyən nafəhmə həmdəm eyləmə,
Zülm qıl, canımdan ol azarını kəm eyləmə,
Şadiman eylər məni, azarının müştaqiyəm.

Olmasa bir ləhzə gər qəddin nəzərgahım mənim,
Asimani-niligunu titrədər ahım mənim,
Mən sənin bir çakərin, sənsən gözəl şahım mənim,
Könlümü zülmatə salmış hicrin, ey mahım mənim.
Gəl ki, şimdi ruyi-pürənvarının müştaqiyəm.

Vaqifi öldürdü ol məhrulərin pərvizəsi,
Bağrıma müjganının sancıldı tirü nizəsi,
Zəxmi-sinəmdən töküldü üstüxanım rizəsi,
Ey Qarabağın yeni açmış güli-pakizəsi,
Xəstəyəm, qoynundakı ol narının müştaqiyəm!

*
* *

Bir gözəl qamətli yari-laləƣngi sevmişəm,
Yarə istiğnası şirin şuxü şəngi sevmişəm,
Qaşı yay, kirpikləri türfə xədəngi sevmişəm,
Ox atıb qanlar tökən türkanə cəngi sevmişəm,
Halə rəhmi gəlməyən bir bağrısəngi sevmişəm.

Naz ilə sərxoş gedəndə ol gözəllər sərvəri,
İki yandan mövc edir zərrin kəlağey ucləri,
Bir mələkdir, sanasan, uçmağa açmış şəhpəri,
Rövzeyi-kuyi Mədinə, qaşı Kəbə minbəri,
Arizi üzrə Həcər tərhində bəngi sevmişəm.

Bad əsib üzdən niqabı açılanda gah-gah,
Şöləsindən gün olur göydə xəcil, şərməndə mah,
Gərdəni, qəddi tamam göyçək, rüxü süni-ilah,
Sərbəsər əndamı ağ, qaşı, gözü, saçı siyah,
Al hənadan laləҏng gülgunə çəngi sevmişəm.

Hər zaman kim, ol sənəm gedir qabağımdan mənim,
Başadək bir od düşər, yanar ayağımdan mənim,
Göy dəyir bir-birinə ahi-fəğanımdan mənim,
Kəsmə mina qülqülün, saqi, qulağımdan mənim,
Xəndeyi-cananə bənzər mən bu həngi sevmişəm.

Vaqifəm, hərdəm dilimdə əzbərim dost adıdır,
Qəddi xoş, rəftarı könlüm bağının şümşadıdır.
Gözlərindən ələman kim, canımın cəlladıdır.
Mən sevən dilbər Məhəmmədin gözəl övladıdır,
Deməyin, Sənan kimi azıb firəngi sevmişəm.

*
* *

Mən cahan mülkündə, mütləq, doğru halət görmədim,
Hər nə gördüm, əyri gördüm, özgə babət görmədim.
Aşinalar ixtilatında sədaqət görmədim,
Biətü iqrarü imanü dəyanət görmədim,
Bivəfadan lacərəm təhsili-hacət görmədim.

Xah sultan, xah dərvişü gəda bilittifaq,
Özlərin qılmış giriftari-qəmü dərdü fəraq,
Cifeyi-dünyayədir hər ehtiyacü iştiyaq,
Munca kim, etdim tamaşa, sözlərə asdım qulaq,
Kizbü böhtandan səvayı bir hekayət görmədim.

Hər sədavü səs ki, dünyaya dolub əksər əqəl,
Cümlə məkrü alü fənnü fitnədir, cəngü cədəl,
Dirhəmü dinar üçündür hər şeyə yapışsa əl,
Müqtədilərdə itaət, müqtədalərdə əməl,
Bəndələrdə simü bəylərdə ədalət görmədim.

Xəlqi-aləm bir əcəb düstur tutmuş hər zaman,
Hansı qəmli könlü kim, sən edər olsan şadiman,
O sənə, əlbəttə ki, bədguluq eylər, bigüman,
Hər kəsə hər kəs ki, etsə yaxşılıq, olur yaman,
Bulmadım bir dost ki, ondan bir ədavət görmədim.

Alimü cahil, müridü mürşidü şagirdü pir,
Nəfsi-əmmarə əlində sərbəsər olmuş əsir,
Həqqi batil eyləmişlər, işlənir cürmi-kəbir,
Şeyxlər şəyyad, abidlər abusən qəmtərir,
Hiç kəsdə həqqə layiq bir ibadət görmədim.

Hər kişi hər şey ki, sevdi, onu behtər istədi,
Kimi təxti, kimi taci, kimi əfsər istədi.
Padşahlar dəmbədəm təsxiri-kişvər istədi,
Eşqə həm çox kimsə düşdü vəsli – dilbər istədi,
Heç birində aqibət, bir zövqü rahət görmədim.

Mən özüm çox kuzəkarı kimyagər eylədim,
Sikkələndirdim qübari-tirəni zər eylədim,
Qara daşı döndərib yaquti-əhmər eylədim,
Daneyi xərmöhrəni dürrə bərabər eylədim,
Qədrü qiymət istəyib, qeyr əz xəsarət görmədim.

Eyləyən viranə Cəmşidi-Cəmin eyvanını,
Yola salmış, bil ki, bəzmi-işrətin çəndanını,
Kim qalıbdır ki, onun qəm tökməyibdir qanını,
Dönə-dönə imtahan etdim fələk dövranını,
Onda mən bərəkslikdən özgə adət görmədim.

Gün kimi bir şəxsə gündə xeyr versən səd həzar,
Zərrəcə etməz ədayi-şükri-nemət aşikar,
Qalmayıbdır qeyrəti şərmü həya, namusü ar,
Dedilər ki, etibarü etiqad aləmdə var,
Ondan ötrü mən də çox gəzdim, nəhayət, görmədim.

Müxtəsər kim, belə dünyadən gərək etmək həzər,
Ondan ötrü kim, deyildir öz yerində xeyrü şər,
Alilər xaki-məzəllətdə, dənilər mötəbər,
Sahibi-zərdə kərəm yoxdur, kərəm əhlində zər,
İşlənən işlərdə ehkamü ləyaqət görmədim.

Dövlətü iqbalü malın axırın gördüm tamam,
Həşmətü cahü cəlalın axırın gördüm tamam,
Zülfü ruyü xəttü xalın axırın gördüm tamam,
Həmdəmi-sahibcəmalın axırın gördüm tamam,
Başədək bir hüsnü-surət, qəddü qamət görmədim.

Ya imam-əl-insü vəlcinnü şahənşahi-ümur,
Getdi din əldən, bu gündən böylə sən eylə zühur,
Qoyma kim, şeytani-məlun eyləyə imanə zur,
Şöleyi-hüsnünlə bəxş et tazədən dünyayə nur
Kim, şəriət məşəlində istiqamət görmədim.

Baş ağardı, ruzigarım oldu gün-gündən siyah,
Etmədim, səd heyf kim, bir mahi rüxsarə nigah,
Qədr bilməz həmdəm ilə eylədim ömrü təbah,
Vaqifə, ya rəbbəna, öz lütfünü eylə pənah,
Səndən özgə kimsədə lütfü inayət görmədim.

*
* *

Sənin, ey şux məlaikzada, qurbanın olum,
Gəlmişəm dərgahına mən dada, qurbanın olum,
Nə olur, bir yetsən fəryada, qurbanın olum,
Məni gözdən salıb uyma yada, qurbanın olum,
Belə iş yaxşı deyil, heç ada, qurbanın olum!

Düşmüşəm dərdinə, çox möhnətü qayğu çəkirəm,
Deyə bilməm sənə, amma elə gizlu çəkirəm,
Neyləyim, çox görürəm zülmünü, qorxu çəkirəm,
Dolanıb mən qapına, busəyə arzu çəkirəm,
Sən özün bir yetəsən fəryada, qurbanın olum!

Ləblərin ləli-Yəmən, qönçeyi-tərdir dəhənin,
Tazə gül xərmənidir başdan-ayağa bədənin,
Lal edər tutiləri ləhceyi-şirin süxənin,
Gülşənin rövnəqisən, zinətü bağü çəmənin,
Boyun oxşar sənin ol şümşada, qurbanın olum!

Xəstənəm, çox diləram, yanıma bir dəm gələsən,
Çəkibən xəncəri, bağrım başını bir dələsən,
Baxıban bəndə çəkən cövrü cəfanı biləsən,
Bəlkə, bir rəhmə gəlib dərdimə çarə qıləsən,
Getməyə ah ilə ömrüm bada, qurbanın olum!

*
* *

Ey mahi-şərəf, mehrü vəfalər gətiribsən,
Çox lütfü kərəm, cudü ətalər gətiribsən,
Xurşid kimi nurü ziyalar gətiribsən,
Bu şəhrə ki, təşrifi-bəqalər gətiribsən,
Sən xoş gəlibsən və səfalər gətiribsən.

Ey zati-şərifində olan cilveyi-təhsin,
Hicrin bizi etmişdi belə xəstəvü qəmgin,
Nə dərdinə həd var idi, nə cövrünə təxmin.
Biz müntəziri-rahin idik, gözümüz aydın,
Xaki-qədəmində tutiyalər gətiribsən!

Ey sahibi-təzim, sərü can sənə peşkəş!
Dürdaneyi-çeşmi-gövhərəfşan sənə peşkəş!
Bu təxtgəhi-sineyi-suzan sənə peşkəş!
Məcmueyi-mülki-dili-nalan sənə peşkəş!
Xoş mədilətü üqdəgüşalər gətiribsən!

Ey nüsxeyi-fərrux, rəqəmi-münşii-qüdrət,
Əbruyi-lətifin xəti-mənşuri-səadət,
Sərlövhi-rüxün məsdəri-dibaçeyi-fitrət,
Məzmuni-vücudun, bəli, imdadi-inayət,
Müxlislərə ehsanü səxalər gətiribsən!

Ey cani-müəlla, məhəli-sərvəri-Vaqif,
Fəğfurü Fridunu Cəmü qeysəri-Vaqif.
Əflaki-səadətdə səid, əkbəri-Vaqif,
Didarinə müştaq idi çeşmi-təri-Vaqif,
Əlminnətülillah ki, cilalər gətiribsən.

*
* *

Əla ey təxtigahi-mədələt sultanı, xoş gəldin!
Xəyalım şəhrinin sərdari-zül-ehsanı, xoş gəldin!
Səvadi-Misir xalın Yusifi-Kənanı, xoş gəldin!
Gözüm, könlüm, əzizim, qəlbimin xaqanı, xoş gəldin!
Münəvvər eylədin bu dideyi-giryanı, xoş gəldin!

Səni badi-səbamı, eylədi agah halımdan?
Eşitdin yoxsa bir səs naleyi-bietidalımdan?
Nə müddətdir xəyalın çıxmamışdır xud xəyalımdan,
Fəğanım guşinə yetdi, xəbər verdi məlalımdan,
Kim ərz etdi, gətirdin dərdimə dərmanı, xoş gəldin?

Şəha, lütfün füzun olsun ki, əltafi-ziyad etdin,
Bu gün müştaqi-didarın olanı bərmürad etdin,
Əzəldən ha unutmuşdun, nə yaxşı sonra yad etdin,
Qədəm basdın səadətlə, bizi əlhəqq şad etdin.
Şərəfli bürci-iqbalın məhi-tabanı, xoş gəldin!

Ləbi-abi-həyatın Vaqifə canpərvər istərdim,
Skəndərdən də yüz qatla zülalın behtər istərdim,
Nə zövqi-cənnətül-məva, nə abi-kövsər istərdim,
Məqalından mükərrər tutilər tək şəkkər istərdim,
Gözüm üstə qədəm basdın, məlahət kanı, xoş gəldin!

*
* *

Mərhəba, sən bizə, ey türfə cavan, xoş gəldin!
Payinə peşkəş ola baş ilə can, xoş gəldin!
Bas gözüm üstə qədəm, sərvi-rəvan, xoş gəldin!
Sənə müştaqdı dil, qönçədəhan, xoş gəldin!
Gəl-gəl, ey qumri səda, tutizəban, xoş gəldin!

Həqdən istərdim əya yarü vəfadar səni,
Xoş yetirdi mənə ol qadirü qəffar səni,
Qoymanam getməyə kim, ta nəfəsim var, səni,
Görmədi yolda, nə yaxşı, rəqib, əğyar səni,
Belə bivaxtəvü pünhanü nihan, xoş gəldin!

Surətin kilki qəzanın xəti-mənquşəsidir,
Ömrü cavid qılan ləli-ləbin tuşəsidir,
Zülfünün badi-səba aşiqi-mədhuşəsidir,
Bəndə xanə sənin öz mətbəxinin guşəsidir,
Əfvi-təqsir buyur şahi-cahan, xoş gəldin!

Nə zaman ki, deyəsən ey güli-xəndan, gedərəm,
Bil ki, mən həm düşübən dalına giryan gedərəm,
Yəni zülfün kimi çox halı pərişan gedərəm,
Öz ayağınla gəlibsən, sənə qurban, gedərəm,
Ey qara kirpiyi ox, qaşı kaman, xoş gəldin!

Çün gəlibsən, kərəm et, sən dəxi bizdən getmə!
Görməsəm gər səni bir dəm, ölərəm mən, getmə!
Dolanım başına, Allahı sevərsən, getmə!
Gedər olsan yenə gəl, bizdən elə gen getmə!
Qoyma gəl Vaqifi çox da nigəran, xoş gəldin!

*
* *

Ol mahi-münəvvər ki, səhərdən gedəcəkdir,
Şəmi rüxi-pürnuri nəzərdən gedəcəkdir,
Xaki-qədəmi dideyi-tərdən gedəcəkdir,
Ey heyf səadət ki, bu yerdən gedəcəkdir,
Təşrifi onun yəni şəhərdən gedəcəkdir.

Məndə nəzəri var idi bu türfə cəvanın,
Didarinə çox müştaq idim mən dəxi anın,
Sinəm hədəfiydi müjeyi-xunfəşanın,
Qan ağla, gözüm kim, sabah ol qaşı kamanın,
Peykanı çıxıb zəxmi-ciyərdən gedəcəkdir.

Oldur mənim arami-dilim, yarü nigarım,
Onsuz ola bilməz fərəhim, səbrü qərarım,
Türfə sənəmü sərvi-qədim, lalə üzarım,
Nola gələ bir də mənim ol şahsüvarım,
Hala ki, səlamət bu səfərdən gedəcəkdir.

Saqi, nə durubsan, sölə, dövran yola düşsün,
Çalsın dəfü ney, naləvü əfğan yola düşsün.
Olsun bu vilayət hamı viran, yola düşsün,
Bu gecə gərəkdir irəli can yola düşsün,
Fərda ki, sürahi qədü gərdən gedəcəkdir.

Yarın sənə iqrari gər iqrar isə, Vaqif,
Hər dərdi dilindən ki, xəbərdar isə, Vaqif,
Tərk eyləmə, hərçənd sitəmkar isə, Vaqif,
Çək başına, bir fikrin əgər var isə, Vaqif,
Ol sərvi-qədin sayəsi sərdən gedəcəkdir!

*
* *

Dərdin öldürdü məni, ey novcəvanım, gələ gör,
Həsrətindən oda yandı din, imanım, gələ gör,
Yoluna baxa-baxa üzüldü canım, gələ gör,
Ey gülüm, ey nərgisim, sərvi-rəvanım, gələ gör,
Ey dodağı şəkkərim, şirin dəhanım, gələ gör!

Səndən ayrı kəsilib səbrü qərarım gecələr,
Yuxu gəlməz gözümə, artır azarım gecələr,
Asimanə dayanır naləvü zarım gecələr,
Sübhəcən qan ağlaram, ey gülüzarım, gecələr,
Dərdin öldürdü məni, ey novcəvanım, gələ gör!

Müştaqam qamətinə, gərdəninə, qollarına,
Qaşına, qabağına, ağ üzünə, xallarına,
Zülfünə, buxağına, yanağına, əllərinə,
Ey gözəllər sərvəri, qurban olum yollarına,
Həsrətinlə oda yandı din-imanım, gələ gör!

Mən səni görməkdən ötrü bari bir gəz, ey sənəm,
Canımın hövlündən, aya, neyləyim heç bilmənəm,
Dərdim artıb az qalıbdır ki, o Isayə dönəm,
İstərəm gündə kəlisa qapısında əylənəm,
Ey gülüm, ey nərgisim, sərvi-rəvanım, gələ gör!

Könlümü tutmuş sərasər dərdü möhnətlər mənim,
Hər işim Məcnun kimi olmuş hekayətlər mənim,
Ara yerdə başıma qopmuş qiyamətlər mənim,
Könlümün gülzarına dəymiş çox afətlər mənim,
Yoluna baxa-baxa üzüldü canım, gələ gör!

Vaqifə hicrin sənin çox zülmü bidad eylədi,
Olmadı dərmanı bunca dadü fəryad eylədi,
Bu qəziyə cümleyi-düşmənləri şad eylədi,
Aqibət eşqin məni, ey şux, Fərhad eylədi,
Ey dodağı şəkkərim, şirin dəhanım, gələ gör!

*
* *

Ey qaşı kaman, kirpiyi peykan, qaraçarqat!
Olsun belə canım sənə qurban, qaraçarqat!
Sənsən nə gözəl gözləri məstan qaraçarqat!
Dərdindən olubdur ciyərim qan, qaraçarqat!
Dönüm başına zülfü pərişan, qaraçarqat!

Məclisdə sənəmlər başıdır, şahi-hümayun,
Gərdən çəkibən oturu mina kimi movzun,
Nimtənəsi nilufəri, pirahəni gülgun,
Buxağı, zənəxdanı, qabağı dolu altun,
Qılmış özünü cümlə zərəfşan qaraçarqat.

Gör necə gülab ilə qılıb zülfünü nürnəm,
Durub dönəsən başına şanə kimi hər dəm,
Didarı mübarək, qaşıdır qibleyi-aləm,
Dünyada axır, mən dəxi çox görmüşəm adəm,
Bir türfə mələkdir, deyil insan qaraçarqat.

Cəm etsən əgər yanına xubani-cahanı,
Bir zərrəcə sevməm dəxi qeyrini, səvanı,
Sən saxla pənahında, xudaya, bu cavanı,
Yolunda payəndaz edərəm baş ilə canı,
Olsaydı bizə bir gecə mehman qaraçarqat.

Şahbaz oturub, sayə salıb əncümən üstə,
Salmış iki yandan ləçəyi gül bədən üstə.
Bir lalədir ol san açılıbdır çəmən üstə,
Qönçə kimi yaşmağı çəkibdir dəhən üstə,
Vaqifdən edir üzünü pünhan qaraçarqat.

*
* *

Valinin çeşmi-çırağı, vəh nə türfə can imiş,
Külli-Gürcüstanın üstə sayeyi-sübhan imiş,
Düşməni pamal edən sərdari-valaşan imiş,
Aləmin sərdəftəriymiş, adı Eulon xan imiş,
Saxlasın Allah pənahında, əcəb oğlan imiş.

Heç yoxdur nisbəti, özgə diyarın xanına,
Bir cavandır kim, yaraşır padşahlıq şanına.
Dəyməsin afət yeli, yarəb, güli-xəndanına,
Sərbəsər aləm gərəkdir baş əyə fərmanına,
Taqi-əbruyi-lətifi qibleyi-iman imiş.

Xoş tamaşa eylədim, gördüm tamam ətvarını,
Çox bəyəndim özünü, həm ləhceyi-göftarını,
Maşaallah, zahir etmiş ululuq asarını,
Belə sandım kim, mələkdir əvvəla didarını,
Xeyli çağdan sonra bildim kim, gözəl insan imiş.

Sayır oğlundan xanın gər olmadıq biz ruşinas,
Manei yox, onları həm eylədik bundan qiyas,
Bu ocaq böylə ocaqdır, eyləmiş nur iqtibas,
Vaqifa, sən qıl xudayə hər zaman şükrü sipas,
Valinin ocağı böylə gün kimi taban imiş.

*
* *

Vəh, bu bağın nə əcəb sərvi dilaraları var
Hər tərəf tazə açılmış güli-rənaları var,
Qönçeyi-nərgisi-tər laleyi-həmraları var,
Yəni Tiflisin əcəb dilbəri-zibaları var,
Ey könül, seyr elə kim, türfə tamaşaları var.

Mərhəba, Tiflis imiş cənnəti dünya yerinin,
Yığılıbdır ona cəmiyyəti huri pərinin,
Mən bu şəhrin nə deyim vəsfini dilbərlərinin,
Filməsəl, şəklü şəmayildə, bəli, hər birinin
Məhi-tabanə bərabər sərü simaları var.

Ol qədərdir büti-nazikbədənü incəmiyan,
Eyləmək olmaz onun sanını məlumi əyan,
Hər biri nazü nəzakət ilə min afəti-can,
Cümlə bir cilvədə, bir şivədə, xoş sərvi-rəvan,
Məst tavus kimi gərdəni – minaları var.

Üzləri pərtövi-mehri-cahanara kimidir,
Səfheyi-sinələri simi-müsəffa kimidir,
Ləzzəti-ləhcələri nitqi-məsiha kimidir,
Əlləri möcüzeyi-həzrəti-Musa kimidir,
Dilrübalıqda əcayib yədi-beyzaları var.

Ala gözlər süzülüb nərgisi-sirabə dönüb,
Ağ qabaqda xəmi-əbruləri mehrabə dönüb,
Qönçə tək ləblərinin rəngi meyi-nabə dönüb,
Tökülüb gərdənə tellər ucu qüllabə dönüb,
Sona cıqqası kimi zülfi-mütərraları var.

Nə qədər varisə buxaqü zənəxdanü yanaq,
Tazə gül yarpağı tək qırmızıdır nazikü ağ,
Bir-birindən götürüb şöləsini misli-çirağ,
Görməyib kimsə belə qaşü gözü dişü dodaq,
Özgə babət sifətü surətü əzaları var.

Baği-rizvanda əgər huriyü qılman çoxdur,
Bu cavanlar kimi məqbulu müzəyyən yoxdur,
Nəsl-bər-nəsl gözəllik bulara buyruqdur,
Mən görənlər ki, mələkdən, pəridən artıqdur
Hələ derlər ki, bunlardan dəxi əlaları var.

Kəsrəti-hüsn ki, xoş mərtəbədir insanə,
Bəxş edibdir onu həqq dilbəri-Gürcüstanə,
Yox, sual etmək əgər məsləhəti-yezdanə,
Nola, yarəb, səbəbi, baisi bu ehsanə,
Belə surətlərin, əlbəttə ki, mənaları var.

Qalmışam valehü matü mütəhəyyir, dili lal,
Ey xudavəndi-cahan, gizli deyildir sənə hal,
Bu necə nuri-liqadır, bu necə zibü-cəmal
Ki, veribsən bu qədər bunlara bi nəqsü zaval,
Necə kim, var cahan, hüsni-mühəyyaları var.

Bədəni-pakı çəkib abi-rəvan tək sulara,
Ağarıb tazəvü tər cümlə dönübdür qulara,
Abi-Kür nisbət edib boylarını qarğulara,
Neçə şeydən belə zahir ki, xudanın bulara
Nəzəri-mərhəməti, lütfi-hüveydarları var.

Biri həmmam ki, qüdrətdən olub bəzlü bərat,
Biri Kür suyi ki, hər cürəsidir abi-həyat,
Biri bu xubluğu göyçəkligü pakizə sifat,
Biri odur ki, nəcib, əsldə alidərəcat,
Aləmin sərvəri vali kimi ağaları var!

Yeddi həmmam, nə həmmam ki, sərmənzili-hur,
Həşt cənnət kimi hər guşəsi bir mətləi-nur,
Bir əcəb abi-rəvan gərm qılıb onda zühur,
Şükr təqdirinə, ey qadirü qəyyumu qəfur,
Lütfünün bəndələrə neməti-üzmaları var.

Mənbəi-cudü kərəmdən açılır nəhri xoşab,
Basəfa hövza dəmadəm tökülür misli-gülab,

Girsə bir kərrə ona mən kimi bir xanəxərab,
Çıxmaz ondan dəxi bir canibə, manəndi-hübab,
Getsə də badə nə ki, mənzilü məvaları var.

Gərçi, ey Xizr, bulubsan şərəfi-feyzi-əzəl,
Verməyibdir könül asayişi amma sənə əl,
İstəsən ömri-dübarə, görəsən türfə gözəl,
Bircə təşrif buyur Tiflisin həmmamına gəl,
Gör necə rahəti-canbəxşi-tənasaları var.

Bu ocaq böylə ocaqdır ki, işıq ayə salır,
Gün kimi şöləsini cümleyi-dünyayə salır,
Tez tutar xainü bədxahları vayə salır,
Hər kimin başına kim, mərhəmətü sayə salır,
Bilsin onlar ki, tamam din ilə dünyaları var.

Vaqifa, səndə ki, yoxdur, bilirəm, zöhdü riya,
Şərti-ixlas gərəkdir edəsən şimdi əda,
Elə bu valiyə, oğlanlarına xeyrü dua!
Saxlasın bunları öz hifzi-amanında xuda,
Hasil etsin nə qədər dildə təmənnaları var.

*
* *

Naz ilə ta ol büti-ziba kəlisadan çıxar,
Sərkəşü xəndanü bipərva kəlisadan çıxar,
Şahdır guya, deyib diba, kəlisadan çıxar,
Açıban tələt günəş asa, kəlisadan çıxar,
Şölə salmış aləmə kim, ta kəlisadan çıxar.

Şanəvəş seyğəl verib zülfi-bənəfşə nisbətə,
Pərdə mütləq tutmayıb simavü sədrü surətə,
Qıl tamaşa gərdənə, seyr eylə qəddü qamətə,
Qaşü göz, qəmzə, məazəllah, dönübdür afətə,
Etməyə din mülkünü yəğma, kəlisadan çıxar.

Ləhzə-ləhzə eylədikcə mahrüxsarı zühur,
Ləmə-ləmə ziri-bürqədən düşər dünyayə nur,
Onu bir kərrə görən dindən olur, əlbəttə, dur,
Necə kim, cənnət sarayından çıxar, qılmanü hur,
O şəkil bu düxtəri-tərsa kəlisadan çıxar.

Gül kimi nərmilə nazik pirəhəndə ağ bədən –
Bilmənəm kim, şölədir, ya xərməni-bərgi-səmən,
Dişləri qəltan sədəf, çün ağzıdır ləli-Yəmən,
Ağ qabaqda bir gəz onun taqi-əbrusun görən
Meyli-məscid eyləməz, haşa, kəlisadan çıxar.

Vaqifəm, ta ki, gözüm sataşdı onun qaşına,
İstədi mehrabü mənbərdən xəyalım daşına,
İndi bildim kim, nə gəlmiş Şeyx Sənan başına,
Ya budur kim, Tiflisi qərq eylərəm göz yaşına,
Ol sənəm vəsli mənimçün ya kəlisadan çıxar.

*
* *

Verdi ağa mənə bir çuxa ki, min donə dəyər,
Qeysəri-Rum geyən rəxti-humayinə dəyər,
Filməsəl, xələti-xaqani-Fridunə dəyər,
Yaxası yaxa dolu lölöi məknunə dəyər,
Müxtəsər hər ətəyi bir ətək altunə dəyər.

Çuxa çox görmüşəm, amma ki, bu babət, nə deyim,
Kimsədə görməmişəm – qabili-qamət nə deyim,
Eləyibdir kişi bu işdə qiyamət nə deyim,
Göstərib dərzi bir əcazü kəramət, nə deyim
Ki, tamam kari-Ərəstuyü Fəlatunə dəyər.

Cənnət əsbabına, zahid, bu qədər müştərisən,
Az danış, başım aparma, kişi, sən sərsərisən,
Kor deyilsən, hələ bir sil gözünü, bax bəri sən,
Sündüsi-xüzrilə tut bu çuxeyi-əxməri sən,
Gör bunun hansı biri qiyməti-əfzunə dəyər.

Belə kim, bu çuxadır zivəri-fərxəndəliqa,
Görməyib kimsə dəxi səlli-əla-ali-əba,
Versin Allah bunu bəxş eyləyənə ömri-bəqa,
Ləffü nəşrində mürəttəb fərəhü zibü-səfa,
Pəri-tovusda olan adəti-qanunə dəyər.

Gər mənə başdan ayağa verələr hülleyi-hur,
İç üzü gün kimi zər katibi, içi səmmur,
Haqq bilir, bilməz idim zərrəcə mən nazü qürur,
Əl verib könlümə indi o qədər zövqü sürur,
Cami-Cəmdə içilən badeyi-gülgunə dəyər.

Var imiş məndə əcəb taleyi-xoş, bəxti-niku,
Bəxşi-ərzani olub eylə ki, gəldi mənə bu,
Bundan iraq ola, yarəb, nəzəri-çeşmi-ədu,
Hər geyib durmağı bir dilbərilə rübəru,
Baği-cənnətdə olan tubiyi-mövzunə dəyər.

Nə əcayib çuxadır bu, nə gözəl sobvi-şərif,
Tələti tazəvü tər, şivəsi xoş, buyi lətif.
Şairin təbi kimi nazikü-zibavü zərif,
Mətləi-“Məsnəviyə” çaki-giribani rədif,
Caminin səci kəlamindəki movzunə dəyər.

Hər kimin caməsi mahut və ya bəkrəs olur,
Xalq arasında məkanı fələki-ətləs olur,
Gərçi xar olsa özü, yari güli-növrəs olur,
Mahvəşlərdən onun müştərisi çox kəs olur,
Bu hesab üzrə liqa məxzəni-Qarunə dəyər.

Kimsə bilməz bu giranmayə mətai-Həsəni,
Çuxadır qırmızı, ya daneyi-ləli-Yəməni,
Dilbərin sərv qədi, lalərüxün gül bədəni,
Yusifin, yoxsa ki, Yəqubə gələn pirəhəni?
Çeşmi-tarə çəkilən pərdeyi-pürxunə dəyər.

Nökəri yaxşı bəyin misli-ağazadə gəzər,
Qəmi-dünyanı yeməz, necə ki, dünyadə gəzər,
Rütbəsi mərəkədə – mənzili-əladə gəzər,
Vaqifi bilmənəm aya neçün üftadə gəzər.
Belə çuxa geyənin kəlləsi gərdunə dəyər.

*
* *

Üzündən ol günəş rüxsar ta məcər çəkib durmuş,
Özün bir guşəyə ondan məhi-ənvər çəkib durmuş,
Mələkdir övci-əladə, sanarsan, pər çəkib durmuş,
Sənubər tək əcəb tərzilə qəddü sər çəkib durmuş,
Cəbinində kəman əbrulərin xoştər çəkib durmuş.

Zənəxdan çevrəsində zülfi-müşkəfşanmıdır, yarəb?
Gülün yanında yoxsa dəsteyi-reyhanmıdır, yarəb?
Bu nazik ləli-ləb ol qönçeyi-xəndanmıdır, yarəb?
Sədəf ağzındakı dürdaneyi-dəndanmıdır, yarəb?
Və ya sərraf nəzmə bir neçə gövhər çəkib durmuş.

Nihan bir göz ucuylə eylədi nagah, nigah, çeşmi,
Məni öldürməyə onun edər sabit günəş çeşmi,
Belə pürnazü qəmzə ola bilməz padişəh çeşmi,
Zərəfşan tirü müjgan içrə ol şuxin siyəh çeşmi
Sanasan, rəhmsiz cəlladdır xəncər çəkib durmuş.

Rüxi izhar qılmışdır hərarət, nəm gəlir ondan,
Məgər gül bərgidir kim, üqdeyi-şəbnəm gəlir ondan,
Məsiha nitqidir, dil dağına məhrəm gəlir ondan,
Nəsimi-canfəza hər ləhzəvü hərdəm gəlir ondan,
Müsəlsəl türreyi-tərrarinə ənbər çəkib durmuş.

Şirin sözlü cavanın getsə hüsnü, ləzzəti getməz,
Şəkər nisbət durur hərçənd qədrü qiyməti getməz,
Kəsilməz zövqi, xatirdən səfavü ülfəti getməz,
Bu hurü tələtin Vaqif əlindən şövkəti getməz,
Mələklər səf dərində ta dəmi-məhşər, çəkib durmuş.

*
* *

Bu hal ilə, həbibim, həsrətindən can keçsinmi?
Cigər pürkaləsindən navüki-müjgan keçsinmi?
Fələk səqfindən ahü naləvü əfğan keçsinmi?
Dəlib peyvəstə bağrım başını peykan keçsinmi?
Həmişə sinə büryandır, könül viran, keçsinmi?

Mənə bir şəfqətin var, günüm ya zar olsunmu?
Əvvəlkindən betər, yoxsa, dili-bimar olsunmu?
Sinəmdə yerbəyerdən yarələr xunbar olsunmu?
Gecələr gözlərim ta sübhətən bidar olsunmu?
Səhər axşamatək möhnətdə bağrım qan keçsinmi?

Ucundan, ey güli-rəna ömrüm badə getsinmi?
Axıb bu qanlı yaşım, sel olub bərbadə getsinmi?
Mənə bu çəkdiyin dağlarilə dünyadə getsinmi?
Gəlirsənmi, könül yoxsa əlindən dadə getsinmi?
Pərişanlıqda halım, ey şəhi-xuban getsinmi?

Bu zülmü tərk edib rəhm etməyi adət edərsənmi?
Mən öldüm həsrətindən sən də bir mürvət edərsənmi?
Ləbindən busə bir yol almağa rüsxət edərsənmi?
Mənimlə yar olub, mehr eyləyib ülfət edərsənmi?
Dəlib peyvəstə bağrım başını peykan keçsinmi?

Vücudim xahi-rahində qübari-payə dönsünmü?
Saralıb həsrətindən surəti-heyvayə dönsünmü?
Fərağindən işim hər ləhzə ahü vayə dönsünmü?
Çəkib qaşin qəmin Vaqif, əyilib yayə dönsünmü?
Kəbab olmuş cigər çün təşneyi-suzan keçsinmi?

MÜSTƏZADLAR

Yarım nə gözəl geyinib, əlvan bəzənibdir,
Balapuşi-yaşil,
Gülşəndə, sanasan, güli-xəndan bəzənibdir,
Xurşidə müqabil.

Sübhi duruban cilvə verir iki yanağə,
Dünyaya salır nur,
Bir hüsni-bədi-tələti-taban bəzənibdir,
Xoş rövnəqi kamil.

Fitnə gözünə sürmə çəkib, qaşinə vəsmə,
Can almağa durmuş,
Hər qəmzəsi bir afəti-dövran bəzənibdir,
Bir qəmzəsi qatil.

Ənbərmi və ya müşki-Xətən, reyhan iyidir,
Hərdəm gəlir ondan,
Səndəl qoxulu zülfü pərişan bəzənibdir,
Qarətgəri-kamil.

Vaqif, nə tamaşə, nə əcayib, nə qiyamət,
Ərər xəcil oldu,
Ta gördü ki, ol sərvi-xuraman bəzənibdir,
Aləm ona mail.

*
* *

Ya rəbbi, bu şəhrə, o üzü mah gələydi,
Gedəydi bu zülmət,
Məcmueyi-xubana şəhənşah gələydi,
Edəydi ədalət.

Hicran, mənə sən çox elədin zülmü sitəmlər,
Səndən edərəm mən,
Fəryadıma ol xosrovi-dərgah gələydi,
Gör kim, nə şikayət.

Biləydi ki, Fərhad kimi təlxməzacəm,
Bir dadə yetəydi.
Ol ağzı şəkər, sözü şirin xah gələydi,
Edəydi inayət.

Vaqif, gecələr eyləmək olmaz qəmə dərman
Gər olmasa həmdəm,
Allahdan olub lütf o həmrah gələydi,
Qıl gündə mübahət.

*
* *

Ey zülfü siyəh, sinəsi əbyəz, gözü alə,
Nə türfə cavansan!
Ağzın kimi yox qönçə, yanağın kimi lalə,
Gülzari-cinansan!
Görsə üzünü məh yetər, əlbəttə, zəvalə,
Xurşidi-cahansan!
Heç bəndə sənə olmaya, yarəb ki, həvalə,
Sən afəti-cansan!
Söz yox ki, bu zənəxdanəvü ruxə, xətü xalə,
Xubluqda əyansan!

Dibaçeyi-lövhi-qələmə katibi-qüdrət
Yazmış səni əvvəl.
Heç adəmə üz verməmiş əsla belə surət,
Pürzinətü seyğəl,
Zülfün sözü hər nüsxədədir, ey pəri tələt,
Bir şərhi-mütəvvəl.
Göydə yetirir müttəsil ayə, günə, xiclət,
Hüsnündəki məşəl.
Müjganın urar tənə oxun göydə hilalə,
Xub qaşı kamansan!

Rəftari-qədin eylədi sayə kimi pamal
Şümşadı çəməndə.
Qan ağladır ol qönçeyi-xəndani məhü sal,
Ləlindəki xəndə.
Sultani-cahan sərvərisən – sahibi-iqbal,
Aləm sənə bəndə,
Göftarın edər tutiyi-şəkkərşikəni lal,
Hər nitqə gələndə.
Sən Xosrov olubsan, vəli, hər şəhd məqalə
Şirini-zəmansan!

Sənsən, sənəma, cümleyi-xubanə şəhənşah,
Yox sən kimi dilbər.

Bərqi-üfüqündən ki, üzün bir çıxa nagah,
Xurşidə bərabər,
Salır özünü ziri-niqabə şəfəqü məh,
Manəndeyi-əxtər.
Insan ola bilməz bu sifət pak, münəzzəh,
Cəm olsa sərasər,
Sən cinsi-mələksən yetişibsən bu kəmalə,
Ya ruhi-rəvansan?

İsna əşərə çakəri-kəmtər ola Vaqif,
Sərdaridir əla,
Xaki-dəri-evladi-peyəmbər ola Vaqif,
Neylər dəxi dünya?
Ol gündə ki, həngameyi-məhşər ola Vaqif,
Tut daməni-mövla,
Fəryadrəsin Heydəri-səfdər ola, Vaqif,
Xof eyləmə əsla!
Sən qərqsən hərçənd ki, dəryayi-vəbalə,
Tövfiq bularsan.

*
* *

Sən qönçə kimi hər bir edən dəmdə yaşınmaq,
Artar bizə yüz mərtəbə odlarına yanmaq,
Mən aşiqəm, ey gül sənə, olmaz bunu danmaq,
Ölən günədək eyləməzəm səndən usanmaq,
Daxi nə yaşınmaq, nə bürünmək, nə utanmaq?
Bəsdir bu dayanmaq!

Allaha şükür, lalə yanağında eyib yox,
Dişində, dəhanində, dodağında eyib yox...
Bir zərrəcə zülfündə, buxağında eyib yox,
Qaşında, gözündə, qabağında eyib yox,
Daxi nə yaşınmaq, nə bürünmək, nə utanmaq?
Bəsdir bu dayanmaq!

Mən ha sənin ol məh üzünü görmüşəm yüz yol,
Ol kirpiyini, şux gözünü görmüşəm yüz yol,
Həm yoldaşını, həm özünü görmüşəm yüz yol,
Şəkkər kimi şirin sözünü görmüşəm yüz yol,
Daxi nə yaşınmaq, nə bürünmək, nə utanmaq?
Bəsdir bu dayanmaq!

Mən xud deyiləm bədnəzər, ey gözləri şəhla,
Məndən üzünü yaşırısan sən elə bica.
Qoysan, eləyim üzünə doyunca tamaşa,
Öldürdün axır, məndə ki, can qalmadı əsla,
Daxi nə yaşınmaq, nə bürünmək, nə utanmaq?
Bəsdir bu dayanmaq!

Qeyridən əgər ki, edəsən sən bu hicabı,
Billəm ki, sözündür vəli məqbulu hesabı,
Yoxsa, məni görcək, üzünə çəkmə niqabı,
Gəl, Tanrı üçün, Vaqifə çox vermə əzabı,
Daxi nə yaşınmaq, nə bürünmək, nə utanmaq?
Bəsdir bu dayanmaq!

*
* *

Bir nimtənə kim, ta ola zərbəftü nikutər,
Diba ona möhtac,
Mətnində tamam rabitə mövzunu sərasər,
Tək haşiyə qıyqac;
Üstündə onun aşiqü məşuq müsəvvər,
Dil şövqünə minhac;
Ulduza şəbih nəqşi, yeri göy kimi əxzər,
Nəzzarəsi bəhhac;
Tiri-nəzəri-əhli-təmaşayə müqərrər,
Hər butəsi amac;
Içində onun şölə verə tələti-dilbər,
Ta bəndeyi-vəhhac;
Görən deyə bu mahdır, ol çərxi-pürəxtər,
Ya bəhri-pürəmvac;
Kəbə evinin örtüyünə duta bərabər,
Simasını hüccac;
Gər düşsə ətəyi ələ, əlbəttə, tez eylər,
Bizdən qəmi ixrac;
Əndişə nə itdir, çıxa bir də çəkə ləşkər,
Könlü edə tarac.

Şənü əşrəfi xələti-şahanədən artıq,
Pirayeyi-şövkət;
Fərrü fərəhi zibi ərusanədən artıq,
Sər dəftəri-ziynət;
Tənü tərəbi nəşəyi-peymanədən artıq,
Zövqi-meyi-cənnət;
Zər düymə giribanına dürdanədən artıq,
Mənzum ola, əlbət;
Əqli gedə, sərxoş divanədən artıq,
Onu geyən övrət,
Dönə ərinin başına pərvanədən artıq,
İşlər tapa surət;
Zülfə bu dönüm sarmaşa əl şanədən artıq,
Candan çıxa həsrət;

Oxuna bucaqlarda kütubxanədən artıq,
Ehkami-şəriət;
Tərifi düşə dillərə əfsanədən artıq,
Ta ruzi-qiyamət;
Cəm olsa əgər bir yerə yüz cameyi-əkbər,
Cümləsinə sərtac.

Ol vaxt ki, şod hazirü mövcudü mühəyya,
Inrəxti-dilaviz,
Bayəd ki, fürüstadə şəvəd zud bəinca
Əz peyk səbükxiz,
Əz bəhri-hüsuləş binişin, fikri bifərma
Gu çareyi-təcviz,
Nəleyn-bə papuş ze-ahən bəkəf əmma
Dərgir əsa niz,
Ziri-qədəm əfkən həmə məxluq sərapa
Ba nikü bəd amiz,
Mipors zi-hər millətü hər cins, xüsusa
Əz mərdümi-Təbriz,
Rov zəhməti, imruz bikəş əz peyi-fərda
Ey puri-dilaviz!
Nə ğüssə zi pəs xorü, nə əz piş qəm əsla
Bi pərdəvü pəhriz,
Tən deh bəqəza baş peyapey peyi-sevda
Məngəh bə digər niz,
Ta anki bizayi pesəri ey Əbu-Cəfər
Çün düxtəri-sərrac.

Zahir ki, mənə tənü təərrüz yetən eylər,
Yəni ki, flani,
Imdən geri arayişi-əsbabi-zən eylər
Tevri-Sefəhani,
Bu bidəti nə ləzgi və nə şahsevən eylər
Nə kürdi-Kolani,
Derlərdi ki, külfətlərinə pirəhən eylər
Kirbasü kətani,
O böylə deyildi görəsən ki, nədən eylər,
Kim azdırıb ani;

Seyrani gülüstanə məgər ki, gələn eylər
Təğyir həvanı,
Özün ki, qocalmış kimi xoy dəyşirən eylər
Oğlani-zəmanı,
Rişxənd edibən daxi neçün çöp dərən eylər
Hatəm xan ağanı,
Neylim, tuturam mən qələt anı deyən eylər
Fərmani-xudanı,
Böylə buyurubdur ər edə övrətə zivər
Ol xaliqi-əzvac.

Vaqif ər olan övrətə heyran necə olmaz,
Çağ etsə damağın?
Heyran ki, olur bəndeyi-fərman necə olmaz?
Sözün sölə sağın.
Sevməzmi, nə sözdür, dili suzan necə olmaz
Pərvanə çirağın?
Dönməzmi hübabə, evi viran necə olmaz,
Yıxmazmı otağın?
Həmdəmsiz igid çaki-giriban necə olmaz,
Açmaz yaxa bağın?
Al qana boyar, qərqeyi-tufan necə olmaz,
Göz qarasın, ağın?
Qönçə dəhənin görməsə, giryan necə olmaz,
Xəndan dodağın?
Ol xanəxərabın ciyəri qan necə olmaz,
Boş görsə qucağın?
Peşkəş belə yoldaşına baş, can necə olmaz?
Onun ki, ayağın
Götürmüş ola çiyninə peyğəmbəri-sərvər
Ol sahibi-merac.

MÜƏŞŞƏRLƏR

Ey büti-tutizəban, gəl ki, məqalın istərəm,
Təşneyi-didarinəm, abi-zülalın istərəm.
Nazi-gərmü qəmzeyi-çeşmi-qəzalın istərəm,
Üz bəyazında sənin öz xəttü xalın istərəm,
Mətləi-vəchində əbruyi-hilalın istərəm,
Sayeyi-sərvi-qədi-tuba misalın istərəm,
Dəmbədəm zövqi-tamaşayi-camalın istərəm,
Tari-zülfi-müşkrəngü ruyi-alın istərəm,
Qalmışam hicrində, gülzari-visalın istərəm,
Ey büti-tutizəban, gəl ki, məqalın istərəm!

Güllər açılmış, bu gün eyşü nişatın vəqtidir,
Guşeyi-gülzardə fərşi-büsatın vəqtidir,
Tazədən təcdidi-üqdi-irtibatın vəqtidir,
Bəzmi-eydi-vəslə tərtibi-nişatın vəqtidir,
Inqizayi-fəsli-güldən ehtiyatın vəqtidir,
Illəti-eşqə ilaci-buqratın vəqtidir,
Rövzeyi-rizvan üçün seyri-siratın vəqtidir,
Aşiqü məşuq ara xoş inbisatın vəqtidir,
Hər zaman şirin-şirin ixtilatın vəqtidir,
Ey büti-tutizəban gəl ki, məqalın istərəm!

Rahi eşqində sənin mən canü sərdən keçmişəm,
Parə-parə qılmışam könlü, ciyərdən keçmişəm.
Yanmışam pərvanələr tək, balü pərdən keçmişəm,
Hər səmənsa türrədən, hər simbərdən keçmişəm,
Dilbəri-qönçədəhən, nərgisnəzərdən keçmişəm,
Lalədən əl çəkmişəm, gülbərgi-tərdən keçmişəm,
Tərk edib dəhrin səfasın xeyrü şərdən keçmişəm,
Dişləri çün məxzəni-dürrü gühərdən keçmişəm,
Kövsəri unutmuşam, şəhdü şəkərdən keçmişəm,
Təşneyi-didarinəm, abi-zülalın istərəm!

Mən sənin bir aşiqi-biixtiyarın olmuşam,
Bidilü-bicanü bisəbrü qərarın olmuşam,
Şanəvəş müştaqi-zülfi-tabidarın olmuşam,
Incəlib saətbəsaət tarü marın olmuşam,
Uzun illər payibəndi-rəhgüzarın olmuşam,
Valehi-xali-zənəxdanü üzarın olmuşam,
Bir onalmaz dərdiməndi-intizarın olmuşam,
Şux nigahından düşüb şirin şikarın olmuşam,
Nazi-gərmü qəmzeyi-çeşmi-qəzalın istərəm!

Çünki müştaq olmuşam sən sərvi-siməndamə mən,
Eylərəm müjganımı xun ilə zərrin xamə mən,
Yazaram hər gün sənə mehri-vəfadən namə mən,
Çox dedim, həmrəng olum ol arizi-gülfamə mən,
Qoymaz amma çərxi-gərdün tez yetəm bu kamə mən,
Yox əcəb, desəm siyəh ru gərdişi-əyyamə mən,
Düşmüşəm sərhəlqeyi-zülfün ucundan damə mən,
Nə şərabi-ləligunə mayiləm, nə camə mən,
Tikmişəm göz ruzi-vəslindən gələn bayramə mən,
Mətləi-vəchində əbruyi-hilalın istərəm!

Ta gəlir gəh-gəh mənə badi-səbadən kağızın,
Canımı mədhuş edər ənbər həvadən kağızın,
Bərgi-gül tək düşməz ol ətri-fəzadən kağızın,
Sanki bir əttardir gəlmiş Xətadən kağızın,
Dəm vurar Isa kimi ömri-bəqadən kağızın,
Bir əcəb sərməşqdir mehri-vəfadən kağızın,
Işləsin qasid, kəsilməsin aradən kağızın,
Kəm deyildir lövhi-tumari-qəzadən kağızın,
Alsa min zinət əgər müşkin qəradən kağızın,
Üz bəyazında sənin öz xəttü xalın istərəm!

Göstəribdir, bilməzəm, ləlin nə ləzzət könlümə,
Dönə-dönə onu fikr etməkdir adət könlümə,
Ondan özgə gəlməyib şirin hekayət könlümə,
Firqətindən qalmayıbdır səbrü taqət kölümə,
Qamətindən ayrı zahirdir qiyamət könlümə,

Vədeyi-vəslin ha versin istiqamət könlümə,
Sən özün ta etməyincə bir inayət könlümə,
Çox yetər əğyaridən cövrü ihanət könlümə,
Sayeyi-sərvi-qədi-tuba misalın istərəm!

Çün müradi-xatirimdir ləli-ləbdən sudi-eşq,
Eylərəm hərdəm qara bağrımı xunaludi-eşq,
Ərşə başımdan çıxar tük başına min dudi-eşq,
Hər rəkimdir abi-sevdadən dolu bir rudi-eşq,
Zahidi-bibak tək mən olmazam mərdudi-eşq,
Haliya mülki-məlahətdə mənəm Məhmudi-eşq,
Var ümidim ki, olam mən müqtədai-cudi-eşq,
Həq, mənə etmiş müsəlləm çünki hər mövcudi-eşq
Vaqifəm, saldı məni atəşlərə Nəmrudi-eşq,
Qalmışam hicrində gülzari-visalın istərəm!

*
* *

Ey rəngi-rüxi-alına heyran gülü lalə,
Can qurban ola sən kimi bir qaşi hilalə,
Vəh, cilvəyi-eşqin yetişibdir nə kəmalə,
Təhsin gətirər göydə məlaik bu cəmalə,
Seyr eləmişəm çox sənəmi-hurimisalə,
Amma, nə deyim, olmamışam bəndə həvalə
Bir sən kimi şəkkər dəhənü tuti məqalə,
Ta aşiq olubdur könül ol arizi-alə,
Həm silsileyi-kakilə, həm daneyi-xalə,
Daim çəkərəm sübhə təkin hər gecə nalə.

Səndən ki, cüda nuş edərəm sağəri-gülnar,
Tünd olma, dönüm gözlərinə, özgə səbəb var,
Ərz eyləyim, ol türreyi-ənbər güli-rüxsar
Qılmış məni bir müşkül olan dərdə giriftar,
Amma yanaram atəşə pərvanə kimi zar,
Yəni ki, olalı sənə mən aşiqi-didar,
Hərgiz deyil əhvalıma bir kimsə xəbərdar,
Naçar edərəm dərdi-dilim saqiyə izhar,
Ləlin ki, düşər yadıma, ey gözləri xummar,
Bu zövqlə gahi içərəm neçə piyalə.

Minavü sürahində ki, vardır bu lətafət,
Gör çəkməyələr qamətü gərdən sənə nisbət,
Hərgiz mən edərdimmi dəxi onlara ülfət,
Hicrində yetər canıma çox möhnətü külfət,
Istərsə mənə gündə çəkib tiği-siyasət
Öldürmək üçün üz qoya qatil kimi firqət,
Şirin dəhənin ta ola bir dəm bizə qismət,
Sabir oluram var nə qədər canda səlamət,
Sənsiz, nə rəvadır, mən edəm eyşlə işrət,
Bəsdir mənə şövqüm ki, olur cami-visalə.

Oxşar, deyirəm, ləblərinə badeyi-gülgun,
Onunçün olur hər dəm ona rəğbətim əfzun,
Məzur tut, oldum belə şuridə cigərxun,

Çox olmuşam aşüftə, pərişan, dilü məhzun,
Zira ki, sənin daneyi-xalindəki əfsun
Dil mürğünü etmiş girehi-zülfünə məftun,
Cəm olsa əgər bir yerə Loğmanü Fəlatun,
Yox çarə dəxi badədən özgə mənə əknun,
Hicran günü dil xəstə olan dəmdə bu məcun
Bir vasitədir dəfi-qəmü dərdü məlalə.

Vaqif kimi kim, dəm vuraram zülfi-siyadən,
Əzamə düşər lərzə sərasər bu nəvadən,
Tənbur sifət cuş edərəm zərdi-həvadən,
Indi məni hər kəs görər olsa rüfəqadən
Bir tarə bərabər tutar ol cəngi dütadən,
Qanun belədir firqeyi-üşşaqə binadən,
Sən cahilsən, yox hələ elmin bu ədadən,
Yoxdur xəbərin, hiç deməzsən, füqəradən;
Bir kərrə düşəndə xəbər al badi-səbadən,
Saçın həvəsi gör ki, məni saldı nə halə?

*
* *

Nagahan bir dərdə düşdün olmadı dərman, Cavad!
Yüz fəraqü həsrətü dərd ilə verdin can, Cavad!
Yetməyib məqsudə, getdin belə novcavan, Cavad!
Qaldı İbrahim xan, qan-yaş töküb giryan, Cavad!
Səndən ötrü, xan Cavad, Sərdar Cavad, sultan Cavad!
Sərbəsər geysin qara bundan geri dövran, Cavad!
Oldu çün nazik vücudin xak ilə yeksan, Cavad!

Ey əziza, bir cavan idin əcəb bəxşi-xuda,
İzzü rüfət sahibi, bir xoşnüma, xəndan liqa,
Gəlməmişdir sən kimi pakizə tinət mütləqa,
Oldu heyfa dərdi-bidərman, bu dəhri-bivəfa,
Səndən ötrü, xan Cavad, sərdar Cavad, sultan Cavad,
Sərbəsər geysin qara bundan geri dövran, Cavad!
Oldu çün nazik vücudin xak ilə yeksan, Cavad!

Neylədi, ey vay, sənə dövrani-kəc, bədruzigar,
Getdi gül rəngin solub, nazik vücudin xarü zar,
Gəldi bəxtin qarə, oldu taci-təxtin tarümar
Neçə gözlər qaldı həsrət, neçə canlar intizar,
Səndən ötrü, xan Cavad, sərdar Cavad, sultan Cavad,
Sərbəsər geysin qara bundan geri dövran, Cavad!
Oldu çün nazik vücudin xak ilə yeksan, Cavad!

Firqətindən xan baban qəddi bükülmüş dal olub,
Baş açıq, üz-sinə məcruh validən bədhal olub,
Fərş edib torpağa üz həmşirələr pamal olub,
Gündə bir məhşər qopar, gəl, gör necə əhval olub,
Səndən ötrü, xan Cavad, sərdar Cavad, sultan Cavad,
Sərbəsər geysin qara bundan geri dövran, Cavad!
Oldu çün nazik vücudin xak ilə yeksan, Cavad!

Od düşüb, köşkü saraylar guyiya tağlar yanar,
Səs verir səngü şəcərlər, od tutub dağlar yanar,
Yasa girmiş səbzələr, geymiş qara bağlar, yanar,

Cümleyi-xəlqi-cahan qan yaş töküb ağlar, yanar,
Səndən ötrü, xan Cavad, sərdar Cavad, sultan Cavad,
Sərbəsər geysin qara bundan geri dövran, Cavad!
Oldu çün nazik vücudin xak ilə yeksan, Cavad!

Dəmbədəm ağlar görənlər xəttü xalın yad edib,
Şövkətü şanın anıb, o qəddi-dalın yad edib,
Xoş deyib-danışmağın, əqlü kamalın yad edib,
Yandırır odlara cismin, gül camalın yad edib,
Səndən ötrü, xan Cavad, sərdar Cavad, sultan Cavad,
Sərbəsər geysin qara bundan geri dövran, Cavad!
Oldu çün nazik vücudin xak ilə yeksan, Cavad!

Bu müsibətdə Qarabağa düşübdür va səsi,
Dərdi-bidərmanü dağü suzi-bipərva səsi,
Kim, çıxar ərşi-bərinə ruzü şəb nala səsi,
Şəhrü səhradən kəsilməz ahü vaveyla səsi,
Səndən ötrü, xan Cavad, sərdar Cavad, sultan Cavad,
Sərbəsər geysin qara bundan geri dövran, Cavad!
Oldu çün nazik vücudin xak ilə yeksan, Cavad!

Düşdü çün qürbət diyarə mənzilin, oldu uzaq,
Günbəgün artar ciyərdə atəşi-ahi-fəraq,
İstəyənlər eyləsin pəs halını kimdən soraq?
Atəşi-həsrət vücudin eylədikcə dağ-dağ,
Səndən ötrü, xan Cavad, sərdar Cavad, sultan Cavad,
Sərbəsər geysin qara bundan geri dövran, Cavad!
Oldu çün nazik vücudin xak ilə yeksan, Cavad!

Ey dü çeşmi-validə, ey qürrətül-eyni-pədər!
Ey sürури-sinə, ey ruhi-rəvan, nuri-bəsər!
Qaldı həsrət, göz üzün görməz, könül bilməz xəbər,
Yana-yana ta əbəd büryan olub yanar ciyər,
Səndən ötrü, xan Cavad, sərdar Cavad, sultan Cavad,
Sərbəsər geysin qara bundan geri dövran, Cavad!
Oldu çün nazik vücudin xak ilə yeksan, Cavad!

Yetmədin imdadına bu Vaqifin, dustaqdır,
Fərşi-payindən cüda düşmüş, o bir torpaqdır,
Ahü fəryadı kəsilməz ta vücudi sağdır,
Od düşüb hərdəm yanar, cismi tamam pürdağdır;
Səndən ötrü, xan Cavad, sərdar Cavad, sultan Cavad,
Sərbəsər geysin qara bundan geri dövran, Cavad!
Oldu çün nazik vücudin xak ilə yeksan, Cavad!

VİDADİ İLƏ MÜŞAİRƏ

Vaqif

Ey Vidadi, sənin bu puç dünyada
Nə dərdin var ki, zar-zar ağlarsan?
Ağlamalı günün axirətdədir,
Hələ indi səndə nə var, ağlarsan?

Vidadi

Vaqif, nə çox yan, baş-ayaq atarsan,
Mənə dersən, nə bu qədər ağlarsan?
Sənin də başında məhəbbət beyni
Əgər olsa, eylər əsər, ağlarsan!

Vaqif

Ta cəsədin cüda olmayıb candan,
Bil özünü artıq sultandan, xandan,
Qəriblik, ayrılıq nədir ki, ondan
Bu qədər çəkibən azar, ağlarsan?

Vidadi

Ağlamaq ki, vardır, məhəbbətdəndir,
Şikəstəxatirlik mərhəmətdəndir,
Əsil bunlar cümlə mürüvvətdəndir,
Olsa ürəyində, betər, ağlarsan!

Vaqif

Say qənimət diriliyin dəmini,
Keçən həmdəmlərin çəkmə qəmini,
Əqlin olsun, sil gözünün nəmini,
Dəxi geri gəlməz onlar ağlarsan!

Vidadi

Ağlamaq mömininin əlamətidir,
Nəbinin dininin xoş adətidir,
Əgər bilsən, həqqin kəramətidir,
Ta gedincə, nuri-bəsər ağlarsan!

Vaqif

Əlindən kəndini aldıran fələk,
Inəklərə buzov saldıran fələk,
Yarü yoldaşını öldürən fələk
Məgər səni beylə qoyar, ağlarsan?

Vidadi

Neylərsən söyləmiş buzov-inəyi,
Bizimlə eyləmiş belə hənəyi,
Həzrətqulu bəyin ağ dəyənəyi –
Alıbsan əlinə, məgər, ağlarsan?

Vaqif
Kimdir indi bu dövrdə ol adəm,
Pərisi yanından heç olmaya kəm,
Qaralırsan bulut kimi dəmadəm,
Ağ yağış tək yaşın yağar, ağlarsan.

Vidadi

Billəm çox uşaqsan ürəyin toxdur,
Ləhvü ləəb ilə həvəsin çoxdur,
Qocalıq əsəri könlündə yoxdur,
Hələ sonra əqlin kəsər, ağlarsan!

Vaqif

Toy-bayramdır bu dünyanın əzabı
Əqli olan ona gətirər tabı,
Sənin tək oğlana deyil hesabı,
Hər şeydən eyləyib qubar ağlarsan!

Vidadi

Oğlan, sən uşaqsan, cavansan hələ,
Yenicə cisminə düşüb vəlvələ,
Təzəcə dəyənək alıbsan ələ,
Qaim tut ki, nagah düşər, ağlarsan.

Vaqif

Bidəmaq olmaqdan nə düşər ələ,
Şükr eylə Allaha, gəz gülə-gülə!
Uşaq ha deyilsən tez-tez habelə
Könlünün şişəsi sınar, ağlarsan!

Vidadi

Uzaqdan bax, yaxşı fəhm et satirə,
Bu iş baxmaz heç könülə, xatirə,
Istər yüz il bu yollara qat zirə,
Bir gün yanar canü ciyər, ağlarsan!

Vaqif

Keçən işdən mərd igidlər pozulmaz,
Atalar deyibdir: “Tökülən dolmaz”.
Qatıq üçün qışda ağlamaq olmaz,
İnşaallah, gələr bahar, ağlarsan!

Vidadi

Dövlətindən yetdik nanü nəməyə,
Düşdük indi cadü qatıq yeməyə,
Söz ki çoxdur, yeri yoxdur deməyə,
Əgər bilsən, ey bixəbər, ağlarsan!
V a q i f

İç qatığı, ye darının cadını,
. . . .
Neylərsən dünyanın dadlı zadını,
Sənə olur o zəhrimar, ağlarsan!

Vidadi

Ey mənə göstərən qatığı, cadı,
Onu yeyən tapar külli muradı,
Dünyanın sənə də ləzzəti, dadı,
Bir gün olar axır zəhər, ağlarsan!

Vaqif

Necə ki, dirisən, ölü deyilsən,
Qocalıban yaylar kimi əyilsən,
Padişahsan əgər özünü bilsən,
Neçin olub candan bezar, ağlarsan!

Vidadi

Elə ki, taxıldı burnuna çeşmək,
Qocalıq əl verib, dəxi nə şişmək...
Uşaqlar içinə düşər gülüşmək,
Sənin də acığın tutar, ağlarsan!

Vaqif

Yavuz çox qocalan bayatı sevər,
Gah öyünər, tək-tək özündən deyər,
Sən də yetişibsən o həddə məgər,
Beyninə bayatı uyar, ağlarsan?

Vidadi

Külli Qarabağın abi-həyatı,
Nərmi-nazik bayatıdır, bayatı,
Oxunur məclisdə xoş kəlimatı,
Ox kimi bağrını dələr, ağlarsan!

Vaqif

Müxəmməs deməyin seyrəklənibdir,
Bayatıda zehnin zirəklənibdir,
Qocalıbsan qəlbin köyrəklənibdir,
İşdən-gücdən olub bekar ağlarsan.

Vidadi

Gəl danışma müxəmməsdən, qəzəldən,
Şeri-həqiqətdən, mədhi-gözəldən,
Sənin ki, halını billəm əzəldən,
Elə deyib canan, dilbər, ağlarsan.

Vaqif

Yetmişdə ki, belə nəm gələ gözə,
Kəsməyə arasın, baxmaya sözə,
Ol zaman ki, yaşın yetişər yüzə
Gəl gör, onda nə bişümar ağlarsan.

Vidadi

Sarı çoban oğlu gəlsin yanına
Axund deyə canın qatsın canına,
Xanın şövkətinə, sənin şanına,
O yaxşı müxəmməs düzər, ağlarsan.

Vaqif

Nədəndir bənizin heç olmur duru,
Savılıb bostanın olubdur quru,
O zaman ki, sənə . . . . .
Gözlərin çanaqdan çıxar, ağlarsan.

Vidadi

Dərdlərinə dərman olmaz heç kəsin,
Əbubəkrə hərgiz yetişməz səsin,
Mitilin altında qalır nəfəsin,
Mürği-ruhin göyə uçar ağlarsan.

Vaqif

Bir gün çökər qabağına Əzrayıl,
Deyər, ey kor bəndə, qəflətdən ayıl,
Görərsən bir qərib şəklü şəmayil,
Ürəyinə qanlar damar, ağlarsan.

Vidadi

Əzrayıl ki, çəngəl sala canına,
Çevrilib baxarsan hər bir yanına,
O zamanda sənin ah-əfğanına,
Nə bir gəlin, nə qız yetər, ağlarsan!

Vaqif

Onun çəngəli ki, əzayə düşər,
Çaxnaşar cəsədin lərzayə düşər,
Tamam sümüklərin vay-vayə düşər,
Dirikən dərini soyar, ağlarsan.

Vidadi

Axirət sözünü salma yadına,
Dürüst deyil, mütləq, etiqadına,
Məhşər günü kimsə yetməz dadına,
Fəryadın fələyə çıxar, ağlarsan.

Vaqif

Yanarsan, təpədən çıxar tütünün,
Tutuşar boğazın, kəsilər ünün,
Hələ vardır bundan betər pis günün,
Üqbayə edəndə səfər ağlarsan.

Vidadi

Mömin olub qəlbin olsaydı səlim,
Bilərdin xudanın olduğun kərim,
Sənə kərəm eylər əzizü həkim,
Nə çəkərsən xovfü xətər, ağlarsan.

Vaqif

Çün gedərsən o qaranlıq dar yerə,
Qonşu olmaz, çağıranda səs verə,
Bir kimsə tapılmaz qapından girə,
Görərsən dörd tərəf divar, ağlarsan.

Vidadi

Möminəm, zikrimdir daim ilahi,
Uzaqdır könlümdən külli mənahi,
Əfv olur möminin cümlə günahi,
Sənin də könlündən keçər, ağlarsan.

Vaqif

Zahir olur iki şəxsi-qəzəbnak,
Əllərində şeşpər, çapikü çalak.
Onları görəndə zəhrin olur çak,
Qutun qurur, nitqin batar, ağlarsan.

Vidadi

Münkir sözü, sual sözü, sin sözü,
Söz bir gərək, nə danışmaq min sözü.
Dünya, axirətdən belə din sözü,
Əlin yoxdur, bəs müxtəsər, ağlarsan.

Vaqif

Bu yanından çıxar o zalım şeytan,
Su göstərər, səndən ta ala iman,
Nə Ömər tapılar, onda nə Osman,
Hər biri bir yanda batar, ağlarsan.

Vidadi

Məzarın, məhşərin həqdir cəhəti,
Məhrum qalmaz Məhəmmədin ümməti,
Sən ki, tərk edibsən tamam sünnəti,
Çox çəkərsən qəzəb, qəhər, ağlarsan.

Vaqif

Çünki işin çəp düşübdür əzəldən,
Fayda olmaz işlədiyin əməldən,
Mələk verər dəftərini sol əldən,
Günahını bir-bir sayar, ağlarsan.

Vidadi

Mələklər ki, gələr sahib izzətdən,
Ayıra mömini asi millətdən,
Görər ki, deyilsən əhli-sünnətdən,
Səni yolum-yolum yolar, ağlarsan.

Vaqif

O gündə ki, qaçar pədərdən püsər,
Gövdənə çulğaşar, ilan sərbəsər,
Su verməz içəsən saqiyi-kövsər,
Kəbab təki bağrın yanar, ağlarsan.

Vidadi

Əvvəl Bubəkrdir peyğəmbərə yar,
Ömərdir islamı eyləyən izhar,
Osmani-Zinnureyn, Heydəri-kərrar,
Olarlar saqiyi-kövsər, ağlarsan.

Vaqif

Çün töhmət edibsən o həştü çara,
Əlin necə yetər sənin onlara,
Qapılarda dolanarsan avara,
Gör başına gələr nələr, ağlarsan.

Vidadi

Əbubəkr, Ömər, Osmanü Əli,
Cümlə həştü çahar imami-vəli,
Neymanü şafei, Malik, Həmbəli,
Onları cəmiən əzər, ağlarsan.

Vaqif

Ol zaman ki, qaynar kəllədə beyin,
İmam əzəm danar sözün, hər şeyin,
Heç üzə mən baxa bilmənəm deyin,
Səni görcək gözün yumar, ağlarsan.

Vidadi

Allahın ki, heç çəkməzsən minnətin,
Tərk edibsən peyğəmbərin sünnətin,
Nə görərsən məsumların hörmətin,
Əgər ağlamazsan, əgər ağlarsan.

Vaqif
Həştü çahar çün halını duyarlar,
Sanma səni öz halına qoyarlar,
Əvvəl onlar səni diri soyarlar,
Sümüyünü ta gömərlər, ağlarsan.

Vidadi

O zaman ki, məşhər xalqı durarlar,
Divan olub sorğu-sual sorarlar,
Əgər səni bu məzhəbdə görərlər,
Yerbəyer budayıb əzər, ağlarsan.

Vaqif

Demə ki, dadıma yetər Maliki,
Dərdə düşər səndən betər Maliki,
Qaçar ilim-ilim itər Maliki,
Yaşınıb bir yerdə yatar, ağlarsan.

Vidadi

Həşrədək qalarsan ahü-zar ilən,
Həsrətilən, çox-çox intizar ilən,
Kələz ilən, əqrəb ilən, mar ilən,
Ağzınadək qəbrin dolar, ağlarsan.

Vaqif

Çox kimsələr qıl körpüdən asılar,
Həmbəlinin qaraulu basılar,
Qorxusundan bir bucağa qısılar,
Dinə bilməz mat-mat baxar, ağlarsan.

Vidadi

Həsən Kaşinin ta başın kəsərlər,
Kəsib onu cəhənnəmdən asarlar,
Qızdırıb-qızdırıb oda basarlar,
Onu görüb əqlin çaşar, ağlarsan.

Vaqif

Şafeinin olmaz o qədər suçu,
Əvvəldən axıra ayrıdır köçü,
Gələr fəriştələr amma bu üçü
Tutar bir-birinə çaxar, ağlarsan.

Vidadi

Şafeini imamlardan ayırma,
Əmmə xanı görüb riya qayırma,
Bu sözləri ləzgi içrə buyurma,
Səni qalmıqlara satar, ağlarsan.

Vaqif

Qəbirdən ki, çıxıb gedərsən Şama,
O günlərin dönər toya, bayrama,
Əlin yetməz peyğəmbərə, imama,
Qiyamət başına qopar, ağlarsan.

Vidadi

Qapılarda çox toxuna-toxuna,
Ömərdən, Osmandan, gəzmə saxına,
Olarsız ki, heç qoymazlar yaxına,
Döyə-döyə öldürərlər, ağlarsan.

Vaqif

Əqlin olsun, on iki imama inan,
Fayda verməz sonra olmaq peşiman,
Yəqin bil ki, qurulacaqdır mizan,
Əməlin qarşında durar, ağlarsan.

Vidadi

İmamlar ha deyil sənin yoldaşın,
Olsaydı gözündə olardı yaşın,
Sən əqldə vardır neçə qardaşın,
Olur olsun, sən müqərrər ağlarsan.

Vaqif

Vəqtkən dəli olma, gəl eşit məndən,
Gəzmə yalvar-yapış onlara gendən,
Amma qorxun olsun Əbülhəsəndən,
Səni əzim-əzim əzər, ağlarsan.

Vidadi

Qulluq etməyibsən Əbülhəsənə,
Gələ o günündə yar ola sənə,
Yetişməz dadına heç bir kimsənə,
Qalarsan nailac, naçar, ağlarsan.

Vaqif

Axır sənin necə haldır bu halın,
Hansı mətləbdədir fikrü xəyalın?
Vədə günü atın, qoyunun, malın,
Əgər doğmaz, əgər doğar ağlarsan.

Vidadi

Çün sevməzsən atı, qoyunu, malı,
Eşitməzsən, hərgiz bu qalmağalı,
Bəs nədir yığıbsan neçə əyalı,
Doğmaz şad olarsan, doğar, ağlarsan.

Vaqif

Heç axtarma şahi-Heydər Əlini,
İmamü hümami, tamam vəlini,
Yığ başına təpik atan dəlini,
Olar ki, bir-birin qırar, ağlarsan.

Vidadi

Tanırsan Şəmkirli dəli qazını,
Həsəni-Kaşini, Nəsir Tusini,
Tərki-sünnət olan tamam asini,
Görərsən duzəxə girər, ağlarsan.

Vaqif

İmam ki, iraqdır etiqadından,
Tamam bildiklərin çıxar yadından,
O zaman çəkilər ah nihadından,
Fəryadın fələyə çıxar, ağlarsan.

Vidadi

Olan peyğəmbərin doğru rahında,
Xuda saxlar onu öz pənahında,
Səni hər kim görər həq dərgahında,
Qatar qabağına qovar, ağlarsan.

Vaqif

Başına cəm olub, əqlin yığılmaz,
O səbəbdən dərdin, qəmin dağılmaz,
Sənin malın buzov salıb, sağılmaz,
Hər kəs inəyini sağar, ağlarsan.

Vidadi

Şeytan ki, dünyada aldadır kimi,
Xoş gəlir o kəsə dünyanın dəmi.
Çox yığma başına hurü sənəmi,
Qafil, özgələrə gedər, ağlarsan.

Vaqif

Cəhənnəmə getsin gedən həmdəmlər,
Olar üçün çəkmə sən bunca qəmlər,
Keçən günləri ki, indi bu dəmlər,
Dəli könül əbəs anar, ağlarsan.

Vidadi

Göz neçün ağlayıb tökməsin nəmi,
Heyvan ha deyil ki, çəkməyə qəmi,
Əqlin olsa, anıb yarı, həmdəmi,
Leylü nahar, şamü səhər, ağlarsan.

Vaqif

Həqqi-peyğəmbərə, o çariyarə,
Tamam imamlara həştü çaharə,
Uymasan, yanarsan duzəxdə narə,
Kimsə olmaz sənə yavər, ağlarsan.

Vidadi

Nahaq yerə əhli-həqqə dəyənlər,
Peyğəmbərin doğru yolun əyənlər,
Azğın-azğın çariyarə söyənlər,
Çaqqal tək duzəxdə ular, ağlarsan.

Vaqif

Nə yaradır ürəyinin yarası,
Bu vaxtadək olmayıbdır çarası?
Uzun illər kəsilməyib arası,
Şamü səhər, leylü nahar ağlarsan?

Vidadi

Bir göz ki, ağlamaz, həm tökməz yaşı,
Əlbəttə, xalidir beyini, başı,
Olmasa, yad eylər yarü yoldaşı,
Hərdəm ki, yadına düşər, ağlarsan.

Vaqif

O qədər dolandın sağdan və soldan,
Dövləti, xanı da çıxardın yoldan,
Qoymadın ki, verə parçadan, puldan,
Səni xələt əhli tutar, ağlarsan.

Vidadi

Çox bulanma bu dünyanın qanına,
Vəfa yoxdur sultanına, xanına,
Danasını bir gün qoymaz yanına,
Bizim inək kimi təpər, ağlarsan.

Vaqif

Dünya işində ki, qoçaqsan, qoçaq,
Ölüdən qıvraqsan, diridən qaçaq,
Bir gün sağ olursan, yeddi gün naçaq,
Övrətlər bağrını üzər, ağlarsan.

Vidadi

Səni qamışlıqda yaşıran fələk,
Əqlini başından çaşıran fələk,
Meyxanədən tez-tez düşürən fələk,
Belə qoymaz bir gün sürər, ağlarsan.

Vaqif

Öləndən sonra o güruhi-nacı,
Məzarına salmaz sayə qıyqacı,
Özündən irəli çürük ağacı
Ağzının üstündən çəkər, ağlarsan.

Vidadi

Allah rəbbindir Məhəmməd Şəfi,
Külli halə oldur əlimü səmi,
Deyilmi yəğfiruzzünubi cəmi,
O gündə gözlərin görər, ağlarsan.

Vaqif

Minərsən qatırı, sürə bilməzsən,
Yolun altın, üstün görə bilməzsən,
Xan gələr, yerindən dura bilməzsən,
Qələbəyi qolundan tutar, ağlarsan.

Vidadi

Ağqız oğlu Piri dünya qardaşın,
Hatəm xan ağadır sində yoldaşın,
Sarı çoban oğlu gözəl dindaşın,
Nə çəkərsən sən dərdü sər, ağlarsan.

Vaqif

Soruşarlar səndən neçə xəbəri,
Üstünə çəkərlər tiğü təbəri,
Söylərsən sözünü dəli, sərsəri,
Hər biri bir yandan budar, ağlarsan.

Vidadi

Olunandan sonra sorğu-sualın,
Yenə ağlamaqdan olmaz məcalın,
Savılmaz başından bu qalmağalın,
Hər ləhzədə həzar-həzar, ağlarsan.

Vaqif

Münkir-nəkir necə olsa ötüşər,
Sor ki, sonra işin hara yetişər,
Divar gələr bir-birinə bitişər,
Səni oyum-oyum oyar, ağlarsan.

Vidadi

Oxuram, gər cürmim var isə əzim,
İnnəlləhə hüvvət təvvabür-rəhim,
Həqqin olduğuna qəniyü-kərim,
Əzəl etməyibsən bavər, ağlarsan.

Vaqif

Qıl körpüdən ta ki, sürçər ayağın,
Cəhənnəm xovfindən yarılır yağın,
Qorxma, yenə Əli olar dayağın,
Əgər anıb həştü çahar ağlarsan.

Vidadi

Şiə xalqı tamam dolar duzəxə,
Qalarlar duzəxdə od yaxa-yaxa,
Mahaldır ki, biri duzəxdən çıxa,
Cümlə olar zirü zəbər, ağlarsan.

Vaqif

Vaqif, gərçi əzabı var dünyanın,
Sən neçün xovfini çəkərsən, anın,
Tutubsan ətəyin Şahi-mərdanın,
O gülər – gülərsən, ağlar – ağlarsan.

Vidadi

Əhli-sünnət vəl-cəmaət peyvəstə,
Gedərlər cənnətə dəstəbədəstə,
O gündə şad olar Vidadi xəstə,
Səni yanlış görüb gülər, ağlarsan.

QEYDLƏR

İZAHLAR

GƏL, EY QƏLƏBƏYİ MƏHƏMMƏDXAN BƏY

Bu şeri Vaqif 1795-ci ildə yazmışdır. Ağa Məhəmməd Şah Qacar Şuşanı mühasirə etdiyi zaman Şuşaya gələn müəyyən yolların müdafiəsini İbrahim xan ayrı-ayrı adamlara tapşırmışdı.

Vaqif bu şeri Şuşa müdafiəsində iştirak edən qalabəyi Məhəmmədxana yazıb onun mühasirə günlərində dövləti vəzifədən çox, öz şəxsi təsərrüfatı ilə, öz şəxsi işləri ilə məşğul olmasından bəhs edir.

Məhəmmədxan bəyin dilindən Vaqifin müasiri və dostu Ağqız oğlu Piri şairə aşağıdakı cavabı göndərmişdir:

Gəl, ey Vaqif, Məhəmmədxan bəy ilə,
Əvvəlki aşnalıq, aranı saxla!
Allahın əmrilə danış hədisdən,
Sidq ilə kitabı, Quranı saxla!

Gəldi o vəsfi-hal yetişdi mənə,
. . . .
Bu şeytan libası yaraşmır sənə,
Axundsan, çiynində boranı saxla!

Əyilibdir qəddin, ağarıb yalın,
Hərəm ilə necə keçər əhvalın?
Əsgərandan aşağı ötməsin yolun,
Sən elə cəhd elə, oranı saxla!

Az qalıbdır yaşın yetirə yüzə,
İnnən belə bəsdir, dəm vermə sözə,
Qılıncı, tüfəngi, bağışla bizə,
Kağız, qələm, davat, Quranı saxla!

Ağqız oğlu Pirini sən də çox əkmə,
Torpaqlı damına taxtapuş tökmə,
Şatırını burax, qəlyanı çəkmə,
Əzbərində yasin, duanı saxla!

Bu cavabdan Əsgəran tərəfin müdafiəsinin Vaqifə tapşırıldığını təxmin etmək olur.

BİR ZAMAN HAVADA QANAD SAXLAYIN

Vaqif "Durnalar" rədifli şerini Vidadinin aşağıdakı qoşmasına cavab yazmışdır:

Qatar-qatar olub qalxıb havaya,
Nə çıxıbsız asimana, durnalar?
Qərib-qərib, qəmgin-qəmgin ötərsiz,
Üz tutubsuz nə məkana, durnalar!

Təsbih kimi qatarınız düzərsiz,
Havalanıb ərş üzündə süzərsiz,
Gah olur ki, danə-xörə gəzərsiz,
Gah düşərsiz pərişana, durnalar!

Ərz eləyim, bu sözümün sağıdır,
Yollarınız həramıdır, yağıdır.
Şahin şunqar sürbənizi dağıdır,
Boyanarsız qızıl qana, durnalar!

Əzəl başdan Bəsrə, Bağdad eliniz,
Bəylər üçün ərməğandır teliniz,
Oxuduqca şirin-şirin diliniz,
Bağrım olur şana-şana, durnalar!

Bir baş çəkin dərdiməndin halına,
Ərzə yazsın, qələm alsın əlinə,
Vidadi xəstədən Bağdad elinə,
Siz yetirin bir nişana, durnalar!

XIX əsrin məşhur şairi Qasım bəy Zakir də Bakıda sürgündə olduğu zaman hər iki şairin əsərinə cavab olaraq durnalar mövzusunda şeir yazmışdır.

AÇIQBAŞDA OLSA ƏGƏR BİR DİLBƏR

Vaqif bu şeri Vidadi II Iraklinin sarayında olduğu zaman ona göndərmişdir. Şeir 1857-ci ildə M.F.Axundov tərəfindən rus dilinə tərcümə olunub, Tiflisdə nəşr edilən "Zurna" adlı məcmuədə çap olunmuşdur.

BAYRAM OLDU HEÇ BİLMIRƏM NEYLƏYİM

Bu şeir Vaqifin ilk qoşmalarındandır. Şair bu əsəri hələ Şuşa şəhərinə gəlməmiş, Tərtərbasarda məktəbdarlıq etdiyi illərdə yazmışdır. Şeirdən, hələ onun subay olduğu aydınlaşır. Şair öz yoxsul həyatından danışır.

SİYAHTEL GÖRMƏDİM KÜR QIRAĞINDA
və
KÜR QIRAĞININ ƏCƏB SEYRANGAHI VAR

Vaqif bu iki şeri İbrahim xanla birlikdə Kür Qırağı kəndlərində olduğu zaman yazmışdır. Rəvayətə görə xan öz atlıları ilə Kür qırağına gəlib, bir neçə müddət burada qalır. Xanın və atlıların yemək-içməyini təmin etməkdə çətinlik çəkən əhali təngə gəlir, ağsaqqallar Vaqifə müraciət edərək, xanı buradan aparmağı ondan xahiş edirlər. Vaqif bu iki qoşmanı yazıb xanəndəyə verir və məclisdə oxutdurur. Şairin getmək arzusunu duyan İbrahim xan atlılara Şuşaya qayıtmaq əmrini verir.

VİDADİDƏN GƏLƏN KAĞIZ MƏNİ FƏRXƏNDƏHAL ETDİ

Vaqif bu qəzəli, Vidadinin aşağıdakı şerinə cavab olaraq yazmışdır:

Deyibsiz yəni gəlləm, gəldi bir belə xəbər, Vaqif,
Xilaf idi bu sözlər ya peşimandır məgər Vaqif?

Bilirdim mən, fələk verməz visalə çox da üz, amma
Bizi saldın əzabi-intizarə, müxtəsər, Vaqif.

Bugün-danla demə, dövran deyildir bir qərar üzrə,
Sən ondan ta olunca vaqif, ol səndən keçər, Vaqif!

Macalın var ikən ol yarü həmdərdi, güzar eylə.
Könül qəmdən açar, yaxşı olur seyrü səfər, Vaqif!

Vətən yad eyləməzsən gər, tutalım, könlünüz quşdur,
Məgər qəti rəhimdən eyləməzsiz bir xəbər, Vaqif!

Fələk, bərəksi-dövran olduğundan bir nişandır bu,
Vidadi xəstə tək düşmüş vətəndən dərbədər, Vaqif!

Vaqifin cavab şerinə Vidadi aşağıdakı qəzəl ilə cavab vermişdir:

Bilirsiz, Vaqifə kim, könlümüz didarə çoxdandır,
Nə çarə, eyləməz dövran visalə çarə çoxdandır.

Pərişandır könül zülfi pərişanlar havasında,
Bu sövdadə olubdur mürği-dil avarə çoxdandır.

Qərəz, canana mətləb can isə, inkarımız yoxdur,
Verib can-baş yolunda durmuşuq iqrarə çoxdandır.

Vidadi xəstə kim, düşmüş səadətlər sücudundan,
Vəli Sənani-dil ta bağlanıb zünnarə çoxdandır.

MEHRİBANLIQ GÖRMƏYİB BİR MƏHLİQADƏN KÜSMÜŞƏM

Bu qəzəl bir cüngdə 6 beytdir. 5-ci beyt budur:

Dost desə gəl əm ləbimdən dərdinə dərman olur
Əmmənəm tobələr olsun ol dəvadən küsmüşəm.

KİM Kİ, SEVDAYİ-SƏRİ-ZÜLFİ-PƏRİŞANƏ DÜŞƏR

Vaqif bu şeri Vidadiyə yazmışdır. Vidadi Tiflisdə II Iraklinin sarayında nə münasibətlə isə həbsə alınır və sonradan azad edilir. Vidadi azad olduqdan sonra Vaqif bu şeri yazıb dostuna təskinlik verir. Vidadi həmin şerə aşağıdakı cavabı yazır:

Hər səhər bad əsər, zülfi-pərişanə dəyər,
Toxunar sərvə gahi, gah gülüstanə dəyər.

Olmasa qabil əyər dəhr cəfa verməz ona,
Təm bihəzzət olanda neçə dəndanə dəyər.

Şəm gər yansa səvadi-şəb üçün, heyf olmaz,
Şöləsi çünki onun arizi-canana dəyər.

Səhldir şiddəti-zindan düşəsən mərd əlinə,
Leyk bidad işi min möhnəti zindanə dəyər.

Söhbəti-nakəsü namərd həmin söhbət imiş,
Tut ki, bir mərd ətəyin dövləti-xaqana dəyər.

Sən ki, bir mərdin ucundan nə cəfa çəkdin isə,
Vəsli-didarı onun rəhməti-ğüfrana dəyər.

Mən ki, meydani-bəla içrə sərim top edərəm,
Ta düşər əldən-ələ, axırı çovkanə dəyər.

Canımı atəşi-qürbətdə belə yandıraram,
Necə şəmə dolanıb hər gecə pərvanə dəyər.

Nə qədər olsa qoca, gərçi, Vidadi xəstə,
Yenə Vaqif kimi, əlbəttə, yüz oğlana dəyər.

Bu şerin dördüncü beytindən aydındır ki, Vidadi Vaqifin də bir zaman bir mərdin ucundan həbsə alındığını ona xatırladır.

QARABAĞ İÇRƏ BİR ŞAİR KƏLIMÜLLA MUSADİR

Bu şeri Vaqif Şuşa şəhərində məktəbdar olduğu zaman hələ saraydan kənar yoxsul bir həyat keçirdiyi illərdə yazmışdır. Burada şair Qarabağda Cavanşir xalqı içərisində şerin çox sevildiyindən, özünün çətin həyat keçirməsindən bəhs edir və göstərir ki: Qarabağda şairi möcüzə yaradan Musa kimi qarşılayırlar. Cavanşir əhli bayatıya hünər kimi baxır. Cavanşir nəsli qələm qədrini bəni-Israil, Musanın atdığı zaman əjdahaya çevrilən əsasını qiymətləndirdiyi kimi qiymətləndirir.

Ürəyi işıqlı adamlar ömürlərini nadanlar içində keçirməlidir, çünki çıraq qaranlıq dekabr gecələrində daha artıq hökmranlıq edər. Şair ümidvardır ki, bu qara günlər axıra qədər belə davam etməsin. Vaqif özünün Şuşa şəhərində yaşamasını məlin çaxmaq daşı içərisində olmasına bənzədir.

EY VİDADİ, GƏRDİŞİ-DÖVRANİ-KƏCRƏFTARƏ BAX

Vaqif bu şeri 1797-ci ildə Ağa Məhəmməd şah Qacar öldürüldükdən sonra yazıb dostu Vidadiyə göndərmişdir. Burada şair, Vidadini zəmanədə baş verən hadisələrdən ibrət almağa çağırır. Zülm əhlinin bərbad olmasından, gecə xalqa qiblə olan bir çırağın (şaha iranlıların qibleyi-aləm deyə müraciət etmələrinə işarədir) sübh sönməsindən, qürurla dolu olan şah başının təpiklər

altına düşməsindən bəhs edir. Şair şahın onu cəza ilə öldürmək üçün əmr verməsini xatırlayıb özünün qurtarmasını dəmirçinin zalım şahın cəzasından qurtamasına bənzədir:

Qurtaran əndişədən ahəngəri-biçarəni,
Şah üçün ol midbəri-təbdil olan mismara bax! – deyir.

Bu beyt bir rəvayətin bədii ifadəsidir. Rəvayət belədir: müəyyən məqsəd üçün dəmirçini öldürtmək istəyən bir şah ona qəsdən bir gecədə qırx min at mıxı hazırlamağı əmr edir. Dəmirçi səhərə qədər yatmır, ölüm saatını gözləyir.

Səhər tezdən şahın adamları qapını döyürlər. Ancaq onlar at mıxı yox, dəmirçini cəzalandırmaq üçün yox, gecə ölmüş şahın tabutu üçün dörd mismark hazırlamağı xahiş edirlər.

DƏHRDƏ OLDU MƏNƏ DİLDARÜ DİLBƏR BİR TÜFƏNG

Vaqif bu müxəmməsi Şəki xanı Hüseyn xan Müştaqa yazıb ondan yaxşı bir tüfəng istəmişdir. Hüseyn xan öz sarayında yaşayan şair Rafei ilə Vaqifə qızıl suyuna tutulmuş bir tüfənglə bərabər aşağıdakı şeri də göndərmişdir:

Gəlmiş ol alicənabın qasidi istər tüfəng,
Ey gözüm, nəzzarə qıl, bax hər yana, axtar tüfəng,
Eyləsin tap kim, görənlər söyləsin behtər tüfəng,
Kamil olmuş cövhəri üstündə nəqşi-zər tüfəng,
Neylər, ayə, bilməzəm, ya rəb, bu şuxü şər tüfəng?

Yox ikən zatı cahanda, qıldı Əflatun onu,
Gör nələr saldı xəlayiq içrə, tutsun xun onu.
Hər gələnlər ixtiraən qıldılar əfzun onu,
Eyləmişlər qətli-nəfs etməkdən ötrü çün onu,
Onun üçün novhə salmış aləmə, ağlar tüfəng.

Yayı təşbih etdilər xubruların əbrusuna,
Tiri-müjganə, dönüm ey gözlərin cadusuna,
Xəncər ilə nizə kimdir, düşələr qayğusuna,
Çərxə də dəysə başı, dəyməz onun pabusuna,
Hansı sim əndamlının bir üzvünə bənzər tüfəng?

Sən Qarabağ içrə qurmuşsan tələb meydanını,
Tutmusan dildə olan vədü vəfa nizamını.
Görməyibsən əsbi-ehsanın məgər cövlanını

Bir tüfəngin bu qədər sən çəkmisən hicranını,
Eyləsin təslimi-Rafe çeşmi ya bərsər tüfəng.

Şerinə təhsin ki, yetməz heç bir əşar ona,
Hər kimin var isə həddi, söyləsin göftar ona,
Kimsə ləb tərpətməsin kim, gəlməz istifsar ona,
Eybdir Müştaqdan bu sözləri izhar ona,
Tutmasın nəzmi rəkakət var isə kəmtər, tüfəng.

QIŞ GÜNÜ ÇÜNKİ DÖNƏR ŞOL CƏNNƏTÜL-MƏVAYƏ KÜRK

Vaqif bu şeri Şəki xanı Hüseyn xanın ona kürk hədiyyə göndərməsi münasibətilə yazmışdır.

MƏN CAHAN MÜLKÜNDƏ MÜTLƏQ DOĞRU HALƏT GÖRMƏDİM

Bu müxəmməs Vaqifin son əsərlərindəndir. Ağa Məhəmməd şah Qacarın Şuşa şəhərində öldürülməsindən sonra xanlığı əlinə alan Məhəmməd xan Cavanşirin rəftarından və ümumiyyətlə, feodal hakimlərin zülm və əzabından təngə gəlmiş şair bu əsərində öz dövrünün ictimai dərdlərindən bəhs etmişdir.

VALİNİN ÇEŞMİ-ÇIRAĞI, VƏH, NƏ TÜRFƏ CAN İMİŞ

Vaqif bu şeri II Irakli ilə dostluq əlaqələri yaratmaq münasibətilə Tiflisə getdiyi zaman orada yazmışdır. Müxəmməs XVIII əsrdə yazılmış bir cüngdən götürülmüşdür.

VƏH, BU BAĞIN NƏ ƏCƏB SƏRVI-DİLARALARI VAR!

Bu şeri də Vaqif Tiflisdə olduğu zaman yazmışdır. O, Vali deyə işarə edir. Müxəmməsdə Iraklinin oğlu Eulon tərif edilir.

NAZ İLƏ TA OL BÜTİ-ZİBA KƏLİSADAN ÇIXAR

Bu müxəmməs də Tiflisdə yazılmışdır.

BİR NİMTƏNƏ KİM, TA OLA ZƏRBƏFTÜ NİKUTƏR

Vaqifin bu müstəzadına oğlu Əli ağa Alim belə cavab vermişdir:
Ey xahiş edən nimtənə pür zivərü zinət
Qıldın bizə fərman.
Axır gərək, əlbəttə, bu nimtənəyə nisbət,
Bir məhvəşi-dövran.
Yəni ki, ola böylə libası geyən övrət
Sər dəftəri-xuban.
Əyninə onun eylə yaraşa yeni xələt,
Görən ola heyran.
Bir vaxt çəkib nazilə sərvi-səhi-qamət,
Olanda xuraman,
Kim görsə deyə kim, nə əcayib, nə qiyamət,
Olum ona qurban!
Hər ləhzə qədəm yerə basanda, qoya minnət,
Ta ki, edə cövlan.
Eylə ki, qabaqda otura, eyləyə söhbət,
Valeh ola insan.
Sözü bütün ola, edə hər əhdicə biət,
Sındırmaya peyman.
Hal əhlinə eylə gözəli eyliyə qismət,
Ol qadiri-sübhan.
Başdan ayağa geydiyi əyninə yaraşa,
Ziybasına hərdəm.
Əlvan bəzənib naz ilə şal sarıya başa,
Bağlıya belə həm.
Əsbabi-mütəllasına göz baxa tamaşa,
Heyran ola adəm.
Hər ziynət edəndə, girə bir tərz qumaşa,
Dibaçədən əzəm.
Hər bir görəni eylə sala dağ ilə daşa,
Məcnun ola adəm.
Ol Leylisifət baxmaya bu gözdəki yaşa,
Rəhm etməyə bir dəm.
Zülfi siyəhi gərdənə sarmaşə, dolana,
Zəncirlənə möhkəm.
Bir seyl kimi eylə ki, girdab ola daşa,
Gözdən gedə çün nəm.
Gər olmasa, öz bəxti ilə gedə savaşa,
Ondan ola dərhəm.
Düşsə o zaman çünki ələ kəştiyi-nüsrət,
Tufan ola tufan.

Peyda şəvəd ər misli-çənin dilbəri-məhru,
Andəm şəvəd əhsən.
Ba ziynətü ba surətü ba ruyi-səmənbu
Məhbubi-müzəyyən.
Ba şövkətü ba izzətü ba xələtü niyku,
Ba zibi-müəyyən.
Yarəb bə ki, qismət şodə in şuxi-mələkxu,
Zahir gün bir mən.
Xoş başəd əgər hali-kəsi ki, şəbn ba u,
Ta sübh dəmidən,
Mixabəd bər bəstəri-pür gəştə zi pərqu,
Mibaşədü yektən.
Peyda şəvəd ər misli-çənin dilbəri-məhru,
Ey arifi-pürfən,
Bayəd berəvi bəhri hisuləş to behərsu
Ba əclü dəvidən,
Migir zi hər şəhriyü hər mənzilü hər ku,
Gər beşnəvi əz mən.
Məqdur şəvəd bəlkə tora in məhi-tələt,
Əz şəfqəti-yəzdan.
Hər kimin əlinə düşə bu vəsfdə dilbər,
Sala bir otağa.
Bir ləhzə onunla otura, yəni bərabər,
Qabaq-qabağa.
Ondan dəxi dolanıb onun başına yeksər,
Duruban ayağa.
Necə dolanır hər gecə ta sübh müqərrər,
Pərvanə çirağa.
Göysünə basıb, eyləyə sədrinə müsəddər,
Alıb qucağa.
Ol al rüxündən ala həm busə mükərrər,
Gög düşə yanağa.
Bir dəm görəsən naz qılıb oldu mükəddər,
Irişdi damağa.
Tərh eyləyibən aləmə həm ol pəri peykər,
Üz tuta qırağa.
Yalvarıban edəsən ona çoxluca minnət,
Ta kim, ola xəndan.
Alim, bu söz ilə elədim fəhmini izhar,
Qıldım çü hesabı.
Bilsin bu xəlayiq, deyirəm mən dəxi əşar,
Həm böylə cavabı.
Ol Vaqifin, əlbəttə, bu sözdən mənə zinhar,
Tutmasın itabı.

Onun sözünə qarşı deməyə nə hədim var,
Açman bu hicabı.
Odur bu cahanda, bəli hər elmə xəbərdar,
Yoxdur dəxi babı.
Mən həm bilirəm, oxumuşam dərs ilə təkrar
Quranı kitabı.
Kəs ataya söz qaytara məhşər günü qəhhar
Çox verər əzabı.
Xanın ki, əgər lütfü ola bəndəyə bir bar,
Dildən aça babı.

VİDADİ İLƏ MÜŞAİRƏ

Bu deyişmədən sonra Vidadi Vaqifə aşağıdakı ixtisarla verdiyimiz şeri göndərmişdir.

Vaqif, nə tez sənəmlərdən əl çəkdin,
Birin bir inəyə qiymət eylərsən,
Hələ sonra keçiyə də enərsən,
Alsa müştəriyə minnət eylərsən.

Demədimmi alma ağ dəyənəyi,
Danadan, buzovdan etmə hənəyi,
İndi nə çox istəyibsən inəyi,
Hələ sonra daha şiddət eylərsən.

Dovtələb olubsan, gedibsən xandan,
Ölüncə çıxmanam ta gülüstandan,
İnşaallah çalışsan, habelə candan,
Hər nə desən bir aqibət eylərsən.

Bir igidsən, işlərində daim ol,
Demənəm ki, qəflət eylə, naim ol,
Xan buyuran qulluqlarda qaim ol,
Gör düşmənə nə həqarət eylərsən.

Əgər Allah xana verə nüsrətlər,
Zaye olmaz heç çəkdiyin zəhmətlər,
Başa gəlir eylədiyin niyyətlər,
Gər sidq ilə nəngü qeyrət eylərsən.

Quşçu Namazəli yeyib-yatmasın,
Daim sözün məsləhətə qatmasın,

Çox da özün hər meydana atmasın,
Qafil o igidi xiffət eylərsən.

Bizim Abdullahın vardır qədəmi,
Onun da ha imdi gəlibdir dəmi,
Yenə qoymaz o Gəncədə adəmi,
Əgər ki, sən bir işarət eylərsən.

Baqqal ilən Əli müştağındadır,
Molla Səfərəli fərağındadır,
Xeyrin olsun hər kəs yığnağındadır,
Onlar ilən zövqü işrət eylərsən.

Biz də təşrif buyurmuşduq bağacan,
Eşitdik gəldiyin Nəsib ağadan.
Mən ha bilməz idim ta bu çağacan,
İndi bildim hünər, cürət eylərsən.

Bu şeirdən aydınlaşır ki, Vidadi Qarabağda yaşadığı zaman xanla bərabər Gülüstana getmiş, Vaqif isə şəhərdə dövlət işləri ilə məşğul olmuşdur. Şeirdən Vaqifin eyni zamanda Şuşada təmirat işləri ilə məşğul olduğu da aydınlaşır.

TARİXİ ƏFSANƏVİ VƏ COĞRAFİ ADLAR

Açıqbaş – Gürcüstan.

Ağa Məhəmməd xan – Ağa Məhəmməd şah Qacar – Qacar sülaləsinin ilk hökmdarlarındandır. 1795-ci ildə Şuşanı mühasirə etmiş, ala bilməmişdir.

Həmin il Tiflis şəhərini dağıtmışdır. 1797-ci ildə Qarabağda aclıq olmasından istifadə edərək, Şuşa şəhərini istila etmiş və Vaqifi həbsə aldırmışdır. Vaqif mühakimə ediləcək günün gecəsi Ağa Məhəmməd şah öz yatağında öldürüldüyündən şair həbsdən azad olunmuşdur.

Ağqız oğlu Piri – Vaqif və Vidadinin müasirlərindəndir. Heca vəzni ilə yazılmış şeirləri var. Əsərləri toplanılıb çap edilməmişdir.

Bəni-İsrail – qədim yəhudi qovmunun adıdır.

Bubəkr – bax: Əbu Bəkr.

Cami – (Əbdürrəhman Cami) – XV əsrdə yaşamış məşhur alim, şairdir.

Nizaminin “Xəmsə”si təsirilə “Həft övrəng” adlı poemalar məcmuəsi və bir sıra elmi əsərləri vardır.

Cavad – Qarabağ hökmdarı İbrahim xanın oğlu.

Cavanşir – Qarabağda bir nəslin adıdır. İbrahim xan bu nəsildəndir.

Cəmşid – İranın əfsanəvi hökmdarlarındandır. Şeirdə qüdrətli hökmdar mənasında işlənilir.

Çaryar – Məhəmməddən sonra xəlifə olan Əbu Bəkr, Ömər, Osman və Əli.

Dara – Həxəmənilər sülaləsinin son hökmdarıdır. Eramızdan əvvəl IV əsrdə Makedoniyalı Iskəndər tərəfindən öldürülmüşdür. Ədəbiyyatda qüdrətli hökmdar mənasında da işlənir.c

Əbu Bəkr – Məhəmməddən sonra birinci xəlifə.

Əbülhəsən – Həsənin atası deməkdir. Dördüncü xəlifə Əliyə işarədir.

Əhli-sünnət – Məhəmməddən sonra Əbu Bəkr, Ömər, Osman və Əlini xəlifə hesab edən müsəlmanlar.

Əmmə xan – XVIII əsrdə Bəlakən xanı olmuşdur. Qarabağ hökmdarı İbrahim xanın qaynıdır.

Ərəstu – Aristotel, məşhur yunan filosofu.

Fərhad – Nizaminin “Xosrov və Şirin” poemasının qəhrəmanlarındandır. Şeirdə fədakar aşiq mənasında, eyni zamanda qüdrət, qüvvət rəmzi mənasında işlədilir.

Gülşa – Məsihinin “Vərqa və Gülşa” poeması qəhrəmanlarındandır. Şeirdə gözəl sevgili, vəfalı məşuqə mənasında işlədilir.

Hafiz – Şəmsəddin Məhəmməd Hafizi Şirazi (1307-1388). Fars ədəbiyyatında böyük qəzəl ustadı kimi məşhurdur.

Heydər – Dördüncü xəlifə Əlinin ləqəblərindəndir.

Həcər, həcərül-əsvəd – qara daş deməkdir. Vaxtilə Məkkə şəhərinə düşmüş meteoritdir. Müqəddəs hesab olunur. Şeirdə gözəlin xalına bənzədilir.

Hənbəl – Əhməd ibn Hənbəl-hənbəli məzhəbinin banisidir.

Həsən Kaşi – XV əsrdə yaşamış fars şairidir. Əlini və imamları mədh edən şeirləri ilə məşhurdur. Vidadi onu sünnülük əleyhdarı olduğu üçün tənqid edir.

Həştü çar – səkkiz və dörd, yəni on iki deməkdir. Şiələrin müqəddəs saydığı on iki imama işarədir.

Hətəmxan ağa – Vaqifin müasirlərindəndir.

Xızr – dini əfsanələrdə dirilik suyunu içib əbədi yaşayan və darda qalanlara kömək edən əfsanəvi bir şəxsiyyətdir. Xalq ədəbiyyatında Xıdır İlyas, Xıdır Nəbi adları ilə də məşhurdur.

İbrahim xan – XVIII əsrdə Qarabağın xanı olmuşdur (1760-1806). Atası Pənah xandan sonra ölkəni idarə etmişdir. Iran təsirindən qurtarmaq üçün Gürcüstan və Rusiya ilə ittifaq bağlamış, 1805-ci ildə Rusiya himayəsini qəbul etmişdir. Vaqif onun sarayında eşik ağası vəzifəsində çalışmışdır.

İmami əzəm – İslam hənəfi məzhəbinin banisi Neman ibn Sabit əbu Hənifənin adlarındandır.

İskəndər – Nizaminin "Iskəndərnamə" poemasının qəhrəmanı. Şerdə qüdrətli hökmdar mənasında işlənir.

Kabil – Əfqanıstanın mərkəzi.

Kəbə – Məkkə şəhərində müsəlman məbədi.

Kəlimülla – Musanın ləqəbi.

Kövsər – Dini əsatirə görə cənnətdə bir bulaq adı.

Qarun – din tarixində dövləti ilə məşhur olan xəsis bir adam kimi təsvir edilir. Ədəbiyyatda xəsislik və zənginlik timsalı olaraq işlədilir. MəxzəniQarun – yəni Qarun xəzinəsi.

Qeysər – Sezar; Rum və yunan hökmdarlarının ünvanı.

Qıraqbasan – Kür çayının sahilləri.

Quşçu Namazəli – Vidadinin müasirlərindəndir.

Leyli – Nizaminin "Leyli və Məcnun" poeması qəhrəmanlarındandır. Şeirdə gözəl sevgili, vəfalı məşuqə mənasında işlədilir.

Ləmbəran – Qarabağda kənd adıdır.

Malik – Əbu Əbdullah ibn Üns XVIII əsrdə yaşamışdır. Maliki məzhəbinin banisidir.

Məcnun – "Leyli və Məcnun" poemasının qəhrəmanıdır. Şeirdə həqiqi, vəfalı, sadiq və hərarətlə sevən aşiq mənasında işlənir.

Mədinə – Ərəbistanda şəhər adıdır. Vaqifin arvadının da adı Mədinə imiş.

Məhəmməd – (Məhəmməd bəy Cavanşir) İbrahim xanın qardaşı oğlu idi. Ağa Məhəmməd şah Qacar Şuşa şəhərini aldığı zaman İbrahim xan öz ailəsi ilə bərabər Bəlakənə qaçmışdı. Ağa Məhəmməd şah Şuşada öldürüldükdə, xanın uzaqda olmasından istifadə edən Məhəmməd bəy Cavanşir xanlığı əlinə almışdır. O, əmisinin yaxın adamlarını ortadan götürmək istəmiş və buna görə də Vaqifi oğlu Əli ağa ilə birlikdə öldürtmüşdür. İbrahim xan gəldikdən sonra Şəkiyə qaçan Məhəmməd bəy, nəhayət, Şirvan xanı Səlim xan tərəfindən öldürülmüşdür.

Məhəmmədxan bəy – Vaqifin müasirlərindəndir. Şuşa xanlığında qalabəyi vəzifəsində işləyirdi.

Məkkə – Ərəbistanda şəhər adıdır.

"Məsnəvi" – Cəlaləddin Ruminin əsəridir.

Müştaq – Şəki xanı Hüseyn xanın şeirdə işlətdiyi təxəllüsdür. Hüseyn
xan Vaqifin dostu olmuş, ona tüfəng və kürk hədiyyə göndərmişdir.

Neman – Islamda hənəfi məzhəbinin banisi. Neman ibn Sabit əbu Hənifə.

Ona imami-əzəm də deyilir.

Nəsiri Tusi – XIV əsrdə yaşamış məşhur münəccim Nəsirəddin Tusi.

Osman – Osmani-zinnur – Məhəmməddən sonra üçüncü xəlifə.

Ömər – Məhəmməddən sonra ikinci xəlifə.

Salahlı – Qazaxda kənd adıdır.

Sarı Çoban oğlu – Vaqifin dostlarındandır.

Sənan – Şeyx Sənan. Əfsanəyə görə gürcü qızını sevdiyindən müsəlman ikən dönüb xristianlığı qəbul etmiş, otuz il donuz otardıqdan sonra sevgilisinə çatmadığı üçün məhv olmuşdur. Şeirdə məhəbbət uğrunda hər şeydən keçməyə hazır aşiq mənasında işlədilir.

Şafei – Imam Əli Əbdullah Məhəmməd VIII əsrdə yaşamışdır. İslamda Şafei adlanan məzhəbin əsasını qoymuşdur.

Şahi-Mərdan – dördüncü xəlifə Əlinin ləqəblərindəndir.

Şəkər – Nizaminin "Xosrov və Şirin" əsərində Xosrovun sevdiyi gözəl qadın. Ədəbiyyatda gözəl məşuqə mənasında işlədilir.

Şiə – tərəfdar deməkdir. Əlini və onun nəslindən olanları Məhəmmədin canişini hesab edib Əbu Bəkr, Ömər və Osmanı qəsbkar adlandıran müsəlmanlar.

Şirin – Nizaminin "Xosrov və Şirin" poemasının qəhrəmanlarındandır. Şeirdə gözəl və fədakar məşuqə mənasında işlədilir.

Şişə – Şuşa – XVIII əsrdə Pənah xan tərəfindən əsası qoyulmuş bu şəhər bir zamanlar Pənahabad adlanırmış.

Valiyi-Gürcüstan – Gürcüstan hökmdarı II Irakli.

Vərqa – XVII əsrdə yaşamış Azərbaycan şairi Məsihinin "Vərqa və Gülşa" poemasının qəhrəmanlarındandır. Şeirdə igid sevgili, vəfalı aşiq mənasında işlədilir.

V**idadi** – Molla Vəli Vidadi (1707-1807). Məşhur Azərbaycan şairi, Vaqifin yaxın dostudur. Bir müddət Qarabağ xanlığında yaşamış, Gürcüstan hökmdarı II Iraklinin sarayında olmuşdur.

Yusif (Yusifi-Kənan) – Firdovsi və Cami kimi şairlərin "Yusif və Züleyxa" adlı poemalarının qəhrəmanı. Gözəlliyi ucundan çoxlu iztirab çəkdiyi göstərilən Yusifin adı şeirdə gözəllik rəmzi kimi işlənir.

Zəm-zəm quyusu – Məkkə şəhərində Kəbə yaxınlığında olan bir quyudur, müqəddəs sayılır. Şərq şerində gözəlin ağzı ona bənzədilir.

Züleyxa – Şərq ədəbiyyatında "Yusif və Züleyxa" poemalarında Misir hökmdarının arvadı olaraq göstərilir. Onun Yusifi sevməsi, ona böhtan atması, zindana saldırması və nəhayət, onunla evlənməsi haqqında müxtəlif rəvayətlər vardır. Şeirdə gözəl məşuqə mənasında işlənir.

Zülmət – Nizaminin "İskəndərnamə" əsərində və xalq rəvayətlərində abi-həyat, dirilik suyu adlandırılan əfsanəvi çeşmənin olduğu qaranlıq aləm.

LÜĞƏT

A

Abi-rəvan – axar su
Afəti-bəhr – zəmanənin bəlası
Ağuştə – bulaşmış, bələşmiş
Ahən – dəmir
Ahəngər – dəmirçi
Alinəsəb – yüksək nəsildən olan
Amac – hədəf, nişanə
Ara – bəzəyən, zinətləndirən
Arayiş – zinət, bəzək-düzək
Arəstə – bəzənmiş, zinətlənmiş; hazır mənasında da işlədilir
Asar – əsərlər; əlamətlər; yadigarlar
Aşüftə – pərişan
Atəşi-suzan – yanar od

B

Badü bərf – külək və qar
Bala – yüksək; ucaboy, qədd, qamət
Bar – yük
Barani – yağmurluq, yağış yağan zaman geyilən libas
Bari-möhnət – dərd yükü
Bavər etmək – inanmaq
Behtər – daha yaxşı, çox yaxşı
Beyzə – yumurta
Bədəl – əvəz
Bəqa – əbədi
Bən – xal
Bəng – tiryək
Bərf – qar
Bəsa – çox
Bəstə – bağlı
Bətn – qarın
Bəzbənd – (“bazubənd” sözündən) –bilərzik
Bəzl – bağışlamaq
Bəzm – yığıncaq, məclis
Bidad – zalimlik
Bidar – oyaq
Bikman – şübhəsiz, şəksiz
Bilə – ilə

Biləsincə – arxasınca
Bim – qorxu
Biməğz – beyinsiz; ağılsız
Binaguş – qulağın sırğa taxılan yeri
Bipərva – qorxmaz
Bisat – fərş; döşənmiş yer
Bu, buy – qoxu
Buta – nişan, hədəf
Büğz – kin, düşmənçilik
Bürqə – üz örtüyü, niqab
Büryan – qızartma
Büzğalə – oğlaq

C

Cahanara – dünyanı bəzəyən (günəş mənasında işlənmişdir)
Cam – qədəh
Came – böyük məscid
Canfəza – can bağışlayan, can verən
Canmürğü – can quşu, ruh
Cəbin – alın
Cifə – cəmdək
Cila – parlaqlıq
*Cina*n – cənnət
*Cöv*r – zülm
Cövşən – dəmir halqalardan
hörülmüş dava paltarı
Cud – əliaçıqlıq, səxavət
Cuş – qaynamaq
Cürə – udum, içim
Cürm – günah
Cürmi-kəbir – böyük günah
Cüstücü – axtarış

Ç

Çah – quyu
Çak – parçalanmış
Çakər – qul
Çalak – diribaş
Çaşt – günorta vaxtı yeyilən yemək
Çəng – əl, pəncə; çalğı aləti
Çərxi-çənbər – dolanan çarx

Çərxi-xəzra – yaşıl göylər
Çiz – şey, zad

D

Dal – "D" hərfi ərəb əlifbasında yazıldığından bükük belə oxşadılır
Dam – tələ, tor
Damu – cəhənnəm
Dari-fəna – fəna evi, dünya
Dər – qapı
Dəndan – diş
Dəstar – çalma
Dəstəri-əhmər – qırmızı çalma
Dəstur – tərz, üsul, qayda
Dəşnə – xəncər
Dibapuş – ipək geyinən
Didar – görüş
Dimaği-pürqürur – məğrur beyin
Dinlənmək – dincəlmək, ruhlanmaq,
canlanmaq
Dud – tüstü
Düxtər – qız
Düta – iki dənə

E

Eyd – bayram
Eyn – göz

Ə

Əblə – ala-bula
Əbrişim – ipək
Əbru – qaş
Əbus – qaraqabaq
Əbusən qəmtərir – tutqun, qaşqabaqlı
Əbyaz – ağ
Əflak – fələklər, göylər
Əfsər – tac
Əfşan – saçan
Əfzun – artıq
Əxtər – ulduz
Əhkam – hökmlər

Əqəl – az
Əlhan – səslər
Əltaf – lütflər
Əkbər – ən böyük
Əknun – indi
Əmmarə – insanı pisliklərə məcbur edən meyl
Əmvac – mövclər, dalğalar, ləpələr
Əndişə – fikir, xəyal
Ənvər – nurlu, işıqlı
Ərğüvan – qırmızı çiçək adıdır
Ərməğan – hədiyyə, töhfə, sovqat
Ərus – gəlin
Əsləhə – silahlar
Əştan – susuz
Əsayi-əjdəhapeykər – əjdaha şəkilli əsa
Əşk – göz yaşı
Ətvar – tövrlər, hərəkətlər
Ətvəl – uzun
Əzruzi-əzəl – əvvəl gündən
Əzvac – zövcələr, arvadlar

F

Fel – iş
Fəhmidə – anlaqlı
Fəraq – ayrılıq
Fəramuş – unutmaq
Fərbeh – kök
Fərda – sabah
*Fərxəndəha*l – şad
Fəriştə – mələk
Fəsli-şita – qış fəsli
Firib – aldatmaq

G

Gərd – toz
*Gərdə*n – boyun
Gərdiş – dolanmaq, gəzmək
Gərm – isti
Gəştə çıxmaq – seyrə çıxmaq
Gəz – dəfə
Gəzəl – nar qabığı

Giriban – yaxa
Geysu – saç
Göftar – danışmaq
Guş – qulaq
Guyəndə – şair; natiq
Gülbün – gül ağacı
Güli-həmra – qızıl gül
G*ünəşas*a – günəş kimi

H

Həbib – istəkli; dost
Həcərül əsvəd – qara daş
Hicab – pərdə
Hinduxal – qara xal
Hübab – köpük
Hüccac – hacılar

X

Xab – yuxu
Xak – torpaq
Xah – istər
Xahan – istəyən
Xamə – qələm
Xar – tikan
Xas – seçilmiş
Xatəm – üzük
Xədəng – ox
Xəndan – gülən
Xəndə – gülüş
Xərmöhrə – eşşək muncuğu
Xəzra – yaşıl
*Xiş*m – acıq, qəzəb
Xişmə – acıqlanmaq, qəzəblənmək
*Xoşəlha*n – xoş səsli
Xoşxan – gözəl səsli
Xotkar – Türkiyə sultanı
Xub – yaxşı, gözəl
Xuban – gözəllər
Xun – qan
*Xunxa*r – qaniçən
Xüld – cənnət

Xülq – xasiyyət

İ

İbrani-dil – şirin dil
İ*hanət* – təhqir etmək
İmruz – bu gün
*İmbisa*t – açılmaq; fərəhlənmək
İnayət – yardım, kömək
İntiqal – yerini dəyişmək; keçmək
İsnə əşər – on iki (məzhəb adıdır)
İstifsor – sual
İstiğna – naz
*İstimal*ət – təsəlli vermək
*İym*a – işarə, him

K

Kan – mədən
Kəbir – böyük
Kəmtər – alçaq
Kərbas – bez, ağ
Kəzzab – yalançı
Kişvər – ölkə
Kizb – yalan
Köşk – kaşanə
Kutah – qısa, gödək
Kuy – küçə
Kuzəkar – səhəng, bardaq qayıran
Küreyi-atəşsuzan – yanar od kürəsi

Q

Qalü bəla – əzəl gün
Qarıçqay – qızılquş
Qəbqəb – buxaq
Qəhr – qəzəb
Qəmtərir – qatı, sərt
Qəsabə – qədimdə qadınlara məxsus baş geyimi
Qətreyi-əşk – göz yaşı damlası
Qövl – söz, qövlü sadiq ola – sözü düz ola
Qübari-tirə – qara torpaq
Qüllab – çəngəl

L

Lalərüx – lalə üzlü
Leşkər – qoşun
Ləali – incilər, mirvarilər
Ləbxəndə – dodağı gülüşlü
Ləhin – səs
Liqa – üz
Lölö – mirvari, inci

M

Mah – ay
Mahtaban – işıqlı, parlaq ay
*Mahvə*ş – ay kimi
Manənd – oxşar
Mədar – vəsilə
Mədələt – ədalət
*Mə*h – ay
*Məhbub*i-müntəxəb – seçilmiş gözəl
Məhtab – ay işığı
Məxmur – xumarlanmış, süzgün
Məxzən – xəzinə
Məqal – danışıq
Məlalət – yorğunluq, düşkünlük
Məlbusə – libas, paltar
Mələkasa – mələyə bənzəyən
Mənquşə – nəqş olunmuş
Mərdud – qovulmuş
Mərqəd – qəbr
Mətlə – şerin ilk beyti
Məva – düşərgə, mənzil, məskən
Məzəllət – zəlillik; zillət
Mişkin – qara; müşklü
Mövc – ləpə, dalğa
M*övla* – ağa
Müxlis – yaxın dost
Müjgan – kirpiklər
Müləhhəm – ətli
Müntəxəb – seçilmiş
Müsəffa – saflaşdırılmış
Müsəvvər – təsvir edilmiş, rəsm

olunmuş
Müstəhsən – bəyənilmiş
Müşəvvəş – halı pərişan; təşvişli
Mütəhəyyir – heyran olan; heyrətə düşmüş
Mütərra – təravətli, rövnəqli

N

Nadidə – görünməmiş
Naim – yatan, qafil
Nakəs – alçaq
Nayab – tapılmayan
Nəxl – ağac
Nəvaxan – hava ilə oxuyan
Nigah – baxış
Nisa – qadın

P

Pamal – paymal – tapdalanmış, ayaq altında qalmış
Pay – ayaq
Paybənd – ayağı bağlı; əngəl
Peyğam – xəbər, sifariş
Peyk – çakər, qasid, muştuluqçu
Peykan – oxun ucuna taxılan dəmir
Peykər – surət, üz, çöhrə; gözəl
Peymanə – içki içilən qab, sağər,
qədəh
*Peyvəst*ə – daim, həmişə; bir-birinə bağlı
Pərtöv – parlaqlıq, aydın işıq
Pərü-bal – qol-qanad
Pərvizə – parlaqlıq
*Piçüta*b – iztirab, təlaş; qıvrım
*Pirahə*n – köynək
Pirayə – zinət, rövnəq
Purqu – qu tükü
Pustin – kürk, içi dərili bürüncək
Puşak – örtük, geyim
Pür – dolu
Püsər – oğul

R

Raz – sirr
Razi-dil – ürək sirri
Rəhgüzar – keçid, yol
Rəxt – paltar
Rək – damar
Rənc – əziyyət
Rəvan – gedən, axan; ruh
Riştə – tel
Rud – çay
Ruyi-zəmin – yer üzü
*Rüxsa*r – üz

S

Sahir – cadugər, sehr eləyən
Said – bilək
S*aq* – baldır
Savad – qara; qaralıq
Sayə – kölgə
Sayru – xəstə
Sevb – paltar, əlbəsə
Sədr – sinə
Səfid – ağ
Səg – it, köpək
Səlasil – zəncirlər
Səm – eşitmə
Səmən – yasəmən gülü
Səngdil – daş ürəkli
Səngi-xara – çaxmaq daşı
Sərəfraz – başı uca
Sərəndaz – bəzəkli baş örtüyü
Sərgəştə – avara, sərgərdan
Sərir – taxt
Səri-sərdar – sərdarın başı
Səriri-hüsn – gözəllik taxtı
Sərvər – başçı
Sib – alma
Sim – gümüş
Simi-müsəffa – saf gümüş
Simin – gümüşə tutulmuş
Sirat – yol
Siyasət – cəza
Soy – cins

S*u* – tərəf
Sürbə – quşların sürüsü, qatarı
Sürur – şadlıq
Ş

*Şanəvə*ş – daraq kimi
Şatır – atın yanında piyada gedən adam
*Şeyd*a – vurğun
Şəb – gecə
Şəhdi-müsəffa – saf bal
*Şəkkərfəşa*n – şəkərsaçan; şirin danışıqlı
Şəmi-suzan – yanan şam
Şəms – günəş
Şəmsü-qəmər – ay və günəş
Şərm – həya
Şiri-jəyan – qızmış şir
Şita – qış

T

Taban – işıqlı
Tabdar – parlaq; qıvrım; hərarətli
T*abəndə* – parlaq
Taci-zər – qızıl tac
Tar – qaranlıq
Təbər – balta
Təcdid – yenidən, yenidən başlamaq
*Təərrü*z – dolaşmaq, söz atmaq; hücum
Təlafi – qaytarış, əvəz
*Tərə*b – şadlıq
Tərrar – cibkəsən, oğru
Tərsa – xristian
T*əsxi*r – istila
Təşnə – susuz
Tiğ – qılınc
Tovfir – çoxaltmaq, artırmaq
Tuşə – azuqə
*Türa*bi – torpaq rəngli

Ü

Üftadə – düşkün
Üşmək – xəz bürüncək

Üzma – böyük qadın

V

Vəch – üz
Vərd – gül
Vəsmə – qaşa çəkilən rəng

Z

Zaidən – doğmaq
Zəban – dil
Zəxm – yara
Zərrin – güləbatınlı, zərli
Ziba – göyçək
Zişt – çirkin, pis
Zivər – zinət, bəzək
Zud – tez
Zülfi-pürtab – qıvrım saç

MÜNDƏRİCAT

QOŞMALAR

TƏCNİSLƏR

QƏZƏLLƏR

MÜXƏMMƏSLƏR

MÜSTƏZADLAR

MÜƏŞŞƏRLƏR

QEYDLƏR

MOLLA PƏNAH VAQİF

ƏSƏRLƏRİ

“ŞƏRQ-QƏRB”
BAKI-2004

Buraxılışa məsul: *Əziz Güləliyev*

Texniki redaktor: *Rövşən Ağayev*

Tərtibatçı-rəssam: *Nərgiz Əliyeva*

Kompyuter səhifələyicisi: *Rəvan Mürsəlov*

Korrektor: *Pərvanə Məmmədova*

Yığılmağa verilmişdir 22.05.2004. Çapa imzalanmışdır 28.12.2004.
Formatı 60x90 $^{1}/_{16.}$ Fiziki çap vərəqi 16,5. Ofset çap üsulu.
Tirajı 25000. Sifariş 229.
Kitab "Şərq-Qərb" mətbəəsində çap olunmuşdur.
Bakı, Aşıq Ələsgər küç., 17.